

Amagerbro Sundbyerne Islands Brygge

Bydelsatlas Amager

Bevaringsværdier i bydel og bygninger 1992

 Miljøministeriet
Planstyrelsen

i samarbejde med Københavns Kommune

Indholdsfortegnelse

Forord	2
Indledning	3
Landskab og byområde	4
Byområdets historiske udvikling	6
Bevaringsværdige sammenhænge	8
Dominerende træk	10
Bebyggelsesmønstre	20
Byarkitektoniske elementer	40
Byområdets bygninger	50
Bygningernes bevaringsværdi	59
Sundby Nord	60
Sundby Syd	66
Islands Brygge/Vestamager	76
Bevaringsplanlægning	79
Litteraturliste	80
Signaturforklaring	80

Amager

Bydelsatlas

Bevaringsværdier i bydel og bygninger 1992

 Miljøministeriet
Planstyrelsen

i samarbejde med Københavns Kommune

Forord

Amager Bydelsatlas er resultatet af Planstyrelsens kortlægning og registrering af bevaringsværdier i de københavnske bydele på Amager: Sundby Nord, Sundby Syd og Vestamager, traditionelt kaldet Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge.

Bydelsatlasset beskriver de bevaringsværdige arkitektoniske sammenhænge, som kan iagttages i bydelene, samt de særlige historiske og topografiske forhold, der har præget bydelenes tilblivelse.

Planstyrelsens arbejde med at registrere bevaringsværdige bygninger og bymiljøer blev indledt i 1987. Nu 5 år senere, er der udgivet en hel serie kommuneatlas, der hver giver en kortfattet oversigt over bevaringsværdierne i de enkelte kommuner.

Amager Bydelsatlas er et led i rækken af atlas over de københavnske bydele. Atlasserien vil omfatte hele Københavns Kommune i 11 bind, og afsluttes i 1996 med et samlet atlas for hele kommunen.

Hensigten med registreringen er først og fremmest at give borgere, planlæggere og politikere overblik over, og dermed mulighed for at vurdere, hvilke arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter, der bør værnes om.

Herudover er det ønskeligt, at bydelsatlasset indgår som en del af forudsætningsmaterialet for den kommunale planlægning.

Arbejdet med bydelsatlasset blev indledt i efteråret 1991 af Planstyrelsen med en forundersøgelse udarbejdet af arkitekt Benny Bøttiger. Stadsarkitektens Direktorat, Københavns Kommune har under ledelse af arkitekt Kirsten Mølgaard foretaget registrering af bygninger og bymæssige værdier. I bygningsregistreringen deltog arkitekterne Kim Bengtsson, Jette Epløv,

Rita Damcke, Hanne Brandt, Lukasz Czort og Jesper Tolstrup samt arkitektstuderende Birgitte Beenfeldt, Mikala Mortensen, Pernille Mårtensson, Rina Erstad, Henning Bakke Jensen og Karen Thokenholdt. Københavns Kommunes Direktorat for Fysisk Planlægning har deltaget i registreringen af de bymæssige værdier, og har endvidere udarbejdet en del af baggrundsmaterialet for atlasset.

Arkitekt Jørn Kjærsgaard, arkitektfirmaet Ib Andersen & Juul Møller, har redigeret, skrevet teksten og stået for den grafiske tilrettelægning. I Planstyrelsen har cand. mag. Hannelene Toft Jensen været ansvarlig for arbejdet.

I hele arbejdsperioden har der været nedsat en følgegruppe, som løbende har vurderet resultaterne og iøvrigt har medvirket med rådgivning og inspiration undervejs.

Følgegruppen bestod af Lisbeth Gasparski, Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Bente Rødsgaard, Sundby Lokalråd, Gerhardt Taarnby, Amager Bladet, Hans Ulrik Riis, Islands Brygges Lokalråd, Hans Guldager, Rivieraudvalget, Mette Bruun Beyer, Københavns Bymuseum, Niels Persson, Håndværkets Byfornyelsesselskab, Niels Andersen, Byfornyelsesselskabet København s.m.b.a., Lisbet Sloth, SBS-Byfornyelse, Merete Strøbech og Jytte Toft, Stadsarkitektens Direktorat, Københavns Kommune, Per Frederiksen, Rita Justesen og Margrete Bech, Københavns Kommunes Direktorat for Fysisk Planlægning, som alle takkes for deres medvirken.

Birgit Herslund
Direktør
Planstyrelsen

Otto Käszner
Stadsarkitekt
Københavns Kommune

Følgegruppen, der har medvirket under arbejdet med Amager Bydelsatlas. Fra venstre: Hans Ulrik Riis, Margrete Bech, Niels Andersen, Lisbeth Gasparski, Gerhardt Taarnby, Niels Persson, Bente Rødsgaard, Per Frederiksen, Lisbet Sloth, Jørn Kjærsgaard, Hans Guldager, Jytte Toft, Hannelene Toft Jensen, Kirsten Mølgaard, Rita Justesen og Benny Bøttiger.

Indledning

Amager har gennem de sidste hundrede år udviklet sig fra et landbrugsområde med små landsbyer til et næsten fuldt udbygget byområde, der udgør en vigtig del af storbyen København. Trods den tætte fysiske sammenhæng med middelalderbyen og Christianshavn, har den københavnske del af Amager - måske mere end de øvrige københavnske bydele - bevaret et præg af forstad. En af grundene hertil er, at Amager er adskilt fra middelalderbyen af havneløbet og fra Christianshavn af Stadsgraven, og udelukkende kan nås via broer og dæmning. Amager har helt sin egen identitet, og på tværs af administrative grænser udgør øen en helhed, der i sig rummer alt fra næsten uberørt natur over landbrug, kolonihaver, villakvarterer og etageboliger til tæt og høj karrébebyggelse og industri. Amager er hjemsted for næsten 150.000 mennesker, omtrent svarende til f.eks. Odenses indbyggerantal. I den københavnske del bor knap 100.000. Øen har af mange været opfattet som Københavns »baggård«, Amager fungerede i mange år som storbyens »losseplads« og husede bl.a. forurenende industri.

Mange kan nok genkende Klaus Rifbjergs oplevelse af Amager i dette uddrag af digtet *Landing* (Amagerdigte, 1965):

*Jeg spænder mit sikkerhedsbælte,
retter stolesædet op
og prøver at dirigere
whisky-ånden,
mens jeg læner mig henover min nabo
for at få et glimt af*

*Så lander vi
og jeg bliver siddende
med sikkerhedsbæltet fastspændt
indtil begge motorer
er standset.*

*Røsen
Vandtårnet,
Sundby Idrætspark,
Vølund,
Ingolfs Allé
eller St. Magleby kirke.*

*Når jeg har vekslet penge,
fået min bagage
og er gået gennem tolden,
tager jeg bussen
og kører hurtigt over Amager
ind til byen.*

Jeg bor et andet sted nu.

Men der er meget at se på og mulighed for mange byoplevelser i den københavnske del af Amager. Områdets bebyggelsesmønster er varieret. På Amagerbro, i den nordlige del af Sundbyerne og på Islands Brygge

Bydelenes afgrænsning i Københavns Kommunes kommuneplan. Mål 1:80.000

findes tæt karrébebyggelse fra omkring århundredskiftet. Herudover findes nyere etageboligbebyggelser fra mellemkrigsårene og senere. Byområdet rummer mange boligområder med byggeföreningshuse og dobbelthuse, samt i den sydlige del af Sundbyerne udstrakte villakvarterer og storbyens største bestand af haveforeningsområder. Midt gennem Amager løber Amagerbrogade, der sammen med Amagercentret er byområdets kulturelle og handelsmæssige centrum. Omkring Amagerbanen ligger store industriområder, og SAS har sit hovedsæde, hotel og uddannelsescenter syd for Kastrup Fort. Efter afviklingen af Dansk Sojakagefabrik, ligger store del af industriområdet ved Islands Brygge ubenyttet hen. Ved området omkring Njalsgade findes en koncentration af offentlige institutioner - Københavns Universitet, Serumintitutet m.v. Hotel Scandinavia ligger på en del af Ny-Tøjhusgrunden. Til forskel fra de tætte brokvarterer, har byområdet flere højt værdsatte rekreative områder - herunder Amager Strandpark og Amager Fælled, der fungerer som åndehuller for storbyen.

Udover etablering af nye, store trafikanelæg og opførelse af Ørestaden, ventes der i de kommende år at ske omfattende fornyelser på Amager, bl.a. af utidssvarende boligområder og af udtjente, ældre industriområder, der skal ændres til beboelse og serviceformål.

Kortlægning af bevaringsværdierne

Baggrunden for bydelsatlasset har været en omfattende registrering af bebyggelsen i de københavnske byområder på Amager: Sundby, Amagerbro og Islands Brygge. I 1992 gennemførtes en kortlægning og fotografering af alle bygninger opført før 1950. Vurderingen af de konkrete forhold er således foretaget på stedet, og resultaterne er indført på skemaer. Vurderingen af det enkelte hus er foretaget ud fra en række kriterier: Arkitektonisk, kulturhistorisk og miljømæssig værdi, originalitet og tilstand. Til brug for lokalplan- og byggesagsadministrationen er vurderingerne udført i en skala fra 1 - 9, mens der i dette atlas er vist oversigtlige kort forenklet til tre kategorier: Høj bevaringsværdi, middel bevaringsværdi og lav bevaringsværdi.

Skemaer, kort og fotografier samt den foretagne overførsel af bygningsvurderingen til EDB deponeres hos kommunen til brug for den kommunale planlægning og sagsbehandling. Sideløbende med kortlægningen af bebyggelsen er der foretaget analyser af udvalgte bymæssige kvaliteter. De bymæssige kvaliteter beskrives og vurderes efter følgende kriterier: Topografi, historie og arkitektoniske kvaliteter. Kortlægningen af bydelens byplanmæssige træk såvel som registreringen af de enkelte bygninger er to uafhængige vurderinger, som kan medføre, at bygninger i den ene sammenhæng - den byplanmæssige - kan være fremhævet for deres byarkitektoniske kvaliteter, men ikke er det som enkeltbygninger. Det omvendte vil også ofte være tilfældet. Afvejningen af, om en bygning bør bevares eller udskiftes med en nybygning, afgøres ikke i kortlægningen og registreringen. Resultaterne af de udførte vurderinger bør derimod indgå i de kommunale overvejelser under planlægningsprocessen og i byggesagbehandlingen.

Hvordan kan atlasset bruges?

Amager Bydelsatlas indeholder kun et udvalg af de kort og registreringer, der er udarbejdet i forbindelse med kortlægningen, og atlasset viderebringer således kun registreringens hovedresultater. Der redegøres for bydelens hovedtræk og de byarkitektoniske sammenhænge, og hvilke bygninger, der har fået en høj, middel eller lav bevaringsværdi. Den enkelte ejendomssejer kan se på oversigtskortene, hvorledes ejendommen er vurderet, Københavns Kommune kan bruge atlasset som støtte i forbindelse med kommune- og lokalplanlægningen samt byggesagsbehandlingen, og beboere kan bruge atlasset som en vejviser i bydelens bygningshistoriske forhold og i de by- og bygningsmæssige kvaliteter.

Landskab og byområde

Amagers landskab har gennem de sidste hundrede år skiftet karakter fra et åbent landbrugsområde med små landsbyer til tæt bebyggede byområder, integreret i storbyen København. Byområdet store rekreative arealer - Amager Fælled og Amager Strandpark er overvejende skabt ved opfyldninger.

Amager ligger på en del af en moræneflade, der blev dannet af Øresundsgletscheren under den sidste istid. Inddæmninger og opfyldninger, overvejende med renovation fra København, har resulteret i store landindvindinger, der sammen med byudviklingen og nye trafik anlæg har knyttet øen tættere til Sjælland. Terrænet på Amager er lavt og fladt. Først inde midt på øen når terrænet på det højeste sted op til otte meters højde. Amagerbrogade-Amager Landevej ligger på den nord-sydgående, svage »højderyg«. Terrænforskellene på øen er så beskedne, at de ikke umiddelbart kan opfattes.

Det er kun få af de oprindelige geografiske træk, der har haft indflydelse på den bymæssige udvikling. Derimod har landsbyerne - Sundbyvester, Sundbyøster, Tårnby, Kastrup, Store Magleby m.v. - og den dertil knyttede vej- og matrikelstruktur haft stor indflydelse på byudviklingens form, placering af veje m.m.

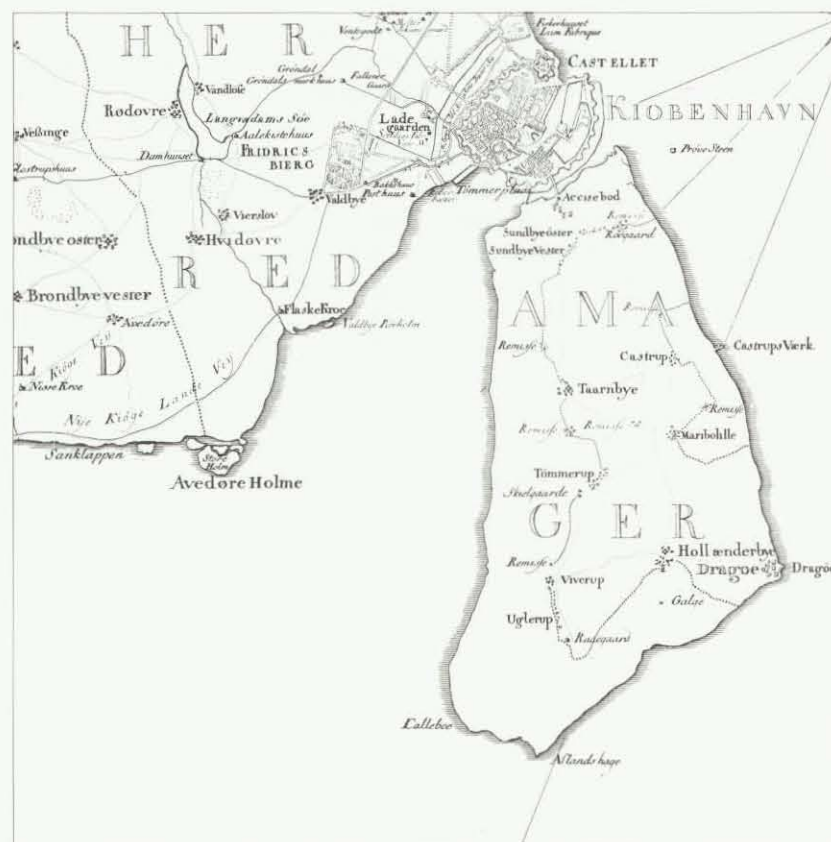
Den københavnske del af Amager

Den gamle kystlinie mod vest lå ca. en halv kilometer vest for Digevejslinien. Mod nordvest lå et par flade småøer, kun adskilt fra Amager af lavt vand. Fra den nordligste af disse holme var der færgeforbindelse til Sjælland. Da Christianshavn blev anlagt ved opfyldning på den nordlige holm sidst i 1600-tallet, blev voldanlægget ført tværs over holmen. På den sydlige del ligger i dag Serum instituttet og Københavns Universitet. Fra Christianshavn blev Torvegade ført på dæmning frem til Amagerbro ved den nuværende Christmas Møllers Plads.

I 1800-tallet foregik en mindre forstadsudvikling omkring landsbyerne Sundbyøster og Sundbyvester. Området syd for Sundbyerne var landbrugsområde med marker på de højest beliggende arealer og engarealer langs kysten. Matrikelstrukturen var rudeformet, og adskilte sig dermed fra den stjerneformede struktur, der var typisk for landområderne omkring København. Gårdene var overvejende beliggende langs Øresundsvej og Kirkevej (nu Englandsvej), og enkelte langs vejene til Tårnby og Kastrup. Der var en del markveje, grøfter og beplantede markskel i området, som har haft indflydelse på byudviklingens struktur. Vest for Sundbyerne var der sumpede engarealer ud mod Kalvebod Strand. Arealet blev benyttet som overdrev og fælled. Herudover blev området benyttet til kongelige hare- og svanejagter, og under Christian den IV fik militæret anvist øvelsespladser her.

Opfyldninger

I dag er der kun små strækninger tilbage af den oprindelige kystlinie. Den første større landvinding på ca. 450 ha blev foretaget vest for Artillerivej i perioden 1903-33. Herved blev Islands Brygge inddæmet. Strækningen syd herfor og frem til Slusen blev opfyldt med renovation i årene frem til 1971. Opfyldningen af Vestamagerområdet blev påbegyndt i 1937 som beskæftigelsesprojekt på initiativ af statsminister Thorvald Stauning. Her blev etableret ca. 2500 ha, beliggende både i København og Tårnby kommuner. Langs østkysten blev opfyldningerne påbegyndt i 1928, bl.a. til Amager Strandpark m.v. Indvindingen ved østkysten er siden fortsat, senest i forbindelse med opførelsen af Amagerværket. Prøvestenen indgik oprindeligt i ringen af søforter omkring København. Fortet blev nedlagt 1922, og er siden successivt blevet opfyldt og anvendes nu til opbevaring af brandfarlige væsker.

Udsnit af Videnskabernes Selskabs kort fra 1766.

Amager Strandpark

Kontakten til landskabet

På trods af en stor udbygning med industriområder, tekniske anlæg og havnefunktioner m.v. på Amager, er byområdets boligkvarterer ikke i større omfang blevet afskåret fra kontakten til de store landskabstræk - havnen, kysten og Amager Fælled. Vestamager blev åbnet for offentligheden i 1984, og fungerer som et af storbyens »åndehuller«. Fælleden rummer søer og strandenge, beliggende inden for den oprindelige kystlinie, samt kratbevoksede arealer med enkelte træbevoksede partier. Et net af »selvgrøede« stier giver gode muligheder for oplevelse af området. En omfattende beskrivelse af Vestamagers landskab findes i »Kalvebodkilen, Foreløbigt fredningsforslag«, udarbejdet af Hovedstadsrådet i 1989. Amager Strandpark, der indgår i et rekreativt bånd fra Sundby Gasværk til Kastrup Fort og videre til Kastrup Havn i Tårnby Kommune, er et intensivt udnyttet fritidsområde, der rummer haveforeninger, badeanstalten *Helgoland*, fritidshavne m.m.

Opfyldte arealer 1830-1975

Illustrationen til højre viser byområdets terrænform år 1850 indtegnet på et nutidigt kort. Der er 1 m højdeforskel mellem kurverne. Som det ses, er der kun svage terrænforskel. Kurvekort mål 1:50.000

Herunder ses Amagers kystlinie ved Sjællandsbroen, set fra »Nauticon«

Byområdetets historiske udvikling

I dette afsnit fortælles om den københavnske del af Amager - Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge - med hovedvægt på en beskrivelse af de historiske forhold, der har været afgørende for byområdets bebyggelsesstruktur og bebyggelsens udformning.

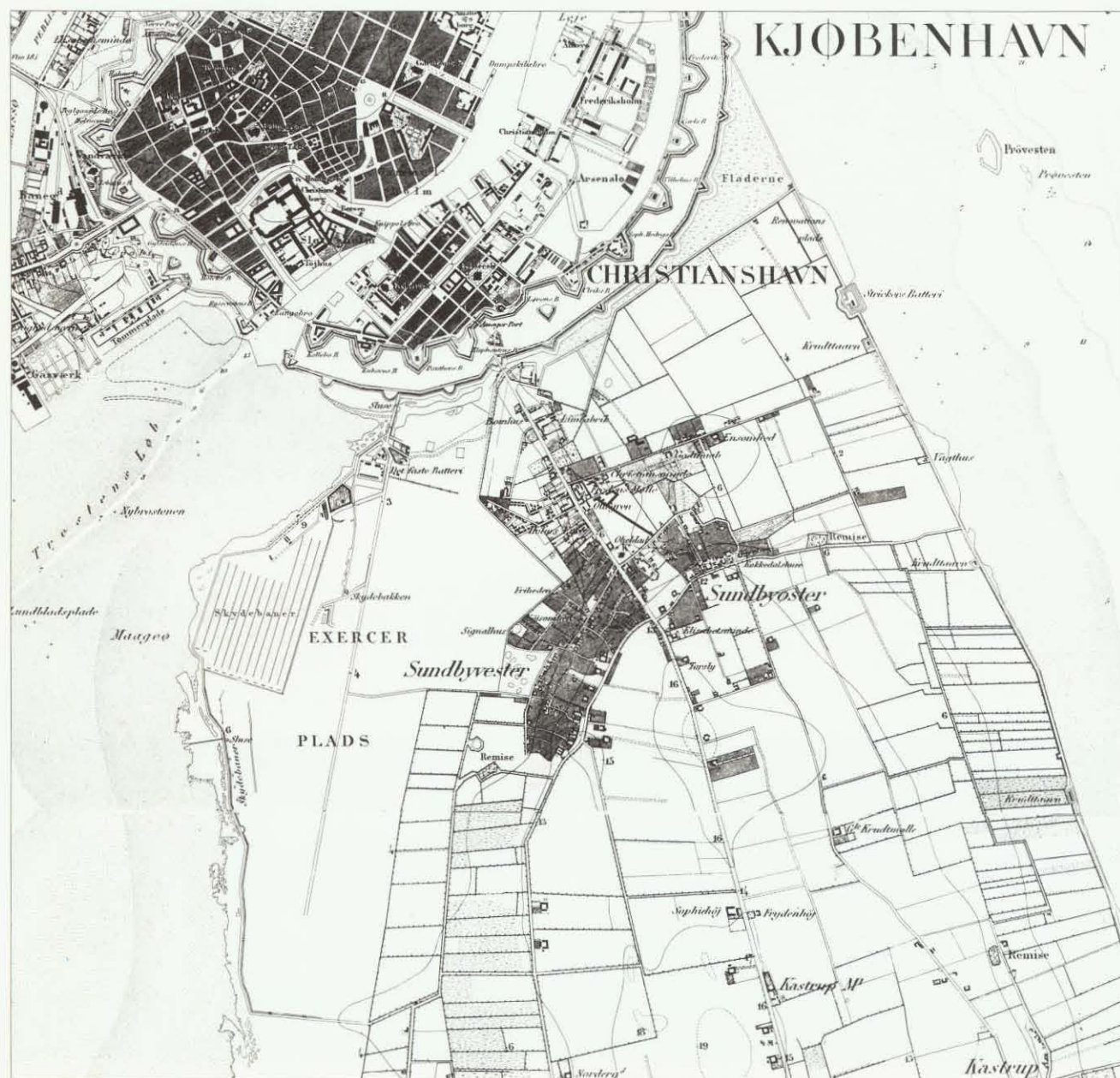
Amager har været beboet siden den ældre stenalder, og Sundbyvester (Sundby Accidentali) og Sundbyøster (Sundby Orientali) nævnes for første gang i skriftlige kilder i 1085. Landsbyerne var bygget på en svag skrånning mod sundet, 3-4 meter over havet, hvor man kunne bygge og dyrke jorden uden at skulle dræne. Gårdene var placeret langs de veje, der senere blev til Engelsvej og Øresundsvej. Arealet, der adskilte de to landsbyer, blev kaldt for Mellemtøften. Hver gård havde en lille vej til stranden, og derved opstod et vejsystem med mange slipper mellem gårdene. Nord for gårdene var placeret frugt- og grøntsagshaver, og mod syd lå markerne. Længst mod nord var der en lang, stensat opfyldning, kaldet Amagerbroen, der førte til færgestedet, hvorfra der var sejlads til København.

I starten af 1600-tallet begyndte landsbyernes bebyggelse at blive præget af nærheden til København, idet landbrugsprodukterne blev afsat på markeder her (jvf. navnet Amagerortv). På det tidspunkt boede der 50-60 personer i landsbyernes 27 gårde. Landsbyerne blev afbrændt af Frederik den III, da svenskerne belejrede København 1658. På trods af et

militært forbud blev landsbyerne genopbygget. Samtidig voksede antallet af huse, således at der omkring år 1700 var ca. 60 huse i landsbyerne. Flere huse kom til, da en kongelig forordning i 1755 tillod, at Holmens bådsmand og håndværkere måtte bygge i Sundbyerne. En stor del af Amagers fælleder blev benyttet af militæret som øvelsesområde.

Perioden 1750-1850

I den sidste del af 1700-tallet blev Faste Batteri anlagt på fælleden som øvelsesområde for artilleriet, og langs Amagers østkyst blev opført krudttårne. I forbindelse hermed blev Krudttårnsvej anlagt (Amager Strandvej). Øst og vest for Amagerbrogade - på landsbyernes store havegrunde - opstod et kvarter af småhuse og husmandssteder. Fra Ravelinen i Stadsgraven førte en bro til Amagerport, hvor vejen delte sig til henholdsvis Sundbyøster og Sundbyvester. Omkring 1780 blev den nuværende Amagerbrogade anlagt som en 20 alen bred, stensat vej fra voldgraven til Sundbyerne og videre herfra som grusvej til Dragør. I 1793 blev Amagerbro - arealet mellem stadsgraven og 100 alen nord for den nuværende Holmbladsgade - indlemmet i Københavns Kommune. Halvdelen af Christianshavns Fælled blev udlagt til græsning, og en del af det indlemmede areal blev anvendt til kirkegårde, og Københavns rettersted blev flyttet hertil. Københavns renovation - Natkulerne - var tidligere blevet flyttet fra Vesterbro til området syd for den nuværende Kløvermarksvej.

På Generalstabens kort fra 1854 ses landsbyerne Sundbyvester og Sundbyøster. Endvidere ses, at der er foregået en mindre byudvikling på Amagerbro omkring Amagerbrogade. Længere ude ad Amager Landevej ses spredt beliggende gårde.

Illustrationerne til højre, der er skitsemæssigt optegnet efter geodætiske kort, viser byudviklingens forløb fra 1830-1975. Med rødt er vist bebyggelse og med gråt militære arealer.

Efter krigen i 1807 overgik store arealer på Amager til københavnske forretningsfolk, der havde givet lån og leveret varer til bønderne mod pant i ejendommene. Hermed var forudsætningerne for en industri- og forstadsudvikling skabt, og i tiårene herefter startede byudviklingen i tilknytning til landsbyerne Sundbyvester og Sundbyøster.

Perioden 1850-1900

Omkring 1850 var der stadig en række gårde langs Englandsvej og Øresundsvej, men haverne var udstykkede og bebygget med småhuse, og der var opstået et net af krogede stræder og gyder. På arealet mellem landsbyerne og Stadsgraven måtte der af forsvarsmæssige hensyn ikke opføres permanent bebyggelse - der var fastlagt en demarkationslinie, der lå i den nuværende Prags Boulevards vejlinie. Alligevel blev der opført en del værksteds- og industribebyggelse og lave beboelseshuse. Familien Holmblad opkøbte en stor del af arealerne inden for demarkationslinien, og opførte her Jacob Holmblads Limfabrik. Sidst i 1800-tallet blev Hærens Rustkammer med geværfabrik, magasiner og værksteder opført på et opfyldt areal ved den nuværende Amager Boulevard, og Artillerivejens Kaserne anlagt. På fælleden blev opført en barakby til militære formål - den nuværende Ballonpark.

Sundbyerne hørte dengang under Tårnby Kommune. På blot 20 år - perioden fra 1870-1890 - voksede kommunens indbyggerantal fra 6800 til 13.200. Størstedelen af tilflytterne var ubemidlede, og gav ikke skatteindtægter. Tårnby Kommune fik store økonomiske problemer, og havde ikke råd til at etablere veje, kloakker m.v. i forbindelse med den voksende byudvikling, der overvejende var en forstadsudvikling til København. Derfor påtænkte Tårnby Kommune allerede i 1870'erne at lade Sundbyerne indlemme i Københavns Kommune. I en kort periode fra 1895 til 1900 var Sundbyerne en selvstændig kommune.

Perioden efter 1900

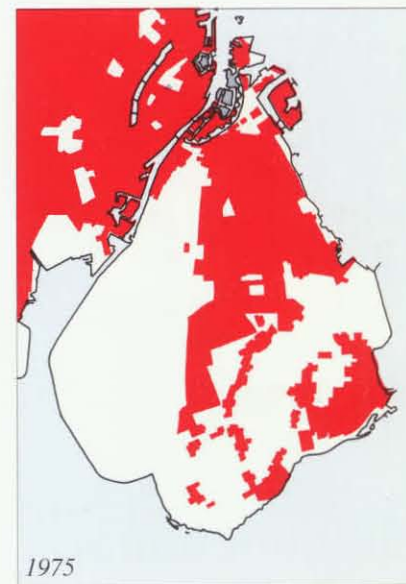
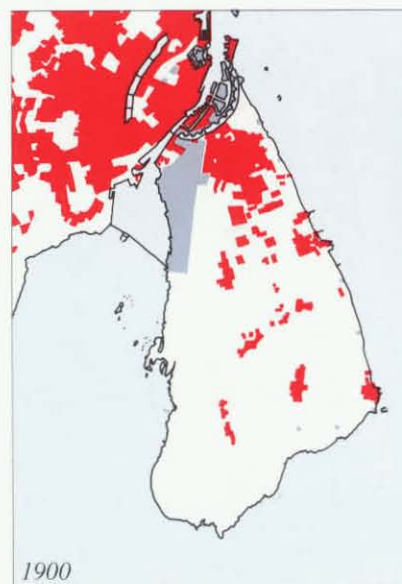
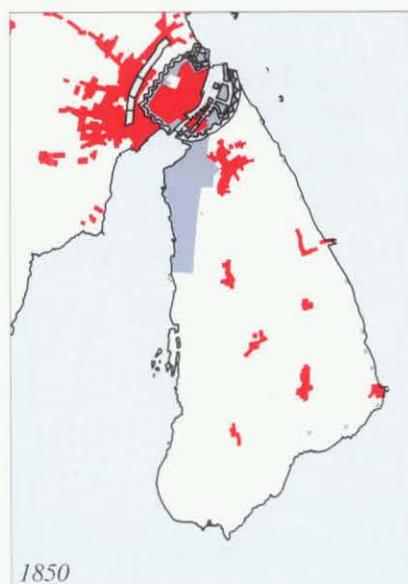
Kort efter århundredskiftet blev Sundbyerne indlemmet i Københavns Kommune. Byområdet havde da et indbyggerantal på ca. 22.000. Forstadsudviklingen udenfor demarkationslinien var vidt fremskreden. En del høje udlejningsejendomme var opført mellem de lave småhuse langs Amagerbrogade og dennes sidegader. Langs Holmbladsgade var opstået et blandet kvarter af arbejderboliger og værksteds- og industribygninger. En række byggeforeningshuse var opført, og byområdet var blevet forsynet med tekniske anlæg - kloakpumpestation, vandværk og gasværk. Endvidere var Tvangs- og Arbejdsanstalten på Sundholm blevet opført, og opfyldningen og bebyggelsen på Islands Brygge blev påbegyndt. Byområdets infrastruktur blev udbygget, og bl.a. Amager Boulevard og Amagerbanen blev anlagt. Banens formål var oprindeligt at skaffe Københavns latrin af vejen og transportere den ud til landbrugsområderne på Amager. Banen fik efterhånden stor betydning som person- og godsbaner. Demarkationslinien var fortsat blevet opretholdt efter

voldenes nedlæggelse. Det betød, at byudviklingen på Amager ikke kom så intensivt igang som i de øvrige brokvarterer, hvor demarkationslinierne blev sløffet, samtidig med at voldene blev nedlagt i 1856. Efter indlemmelsen foregik der en kraftig udvikling i byområdet. Københavns Kommune havde nu mulighed for at styre udbygningen gennem vejplanlægning og servitutter, men vanskeligt ved at kontrollere udviklingen i områder, hvor byudviklingen allerede var fremskreden. Bl.a. kunne man ikke sikre sig imod, at der på en grund blev bygget en villa i én etage, og på nabogrunden en 5-etagers lejekaserne. Etageboligbebyggelse, villaområder og byggeforeningsbebyggelser begyndte at brede sig mod syd. For arealer, der ikke var belagt med servitutter, sikrede bestemmelser om gadebredder, bygningshøjder og friarealernes størrelse mod det mest uhemmede spekulationsbyggeri, og forhindrede en gentagelse af forholdene i de ældre brokvarterer.

I 1908 blev der afholdt en international byplankonkurrence for de indlemmede distrikter. Konkurrencen fik stor betydning for byudviklingen. Efter anbefalinger i 2. præmieprojektet, udarbejdet af den senere stadsingeniør A. Bjerre, blev bl.a. arealet syd for Christianshavns Fæled og Amagerbanen udlagt til industriformål, og Prags Boulevard, Italiensvej og Greisvej blev udlagt som promenadeveje, og endelig kan måske også byområdets mange diagonalt rettede veje være inspireret af konkurrencen.

Da demarkationslinien blev ophævet i 1909, blev der udarbejdet en samlet plan for Amagerbro-kvarteret, der blev opført umiddelbart herefter. Cykler, sporvogne og bane havde gjort det muligt at bosætte sig længere fra Københavns centrum, og der fandt en kraftig byudvikling sted i de følgende årtier. Området syd for Englandsvej/Øresundsvej blev overvejende udlagt til haveboliger, med enkelte etageboligområder nær Amagerbrogade. Kommunen fandt plads til store arealkrævende institutioner som hospitaler, kirkegårde, skoler m.v. Fra begyndelsen af 1930'erne var så godt som alle arealer taget i anvendelse. En del grunde var dog endnu ikke bebygget. Med oprettelsen af et byplankontor i 1925, fik Københavns Kommune mulighed for en vis kontrol med byudviklingen. Der blev foretaget en del gadereguleringer og ændringer af grundgrænser, og en ny byplan- og byggelov i 1933 gav mulighed for større kommunal indflydelse på byudviklingen.

I tiden herefter har der overvejende været tale om ombygninger og færdigudbygning af byområdet. Der bygges til og om, der byfornyes med renoveringer og gårdrydninger, der nedrives og bygges nyt - mest indenfor den eksisterende bystruktur. Af større nyanlæg efter 1960 kan nævnes etageboligområdet Remisevænget, Amagerværket, Amagerforbrænding, ombygning af Jacob Holm & Sønners fabrik i Reberbane-gade til Amager Center, opførelse af Bella Center og universitetets afdeling ved Njalsgade. Tidligere militære anlæg og arealer er overgået til andre formål, og har bl.a. givet plads til Hotel Scandinavia og en del af Statens Seruminstitut.

Bevaringsværdige sammenhænge

Den københavnske del af Amager er et varieret og sammensat byområde. I bystrukturen er der særlige by- og landskabsarkitektoniske hovedtræk, bebyggelser og bybilleder, der skiller sig ud og karakteriserer byområdet. En beskrivelse og vurdering af bystrukturens karakteristiske træk og bevaringsværdier kan opdeles i tre kategorier: De dominerende træk, bebyggelsesmønstre og byarkitektoniske elementer.

Dominerende træk

Ved dominerende træk forstås de vigtigste strukturskabende elementer i bydelen, dvs. bebyggelser og by- og landskabsrum eller enkeltbygninger, der har stor oplevelsesmæssig betydning for hele byområdet. Det er bl.a. Amager Fælled, havnefronten og kysten, Amager Boulevard og Amagerbrogade og de store fikspunkter - Amagerværket, Hotel Scandinavia m.v. Illustrationen nederst på siden viser en udpegning af de dominerende træk.

Bebyggelsesmønstre

Bebyggelsesmønstre er afgrænsede områder i bygningsmassen, hvor bygninger, veje, pladser og grønne træk danner helhedsmønstre. Det er f.eks. karrébebyggelserne på Amagerbro, Islands Brygge og en række nyere etageboligbebyggelser. Endvidere flere byggeforeningsbebyggelser, rækkehusbebyggelser og enkelte karakterfulde villakvarterer. Hertil kommer institutionsområder som bl.a. Sundholm og Statens Seruminstitut.

Byarkitektoniske elementer

Under byarkitektoniske elementer er bl.a. beskrevet vigtige gadeforløb, pladser og grønne områder m.v. Som eksempler kan bl.a. nævnes Oxford Allé, Kongelundsvej, sluseanlægget ved Sjællandsbroen, Sundbyvester Park og Amagerbanen.

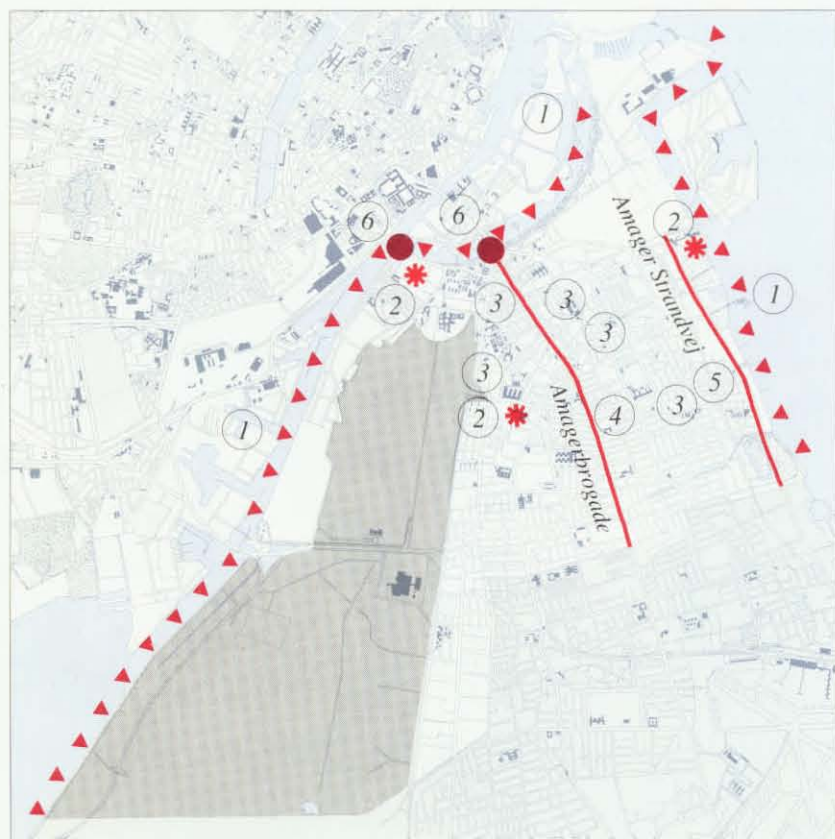
Illustrationen på modstående side viser en oversigtlig sammentegning af bebyggelsesmønstre (røde) og udvalgte byarkitektoniske elementer (lys rød)

Oversigt over bebyggelsesmønstre, mål 1:30.000 (vist med rød signatur)

1. Islands Brygge
2. Karréer i Amagerbro Kvarter
3. Karréer i Bellevue Kvarter
4. Sundby Kirke Kvarter
5. Karréer ved Holmbladsgade
6. Karréer ved Elbagade/Parma-gade
7. Rødegårdsparken og Abildgården
8. Hollandervænget
9. Dalføret
10. Bebyggelse ved Smyrnavej
11. Bebyggelse ved Sundparken
12. Byggeforeningshuse ved Sverrigsgade
13. Byggeforeningshuse ved Kastrupvej
14. Byggeforeningshuse ved Badensgade
15. Eberts Villaby
16. Gimle
17. Ballonparken
18. Statens Seruminstitut
19. Sundholm
20. Skt. Anne Kirke og Skt. Elisabeths Hospital

Bebyggelsesmønstre beskrives på siderne 20-39

Oversigt over dominerende træk, mål 1:80.000

1. Byområdets afgrænsning og opdeling
2. Byområdets fikspunkter
3. Bebyggelsens karakter og variation
4. Amagerbrogade
5. Østkysten og Amager Strandvej
6. Amagers »byporte« - Christmas Møllers Plads og Amager Boulevard

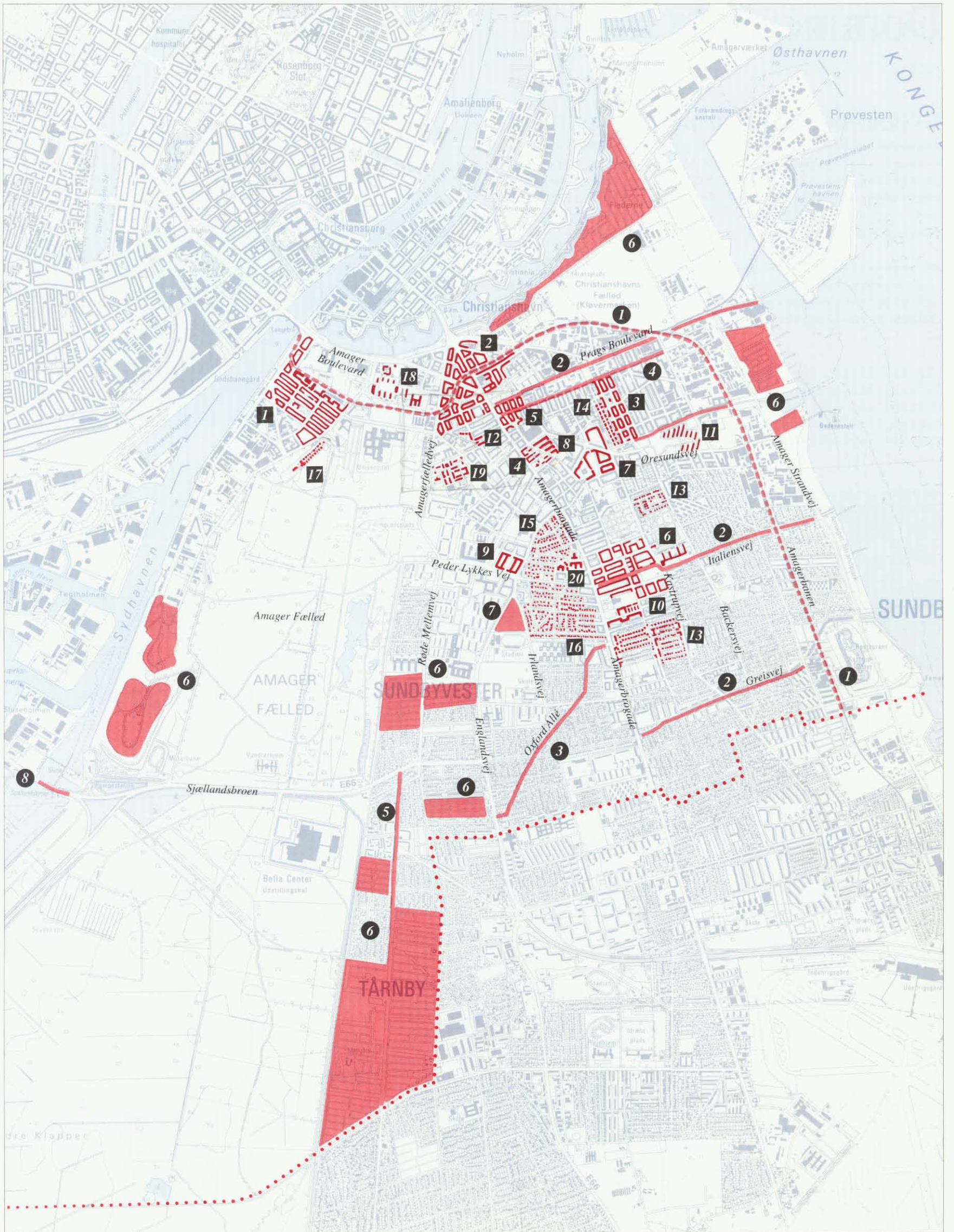
De dominerende træk beskrives på siderne 10-19

Oversigt over byarkitektoniske elementer, mål 1:30.000 (vist med lys, rød signatur)

1. Amagerbanen
2. Grønne veje mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej
3. Diagonalvejene
4. Holmbladsgade
5. Kongelundsvej
6. Haveforeninger m.v.
7. Sundbyvester Park
8. Sluseanlægget og Sjællandsbroen

De udvalgte byarkitektoniske elementer beskrives på siderne 40-49

Dominerende træk

Byområdets afgrænsning og opdeling

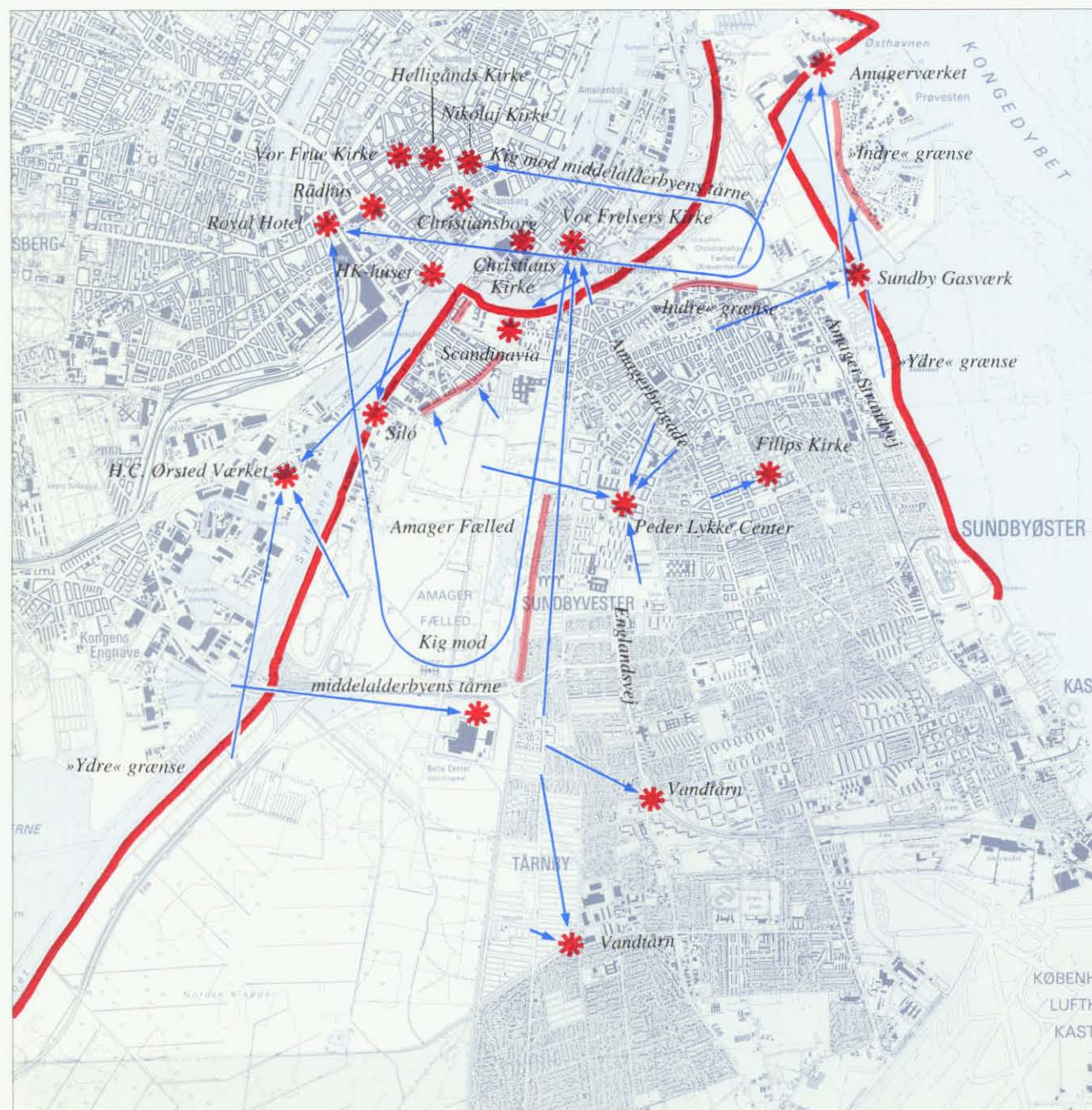
Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge udgør tilsammen et stort byområde i Københavns Kommune. Til forskel fra mange af de øvrige københavnske bydele, der er uden synlige geografiske grænser, har den københavnske del af Amager klare grænser mod øst og vest (Øresund og havnen) og mod nord (Stadsgraven), hvorimod kommunegrænsen mod Tårnby Kommune udelukkende er en administrativ grænse.

Det store naturområde - Amager Fælled - opdeler byområdet i to dele. Mod vest udgør Islands Brygge en selvstændig bydel - en by i byen - med sin klart definerede beliggenhed mellem fælleden og havneløbet. Øst for fælleden ligger Amagerbro og Sundbyerne uden klare indbyrdes grænser.

Når man færdes i byen, er det ofte kontraster og grænser mellem forskellige bebyggelsesformer eller mellem bebyggelser og landskabs-elementer som f.eks. kyster, søer, grønne områder m.v., der opleves tydeligst. Grænserne er en del af de dominerende træk i oplevelsen af byen. Efterfølgende omtales byområdets ydre og indre grænser.

Islands Brygges markante havnefront

Grænser og fikspunkter, dominerende træk mål 1:50.000

Peder Lykke Centret set fra Amagerbrogade ved Tingvej

H.C. Ørsted Værket set fra Sjællandsbroen

Havneløbet

Fra Langebro i nord til Sjællandsbroen i syd, danner havneløbet byområdet vestlige afgrænsning. På den nordlige strækning skaber boligbebyggelsen på Islands Brygge en klar og markant havnefront. Længere mod syd danner det store industriområde - med mange tekniske anlæg - også en markant, skulpturel front mod havneløbet, hvor to siloer ud for Axel Heides Gade markerer et retningsskift i havnen. På strækningen syd for industriområdet frem mod Sjællandsbroen er det Amager Fælleds åbne landskab, der dominerer billedet.

Christianshavns Vold, Kløvermarken og Stadsgraven

Voldanlægget og Stadsgraven danner en smuk og meget markant nordlig grænse mod Christianshavn. Særligt ved Christmas Møllers Plads markeres kontrasten mellem tæt og høj bymæssig bebyggelse og det smukke grønne voldanlæg. Fra Kløvermarkens store, græsklædte flade er der et enestående kig mod middelalderbyens tårne og spir.

Østkysten

Kysten langs Amager Strandvej rummer meget varierede bebyggelser og landskaber. Mod nord dominerer Amagerværkets store bygninger samt Prøvestenens olie- og gasbeholdere. Ved Amager Strandpark åbnes for vide udsigter over Øresund. Længst mod syd ligger Kastrup Fort med sine volde og træbeplantning som et markant landskabselement.

Eksempler på markante grænser indenfor byområdet

Både set fra Amager Fælled og fra Ny-Tøjhusarealet, danner Islands Brygges bolig- og industribebyggelse en klar facadefront. Det er især facadebebyggelsen mod Artillerivej på strækningen fra Halfdangsgade til Sturlasgade, der kan ses fra fælleden. Set fra Ny-Tøjhusarealet er Islands Brygges facadefront markant i bybilledet. Mod Kløvermarken danner bebyggelsen langs Uplandsgade en form for bymur. Prøvestenens olie- og gasbeholdere danner en markant væg, der hindrer udsyn mod Øresund fra Kløvermarken.

Byområdets fikspunkter

Den københavnske del af Amager har flere fikspunkter - der er højhusene, tårnene på flere af byområdets kirker, der er spir og småtårne på særligt markante bygninger, og der er de store tekniske anlæg. Hertil kommer en del af de tilgrænsende bydeles mange tårne, spir m.v., der kan ses fra byområdet. Fikspunkterne letter orienteringen i byområdet.

HK-huset og *Hotel Scandinavia* fremstår som dominerende fikspunkter ved henholdsvis Langebro og Amager Boulevard. Set fra Amager Boulevard mod vest understreger de to høje bygninger en af hovedadgangsvejene til Amager. Også set fra Christianshavns Vold og Amager Fælled er *Hotel Scandinavia* dominerende i bysilhuetten. *Peder Lykke Centret* kan ses fra mange steder på Amager Fælled og i byområdet vest for Amagerbrogade. *Amagerværkets* store bygningsvolumener og skorstenene og *Sundby Gasværk* ses især fra Kløvermarken og fra Amager Strandvej samt kyststrækningerne. Gasværket er ligeledes markant i Holmbladsgades bybillede. *H.C. Ørsted Værket* opleves især fra havnefronten ved Islands Brygge og fra Amager Fælled. Fra Kongelundsvej er der kig mod *vandtårnene* i Tårnby kommune. *Middelalderbyens silhuet* kan ses fra Kløvermarken. *Vor Frelsers Kirkes spir* kan endvidere ses fra Kongelundsvej og Amager Fælled.

Stadsgraven set mod nordøst med Hotel Scandinavia i forgrunden

Lufifoto, Amagers østkyst set mod nord

Middelalderbyens tårne set fra Kløvermarken

Bebyggelsens karakter og variation

Sidst i 1800-tallet skete der en voldsom byudvikling på Nørrebro, Vesterbro og Østerbro. Som model for byudviklingen tog de private bygherrer udgangspunkt i byen bag voldene med karrébebyggelse og etagehuse til udlejning. Byudviklingen skete i store, ofte sammenhængende områder. På Amager skete kun en beskedent udvikling - fortrinsvis langs Amagerbrogade og Holmbladsgade. Arealet nær Christianshavns Vold var frem til 1909 stadig omfattet af en demarkationslinie, og inden for en afstand af 1000 alen fra volden måtte kun opføres bindingsværkshuse i max. 2 etager. Demarkationslinien lagde frem til 1909 - hvor den blev ophævet - en dæmper på byudviklingen.

I perioden efter 1909 foregik Amagers byudvikling overvejende mere punktvist, eller i mindre sammenhængende enheder, end tilfældet var i de øvrige brokvarterer. På trods af, at den københavnske del af Amager i dag har store sammenhængende boligkvarterer, - bl.a. Islands Brygge, Amagerbro Kvarter, Bellevue Kvarter og fra nyere tid Remisevænget og Store Krog - adskiller de tætteste byområder øst og vest for Amagerbrogade sig fra de øvrige brokvarterers bebyggelse, ved at være præget af punktvis bebyggelser eller af udfyldninger mellem ældre bebyggelse.

Derfor kan man på Amager opleve mange dramatiske sammenstød mellem de forskellige årtiers planlægnings- og bybygningsidealer. Kontraster mellem forskellige tiders bygningsvolumener og arkitektur-opfattelser eller afbrudte gadeforløb som følge af ændret eller manglende overordnet planlægning, er et gennemgående træk. Det kontrastfyldte bybillede er på godt og ondt en væsentlig del af byområdets identitet.

På dette opslag vises en række karakteristiske sammenstød mellem forskellige bebyggelser. Til højre vises en oversigt over de udvalgte steder, og nedenfor vises plantegninger og fotos.

1) Sverrigsgade/Amagerbro Kvarter. Arbejdernes Byggeforsning opførte i perioden 1867-71 en række 2 etagers huse i Sverrigsgade. Efter demarkationsliniens ophævelse i 1909, blev Amagerbro-kvarteret opført i perioden frem til 1920 - tæt på byggeforsnings-husene.

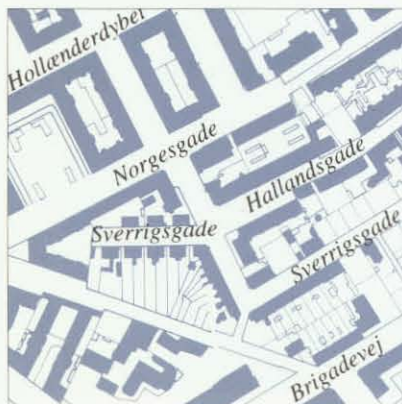
2) Amager Centret/Karréer ved Amagerbrogade. Etageboligbebyggelsen langs Amagerbrogade ved Jacob Holms Gade er fra århundredskiftet, mens Jacob Holms Tovværksfabrik (det nuværende Amager Center) blev opført som et moderne fabriksanlæg i 30'erne - placeret i overensstemmelse med den samtidige gadereguleringsplan for Sundbyerne.

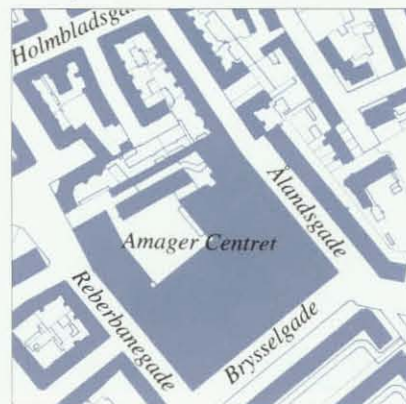
3) Dobbelt-huse i Badensgade/Karréer i Bellevue Kvarter. Byggeforsningen Godthåb opførte i 1898 en række dobbelt-huse i 2 1/2 etage. I de efterfølgende årtier blev der opført boligkarréer i Bellevue-kvarteret. Karrébebyggelsen blev planlagt således, at muligheden for at kunne fortsætte mod sydvest - hen over Badensgades dobbelt-huse - var til stede.

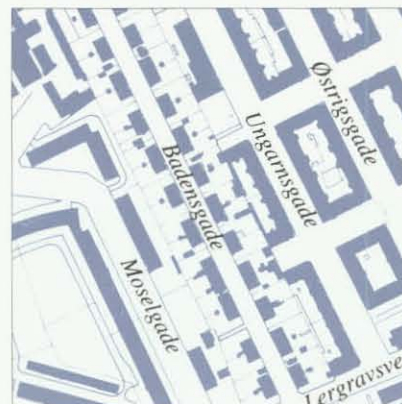
4) Sundby Gasværk/Rekreative arealer. Sundby Gasværk blev anlagt i 1938. Tæt på anlægget ligger - på opfyldte arealer - rekreative områder.

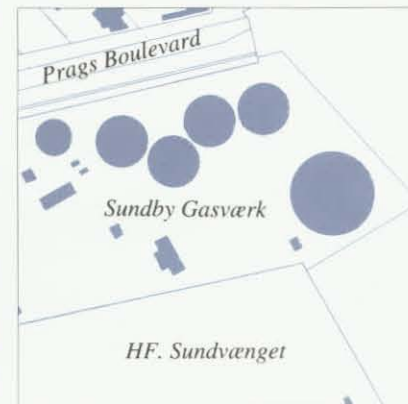
Sverrigsgade/Amagerbro Kvarter

Amager Centret/Etageboliger vest for Amagerbrogade

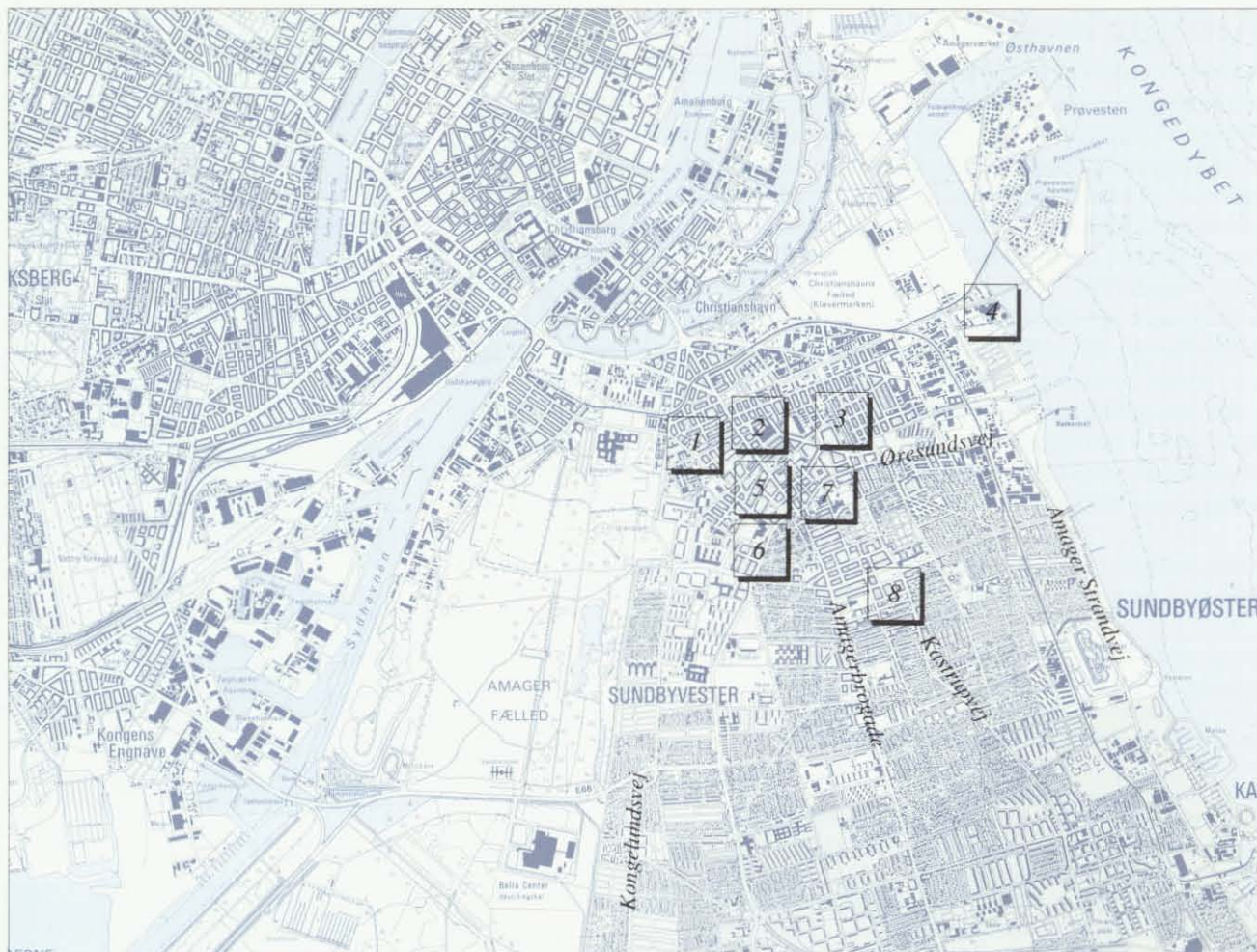

Dobbelt-huse i Badensgade/Karréer i Bellevue Kvarter

Sundby Gasværk/Rekreative arealer

Eksempler på bebyggelsens karakter og variation. Kortudsnit mål 1:30.000. Numre henviser til fotos herunder og kortudsnit mål 1:5.000 nederst på siden.

5) Gammelt og nyt i Røsågade. Gadereguleringsplanen for Sundbyerne, der blev vedtaget i 30'erne, foreslog en total fornyelse af området mellem Sundholmsvej og Amagerbrogade. Ved Røsågade ligger stadig et hus fra forrige århundrede. Den nyere bebyggelse er opført efter reguleringsplanens retningslinier.

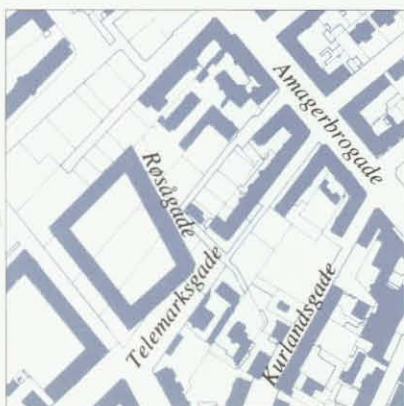
6) Skotlandsgade/Nyt indkøbscenter. Det tidligere industriområde mellem Tingvej og Englandsvej blev i begyndelsen af 1980'erne erstattet af et supermarked og nyt boligbyggeri. De gamle arbejderboliger nord for Skotlandsgade blev ikke inddraget i den omfattende fornyelsesproces.

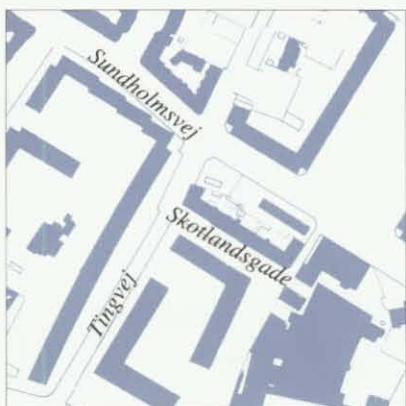
7) Øresundsvej/Punktvis fornyelse. Øresundsvej var den gamle hovedvej i landsbyen Sundbyvester. Her lå bl.a. det gamle Røde Kro Teater. Fornyelsen af bebyggelsen på strækningen mellem Amagerbrogade og Kasturupvej er foregået punktvis. Øresundsvej viser et nærmest kaotisk katalog over århundredets bebyggelses- og facadeudformning.

8) Villabebyggelse ved Cypersvej/ Etagehuse ved Kretavej. Allerede før Sundbyerne blev en del af Københavns Kommune, var der opført små enklaver med tæt, villaagtig bebyggelse, f.eks. ved Cypersvej. Først 30 år senere blev der opført store 5-etagers boligkarréer på naboejendommene.

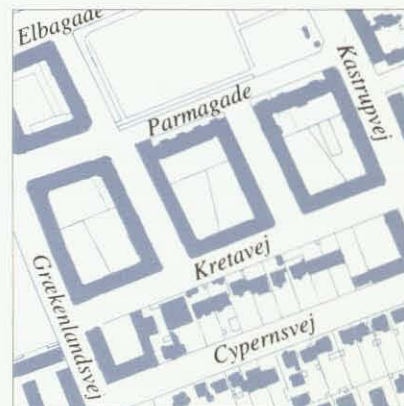
Gammelt og nyt i Røsågade

Skotlandsgade/Nyt indkøbscenter m.v.

Øresundsvej/Punktvis fornyelse

Villabebyggelse ved Cypersvej/ Etagehuse ved Kretavej

Amagerbrogade

Amagerbrogade er på samme tid en af Københavns store indkøbsgader, lokal boliggade og gennemfartsvej, og har derfor en central funktion på Amager. Gaden er ca. 3 km lang, og dens forløb er meget varieret på grund af retningsskift, forskellige gadebredder og bebyggelseskarakter. Hertil kommer de mange sideveje, der opdeler bebyggelsen. Omkring år 1700 gik der fra Amagerport flere landeveje mod syd. Amagerbrogade (tidligere Amager Landevej) blev anlagt i starten af 1700-tallet, placeret på en svag »højderyg« i terrænet, og blev midt i 1770'erne ført gennem Sundbyerne og videre mod syd. I 1700-tallet og i første halvdel af 1800-tallet blev en del udflyttergårde placeret langs Amagerbrogade, og der blev opført landsteder af velhavende familier. Fra omkring 1850 blev der langs Amagerbrogade og dennes sidegader - som afløsning for bondegårdene m.v. - anlagt tømmerpladser og gartnerier og opført fabrikker, blandet med små boligejendomme og etagehuse med arbejderboliger. I perioden fra 1900-45 blev Amagerbrogade fuldt udbygget.

Klaus Rifbjerg beskriver Amagerbrogade i dette uddrag af digtet *Hjerte-floden* (Amagerdigte, 1965):

*Amagerbrogade er ikke en men utallige gader,
et kæmpelegeme stablet på benene
af flere tidsaldres byggeklodser
lige fra skulderbrede arbejderforeningslotte
ved Amagerport til bazarbygningerne
for enden af vor tids Parmagade
swingende udklækningsanstalt mellem blandet urtekram
og små forretninger for uanvendelige radiodele
af usædvanlige skønhedsdroninger
kosmetiske vidundere med bydelens særlige
hollywoodneuroser og en ukuelig vilje
til alt misseri lige fra misforståelse til misundelse*

Amagerbrogade er præget af tæt randbebyggelse på strækningen fra Christmas Møllers Plads til Sundbyvester Plads. Det er især bebyggelsens anvendelse, dens opførelsetidspunkt og det heraf følgende formsprog, der sammen med de grønne træk og gadens retningsskift, karakteriserer og varierer gadeforløbet. Lidt forenklet kan Amagerbrogade opdeles i følgende tre strækninger:

1) *Strækningen fra Christmas Møllers Plads til Øresundsvej/Englandsvej*
Christmas Møllers Plads blev anlagt i 1942, og afgrænses mod syd af etageboligbebyggelse i 6-7 etager. Bebyggelsen danner kontrast til det åbne voldanlæg og Stadsgraven, og virker som en byport til Amager (se side 18). Etageejendommene i Amagerbro Kvarter og omkring Holmbladsgade, er opført efter samlede planer i begyndelsen af århundredet. De smukke facader har stor detaljerigdom, og gadestrækningen har et monumentalt præg. Den svage krumning mod øst efter Holmbladsgade »lukker« vejrummet. Det træbeplantede anlæg foran Sundby Kirke er en af de få pladser langs Amagerbrogade. Den flotte træække er markant flankeret af tårnbygninger, og det grønne islæt i gadebilledet er velgørende. På grund af Amagerbrogades retningsskift mod vest omkring Øresundsvej, er gadebilledet igen »lukket«. Strækningen har næsten én ubrudt butiksrække på begge sider.

2) *Strækningen fra Øresundsvej til Sundbyvestervej*

Efter Øresundsvej bliver bebyggelsen mere uegal, og veksler i proportioner og arkitektonisk kvalitet. Butikkerne tynder ud. Tilfældig randbebyggelse og villaer fra sidst i 1800-tallet ligger blandet med smukke karréer fra starten af 1900-tallet. Lige bag randbebyggelsen ligger udstrakte villakvarterer og byggeforeningsbebyggelser. Gaderummet har et næsten uendeligt perspektiv. Ved Dronning Elisabeths Allé ligger Skt. Annæ Kirke med markante tårne. Anlægget foran Sundbyøster Skole tilfører - sammen med træplantning i begge vejsider på strækningen fra Højdevej til Sundbyvester Plads - Amagerbrogade en grøn karakter.

3) *Strækningen fra Sundbyvestervej til kommunegrænsen*

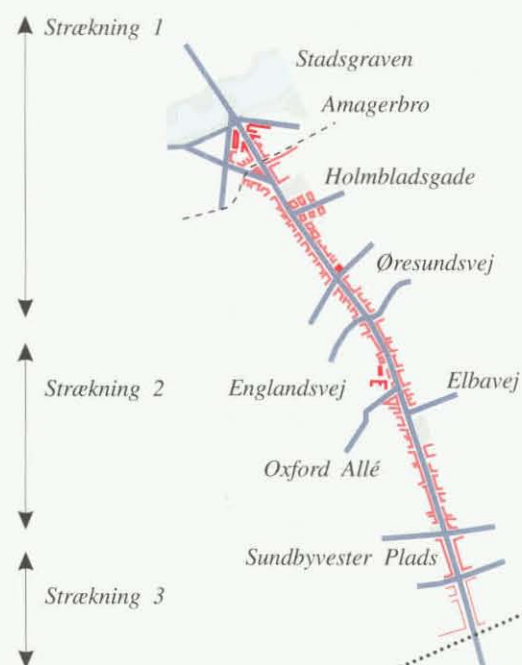
Sundbyvester Plads har udpræget karakter af trafikplads. På strækningen herfra til kommunegrænsen blandes villaer, karréer fra 1930'erne og nyere etageboligbyggeri. Skiftet fra randbebyggelse til et mere åbent bebyggelsesmønster, gør gadebilledet mere opløst.

Luftfoto. Amagerbrogades nordlige strækning, set mod nordvest

Luftfoto. Amagerbrogade ved Smyrnavej m.v., set mod nordvest

Amagerbrogade inddelt i tre strækninger

Amagerbrogade ved Prags Boulevard

Amagerbrogade ved Sundby Kirke

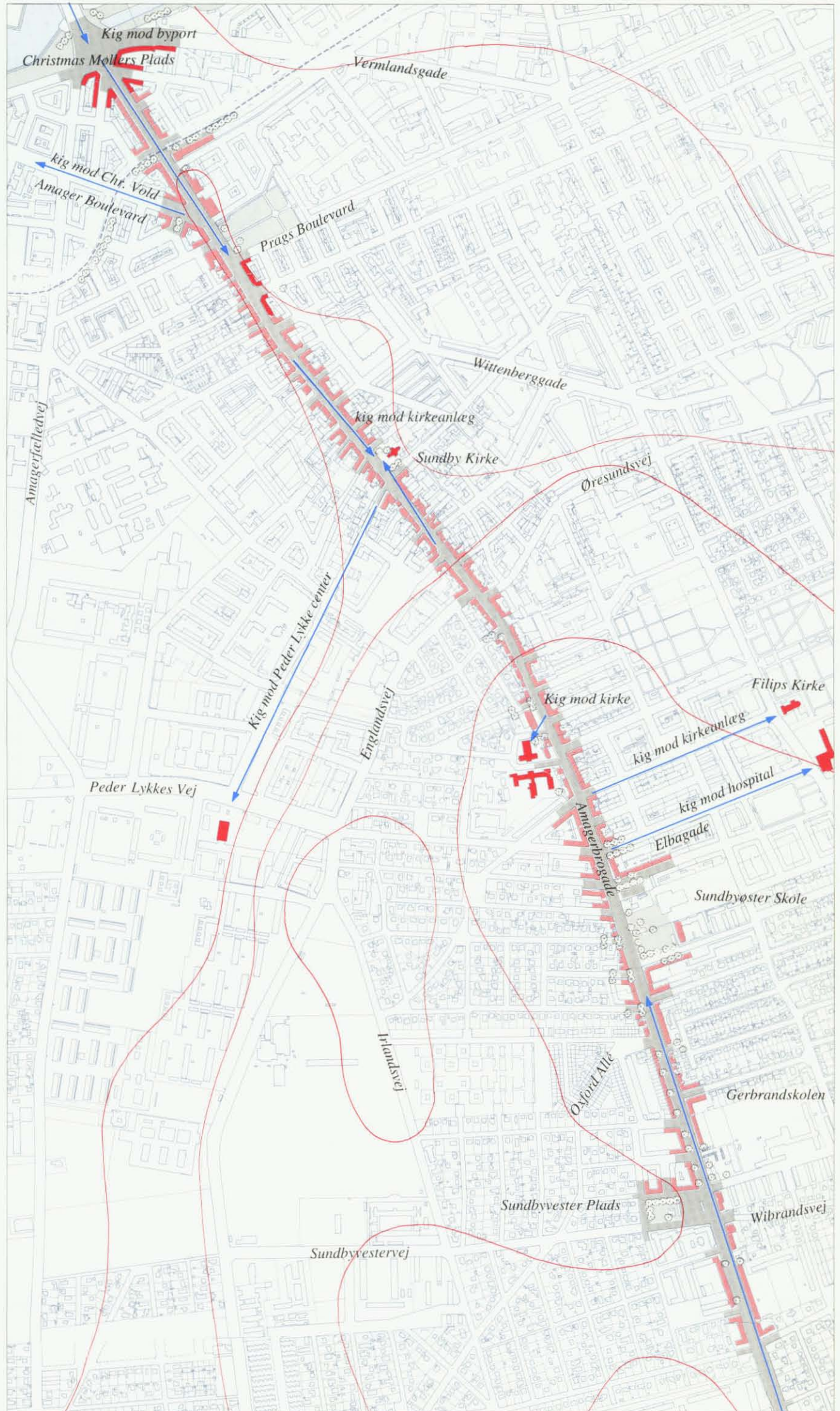
Amagerbrogade ved Engelsvej

Amagerbrogade ved Ingolfs Allé

Amagerbrogade ved Sundbyvester Plads

Amagerbrogade, dominerende træk, mål 1:10.000

Østkysten og Amager Strandvej

I slutningen af 1700-tallet var Amagers østlige kystlinie afgrænset af Krudttårnsvej. Vejen blev anlagt af militæret i 1780, og forløb fra Christianshavns Vold mod syd langs kysten i den nuværende Amager Strandvejs tracé. Langs vejen blev opført en række krudtmagasiner, hvoraf flere er bevarede og to er fredede. Som et led i Københavns befæstning blev søfortet Prøvestenen anlagt i 1850, og Kastrup Fort i 1886-87.

I byplankonkurrencen om de indlemmede distrikter i 1909, påpegede flere af projekterne mulighederne for at anlægge en egentlig strandvej langs kysten. 2. Præmieforslaget havde herudover en idé om etablering af grønne boulevarder mellem Amagerbrogade og Strandvejen - placeret sammenfaldende med store hovedkloakledninger - bl.a. Prags Boulevard, Italiensvej og Greisvej.

Kastrup Fort blev overdraget til Københavns Kommune i 1925, og indgår nu som rekreativt anlæg i Amager Strandpark. I mellemkrigsårene fik Københavns Kommune tilladelse til opfyldninger øst for Krudttårnsvej (nuværende Amager Strandvej), og samtidig fik Københavns Havn overdraget Prøvestensfortet. Arealet ud for kysten - mellem Prags Boulevard og lystbådehavnen - blev opfyldt og anvendes i dag til haveforeningsområde. Etableringen af Amager Strandpark blev påbegyndt i 1934, og ialt blev der oppumpet ca. 80.000 m³ sand. Samtidig blev Amager Strandvej anlagt. De seneste opfyldninger er foretaget ud for Kløvermarken, samt omkring havnens anlæg på Prøvestenen. Pyrolyseværket, der i 70'erne stod som et flammende vartegn for østhavnen, blev lukket i 1980 og senere demonteret.

Amagers østkyst er meget varieret, og opleves i fire klart afgrænsede afsnit, og i relation hertil beskrives Amager Strandvej fra nord til syd:

1) Prøvestensstrækningen

Strækningen domineres af store tekniske anlæg - Amager-Forbrænding, Amagerværket og olie- og benzinlagrene på Prøvestenen. Forbrændingsanstalten og kraftvarmeværket rummer meget store bygningsvolumener og høje skorstene. Tankanlæggene på Prøvestenen danner set fra kysten en massiv front, der hindrer udsyn over Øresund - kun gennem det smalle løb foran Amagerværket er der et snævert kig. Et ca. 200 m bredt lavvandet område skiller Prøvestenen fra de opfyldte og delvis udnyttede arealer ud for Kløvermarken.

2) Strækningen mellem Sundby Gasværk og Helgoland

Strækningen anvendes til gasværk, haveforeninger, parkbælte samt fiskeri- og sejlsportsformål. Langs kysten findes et frodigt virvar af interimistiske bådebroer, og ud for Lergravsvej en egentlig lystbådehavn, forbundet af en smal rende med Øresund. Cykel- og gangstier gennem de smukke parkområder fører til udsigtspunkter langs kysten. Badeanstalten Helgoland, der er intensivt benyttet sommer og vinter,

Prøvestenen set mod sydøst

markerer grænsen mellem den offentlige badestrand mod syd og det mere lukkede område med haveforeninger og sejl- og roklubber.

På strækningen fra Prags Boulevard til Øresundsvej danner *Amager Strandvej* grænse mellem et ældre industriområde og haveforeningsområderne, der strækker sig helt ud til kysten. På vejens vestside - mod industriområdet - er etableret et smukt beplantningsbælte. På vejens østside findes en fodgængersti i eget tracé, der bevæger sig gennem et 25-50 m bredt parkbælte, der jævnlige når helt ud til kysten.

3) Badestranden mellem Helgoland og Kastrup Fort

Den 100-200 m brede strand er sikret med et lavt bolværk og delvist beplantet med marehalm og græs. Over den åbne kyststrækning fra Helgoland til Kastrup Fort er der et vidt udsyn, der kun brydes af beplantningen udfor Italiensvej.

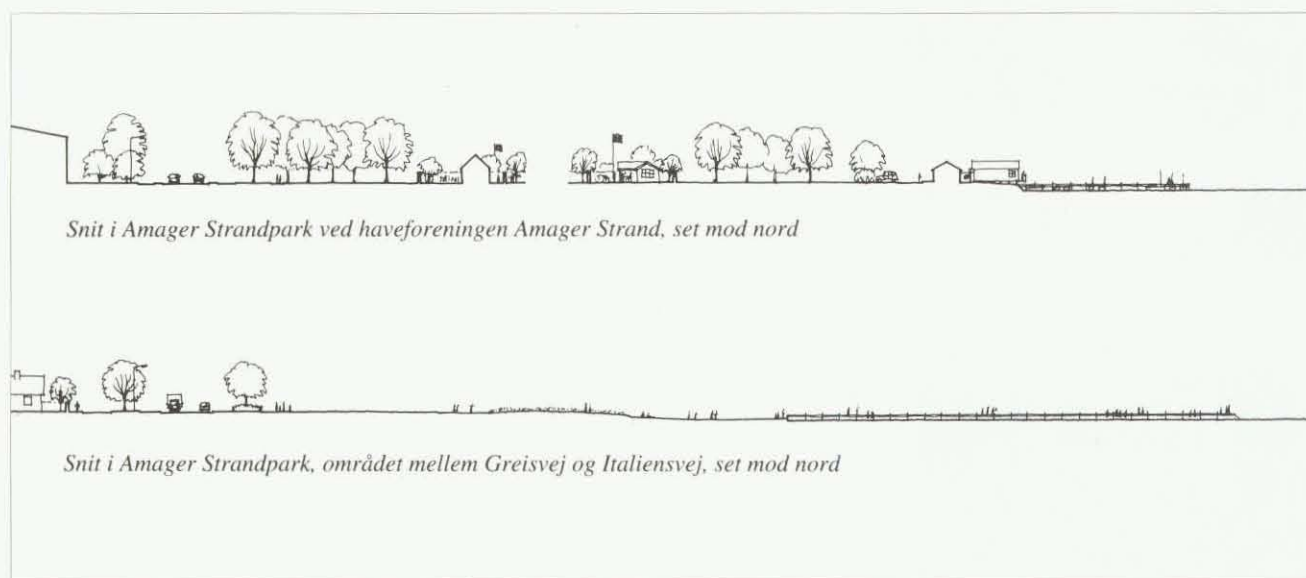
4) Strækningen ved Kastrup Fort

Ved Kastrup Fort er på opfyldt areal anlagt et egentligt parkområde med boldbaner mellem store karakterfulde træer. Her er der promenadestier langs vandet, og området rummer den populære sommerkoncertplads »Femøren«. Kastrup Fort har en frodig træbeplantning, der næsten skjuler de markante, geometriske jordanlæg. Fortet og den omgivende voldgrav er omfattet af en naturfredningsdeklaration, der fastlægger anvendelsen til parkformål.

På strækningen fra Øresundsvej og til kommunegrænsen mod Tårnby kommune, er *Amager Strandvej* anlagt som promenadevej. Vejprofilet er noget bredere end på den nordlige strækning. En lokalgade giver adgang til de vest for liggende industri- og villaområder, og på østsiden er anlagt en fodgængerpromenade, der løber langs hele badestranden. Fra strækningen er der vide udsyn over Øresund - mod forterne, Saltholm og Sverige.

Østkysten opdelt i fire strækninger

Snit i Amager Strandvej og Amager Strandpark

Amagerværket set mod nordøst

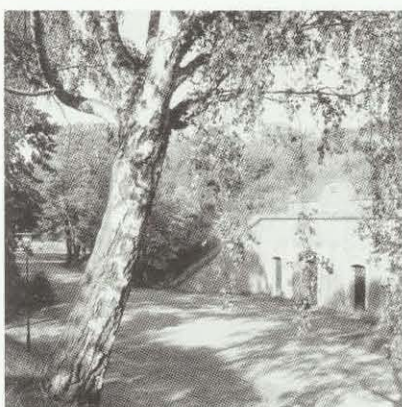
Kysten med små fiskeriforeninger m.v.

Sundby Sejlforenings havn

Sti i Strandparken

Parti fra Kastrup Fort

Østkysten og Amager Strandvej, dominerende træk, mål 1:10.000

Amagers »byporte« - Christmas Møllers Plads og Amager Boulevard

Langebro og Knippelsbro/Torvegade-forbindelsen er de ældste og vigtigste bindeled mellem Amager og Indre By. I nyere tid er der skabt motorvejsforbindelse til og fra Amager ved Sjællandsbroen og ved motorvejsbroen ved Avedøre Holme. Både vejstrækningen fra Langebro ad Amager Boulevard frem til Amagerbrogade, og strækningen fra Torvegades dæmning frem til Christmas Møllers Plads, rummer værdifulde by- og landskabsrum, der udgør en smuk introduktion til Amager. Christmas Møllers Plads, hvor bebyggelsen fungerer som en markant byport til det store byområde, fortæller bl.a. om karrébebyggelsen, der er udbredt i store dele af det nordlige Amager. Amager Boulevard, hvor Islands Brygge-bebyggelsen sammen med Voldanlægget danner en slags byport, fortæller bl.a. om nu nedlagte militære anlæg, om opfyldninger og om meget store variationer i bebyggelsens størrelsesforhold og heraf følgende sammenstød mellem lav og høj bebyggelse.

Den vigtigste vej til Amager har fra gammel tid været strækningen Knippelsbro-Torvegade. Oprindeligt førte træbroer fra Amager Port over Ravelinen til Amager. Amager Port blev nedrevet i 1857. I forbindelse med omlægning af Christianshavns volde fra fæstningsanlæg til parkområde først i 1900-tallet, blev broerne afløst af dæmninger. Vejforbindelse over Ravelinen er gennem flere hundrede år blevet benyttet til at transportere Amagers store produktion af grøntsager og landbrugsvarer til København.

Den sydlige del af Christianshavns befæstning, der omfatter Kalvebod Bastion, Enhjørningens Bastion, Panterens Bastion og Elefantens Bastion, blev anlagt sidst i 1600-tallet. Foran bastionerne og Stadsgraven blev Enveloppen - også kaldet »den dækkede vej« - anlagt. Det sydlige fæstningsanlæg blev forbundet til København af Langebro, opført i 1690 ved Langebrogade. Broen, der var for fodgængere, overgik efterhånden til også at blive benyttet til civile formål. I 1903 blev den mange gange ombyggede træbro afløst af en ny svingbro i jern, opført i forbindelse med etablering af H.C.Andersens Boulevard. Få år efter blev Amager Boulevard anlagt. Den nuværende Langebro er formgivet af arkitekt Kai Gottlob og indviet i 1954. Umiddelbart syd for Langebro ligger Islands Brygge og Ny-Tøjhusarealet, begge arealer, der er blevet inddæmnet og opfyldt umiddelbart før og efter århundredskiftet.

Om broerne mellem Sjælland og Amager skriver Klaus Rifbjerg i et uddrag af digtet *Broerne til Amager* (Amagerdigte 1965):

Læg mærke til
at broerne dengang sad fast på Sjælland.
Hvis uafhængighed man derved har beskyttet
ved jeg ikke,
selv tror jeg at en vis vulgær foragt
for Amager - losseplads, fladland,
proletarkvarterer, aflastnings- og
opkamlingsdistrikt
herved har fundet udtryk.
Nu er det anderledes, naturligvis
med et demokratisk toklapsystem
en til hver fjendtlig side,
men skønt øen dengang mer var vores egen
så var den nye tid trods alt på vej.

Christmas Møllers Plads

Christmas Møllers Plads er et trafikknudepunkt, hvor Torvegade, Amagerbrogade, Vermlandsgade, Amagerfælledvej og Ved Stadsgraven mødes. Her er en intens trafik i de fleste af døgnetimer. Pladsens geometri er formodentlig delvist blevet bestemt af enveloppen og formen på den ydre vold, der forløb her, inden pladsen blev anlagt. Mod syd afgrænses pladsen af Amagerbro Kvarterets markante karréer, der mod pladsen er 5-7 etager høje. Karréerne er opført i perioden 1913-20, og bl.a. inspireret af konkurrencen om de indlemmede distrikter i 1909, er bebyggelsen opført med mange skæve vinkler. De velproportionerede facadebygninger mod Christmas Møllers Plads danner en let tragtformet

Amagerbro Kvarter og Christmas Møllers Plads, set mod nordvest

indgang til Amagerbrogade, og denne virkning forstærkes af de umiddelbart bagved liggende karréer, der er udformet med spidse hjørner, orienteret mod pladsen. Karréerne afgrænser Amagerport og Markmandsgade, der i spidse vinkler er forbundet med Amagerbrogade. Set fra Christmas Møllers Plads har karréerne en monumental, tårnlignende virkning. Herfra kan ligeledes ses de karakteristiske karréer med tårne på hjørnet af Holmbladsgade - længere nede af Amagerbrogade. Mod Stadsgraven fremstår karréernes facader som en markant bymur, der rumligt afgrænser og danner kontrast til Christianshavns Volds smukke anlæg. Den østlige karré mod Vermlandsgade er udformet med en svag krumning, der følger vejens tracé.

Diagram - Amagers »byporte«

Christmas Møllers Plads er ikke blot en trafikplads, men også en smuk byport, der i samspil med vandspejl og voldterræn markerer grænsen mellem Christianshavn og Amager.

Langebro-Amager Boulevard

Også på Langebro og den brede Amager Boulevard er der en intens og tæt trafik. Amager Boulevard grænser op til Stadsgraven, og passerer gennem Amagerbro-bebyggelsen frem mod Amagerbrogade. Ud for Panterens Bastion forgrener vejen sig, boulevarden drejer mod syd, og den nordlige afgrening - Ved Stadsgraven - fortsætter langs med Stadsgraven frem til Christmas Møllers Plads. Boulevarden blev anlagt i 1907 med en bred midterrabat, der foruden en dobbelt træække også rummede en cykelsti. Midterrabatten blev sløjft i 1972. Amager Boulevard, der er 32-40 m bred, har et varieret og knækket vejforløb, der hele tiden åbner for nye vejbilleder. Boulevarden skifter retning ved Tøjhusgrunden, ved Statens Seruminstitut og ved forgreningen i starten af Amagerbro Kvarter. Langs med Stadsgraven - på strækningen fra Ny-Tøjhusgrunden og frem til Christmas Møllers Plads - findes en smuk træplantning. Amager Boulevard kan beskrives i følgende strækninger, der afgrænses af boulevardens mest markante retningsskift:

1) Strækningen fra Langebro til Thorshavnsgade

Mod havneløbet fremstår Islands Brygges boligområde med en smuk facadefront, der accentueres af et skråt afskåret hjørne forsynet med to tårne ud mod Amager Boulevard. Sammen med Kalvebod Bastion danner karréen en smuk byport. Også i Thorshavnsgade danner boligbebyggelsen en markant facade mod Ny-Tøjhusarealet. Fra Langebro, der ligger i anden sals højde, er der mod øst udsyn til Amagerbro Kvarterets karrébebyggelse og - på grund af det faldende terræn og det åbne voldanlæg - til næsten hele Amager Boulevards tracé. Hotel Scandinavia tegner sig som et dominerende fikspunkt i bybilledet - hotellets facade-retning følger Amager Boulevards vejføring, og markerer dermed boulevardens knækkede forløb.

2) Strækningen mellem Thorshavnsgade og Ved Stadsgraven

På strækningen ligger mod syd Ny-Tøjhusarealet, hotel Scandinavia og Statens Serum Institut. Ny-Tøjhusarealet blev opfyldt i 1888, og umiddelbart herefter blev Tøjhusets værksteder og Hærens Rustkammer (geværfabrikken) opført på arealet. I perioden 1889-91 blev Artillerivejens Kaserne opført syd herfor. I 1961 fraflyttede militæret området. I dag er hovedparten af de ca. 80 militære bygninger på Ny-Tøjhusarealet nedrevet. Tilbage på grunden står magasin C (Gimle), der fungerer som medborgerhus for Islands Brygge og administrationsbygningen »Hjørnet«. Hotel Scandinavia blev opført i 1973 på den nordøstlige del af arealet. Området fremstår meget åbent, men er mod Thorshavnsgade afgrænset af en træække. Mod syd afgrænses området af monumentale pakhusgavle syd for Amagerbanen. Hotel Scandinavia dominerer via sin størrelse og arkitektur området, og danner en stærk kontrast til det blotlagte Ny-Tøjhusareal og de mindre bygninger på kaserne, der nu er overtaget af Statens Serum Institut.

Statens Serum Instituts palæ-lignende bygninger danner sammen med hegnsmure, stakitter og smuk beplantning en rolig og harmonisk facade mod Amager Boulevard. Set fra Christianshavns Vold har instituttet »herregårdskarakter«. Administrationsbygningen, der har facaden beliggende tæt på boulevarden, er et lokalt vartegn.

Christmas Møllers Plads set mod sydøst

»Byporten« ved Islands Brygge. Stadsgraven og Langebro, set mod nordvest

3) Strækningen gennem Amagerbro Kvarter

Facadebebyggelsen i Amagerbro Kvarter danner et sluttet gaderum omkring boulevarden - tættest og mest markant i den østlige del. Den varierede udformning af karrébebyggelsen har medført, at der er mange sideveje på strækningen. Sidevejene er tilsluttet Amager Boulevard i skæve vinkler, og især Svinget med træerækker omkring Amagerbanens tracé fremtræder markant i vejbilledet.

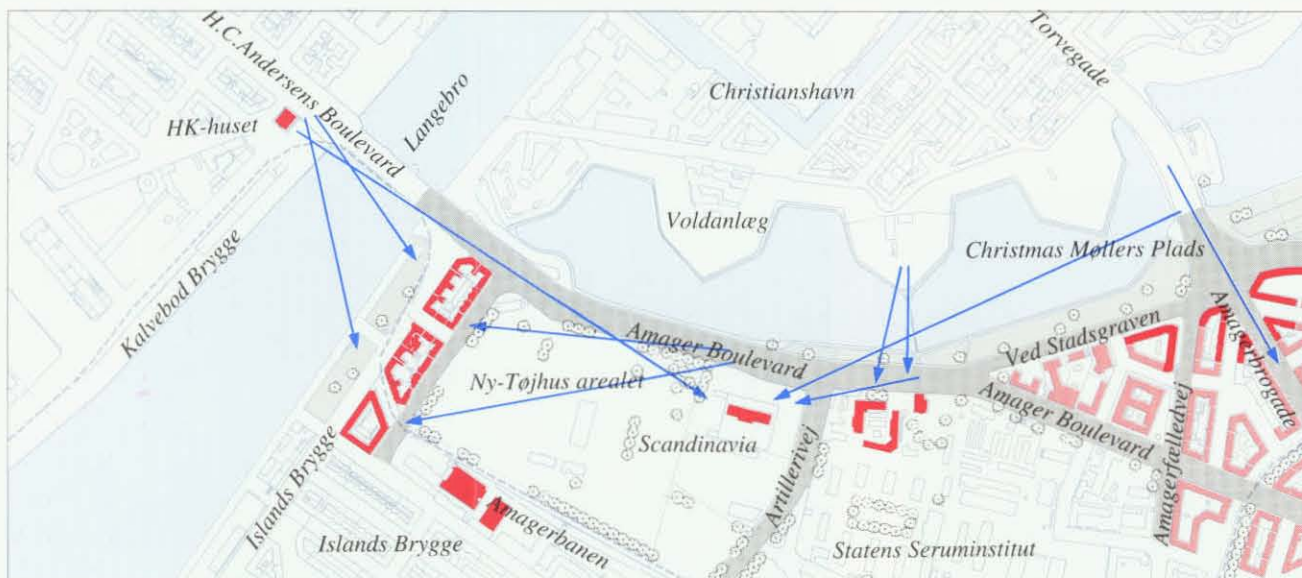
Amager Boulevard og Christmas Møllers Plads markerer Amagers grænse mod Indre By og Christianshavn. Havneløbet, Stadsgravens vandflade og det grønne voldanlæg danner et smukt samspil med Islands Brygges og Amagerbros bebyggelse.

Amager Boulevard set fra Langebro

Amager Boulevard ved Amagerbro

Amager Boulevard og Christmas Møllers Plads, dominerende træk, mål 1:10.000

Ny-Tøjhusarealet, set mod vest

Bebyggelsesmønstre

Islands Brygge

Islands Brygge har fået navn efter Islandsbådene, der i flere år lagde til kaj her. Området rummer mod nord et større boligområde, og mod syd et stort industriområde. Bebyggelsen er opført på arealer, der blev opfyldt umiddelbart efter århundredskiftet. Opfyldningerne blev foretaget i et lavvandet område syd for Ny-Tøjhusarealet og vest for Artillerivej, der førte fra Faste Batteri til skydebanerne på fælleden. Der var oprindeligt planer om at etablere både en godsbanegård og et industriområde på det nordlige areal, men af økonomiske årsager blev det senere besluttet at opføre boliger. I 1905 startede opførelsen af de første ejendomme langs Thorshavnsgade. I 1907 blev der afholdt en arkitektkonkurrence om områdets udbygning, og et forslag, udarbejdet af arkitekterne Ulrik Plesner og Aage Langeland-Mathiesen, fik 1. Præmie. Projektet blev aldrig realiseret, og i stedet blev opført en bebyggelse med en noget højere udnyttelsesgrad. A/S Christianshavns Oplagspladser stod for opførelsen, der blev afsluttet i 1927. De tilknyttede arkitekter var bl.a. Kristen Gording, Louis Hygum, Kay Fisker, Thorvald Gundestrup, Axel Preisler, Valdemar Sander og Sven Walsøe. På hjørnet af Snorresgade og Halvdansgade ligger Hans Tausens Kirke, der er tegnet af arkitekterne E. Appel og Kristen Gording. Bygningen blev opført 1915-24, og forsynet med tårn i 1936.

Islands Brygges boligområde består overvejende af karréer i op til 6 etager. Lejlighedsstørrelserne er forholdsvis små. Bygningerne er overvejende opført i blankt murværk og med tegltage. De lange og smalle, sluttede karréer ligger i et tæt mønster med et retvinklet gadenet, der er udlagt i 30 alens bredde efter bygge-loven fra 1889. Karréernes længderetning er orienteret nordvest-sydøst. Den stramme opbygning varieres dog flere steder: På nordsiden af Njalsgade er en ejendom opført med tilbagetrukne facader; de nordlige karréer ved Thorshavnsgade har længderetningen orienteret nordøst-sydvest og mellem Bergthorasgade og Gunløgsgade er »udsparet« plads til et træomkranset lege- og opholdsareal. Snorresgade har med sin diagonale retning i forhold til det øvrige gadenet en betydelig arkitektonisk funktion som et element, der forbinder havn og fælled, og samtidig markerer grænsen mellem boligområdet og industriområdet. Gaden afsluttes i begge ender med brostensbelagte pladser.

Bebyggelsens hovedretning er placeret vinkelret på kajen, og facadelinien er trukket ca. 70 m tilbage fra denne. På forarealet er mod nord anlagt en havnepark, og syd herfor findes mindre bygninger med oplag m.v., en reminiscens fra tiden, hvor Islandsbådene lagde til kaj, og hvor der stadig var havneaktivitet på bryggen. Da karréerne er opført over en kortere periode, er der store ligheder i den arkitektoniske udformning. Gaderne, som næsten alle har samme bredde, opleves som »skåret ud« i en stor bygningsmasse. Mange velformede bygningsdetaljer i den tidstypiske og helhedsprægede bebyggelse - karnapper, altaner, markerede indgangspartier, frontispicer m.v. - skaber variation i gadebilledet. Om aftenen er den normale wire-ophængte gadebelysning smukt suppleret af armaturer

Njalsgade set mod nordvest

Artillerivej, set mod sydvest

placeret over gadedøre. Boligområdet har en flot, sammenhængende front mod havneløbet, der afsluttes ved Amager Boulevard med en karakterfuld karré, hvis skråt afskårne hjørne er forsynet med tårne. Her danner bebyggelsen sammen med Christianshavns Voldanlæg en form for byport. Også mod Thorshavnsgade - der er adgangsvej - og mod Amager Fælled er der markante facadefronter.

Bl.a. på grund af bebyggelsens enestående beliggenhed mellem havneløb og Amager Fælled, og de deraf følgende klare afgrænsninger af området, fungerer Islands Brygges boligområde som en by i byen. Områdets størrelse har betydet, at næsten alle nødvendige byfunktioner - butikker, institutioner, bymæssige friarealer, kirke m.v. - findes i området. Islands Brygge er en bydel med sin egen identitet. Den udprægede følelse af lokalt tilhørsforhold blandt beboerne - hvoraf en stor del har tre slægtled bosat i bydelen - danner grundlag for en aktiv lokal indsats.

Industriområdet mod syd, der bl.a. husede den tidligere Dansk Sojakagefabrik, rummer både meget store og små bygninger og tekniske anlæg. Området har en karakterfuld front mod havnen, sammensat af mange forskellige bygningsformer og store tekniske anlæg. Dansk Sojakagefabriks to store siloer placeret tæt på kajen markerer et retnings-skift i havneløbet.

Bebyggelse på nordsiden af Njalsgade

Friareal ved Gunløgsgade

Islands Brygge set fra Hotel Scandinavia

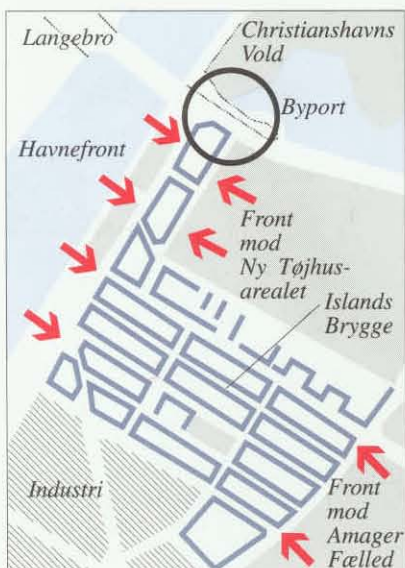
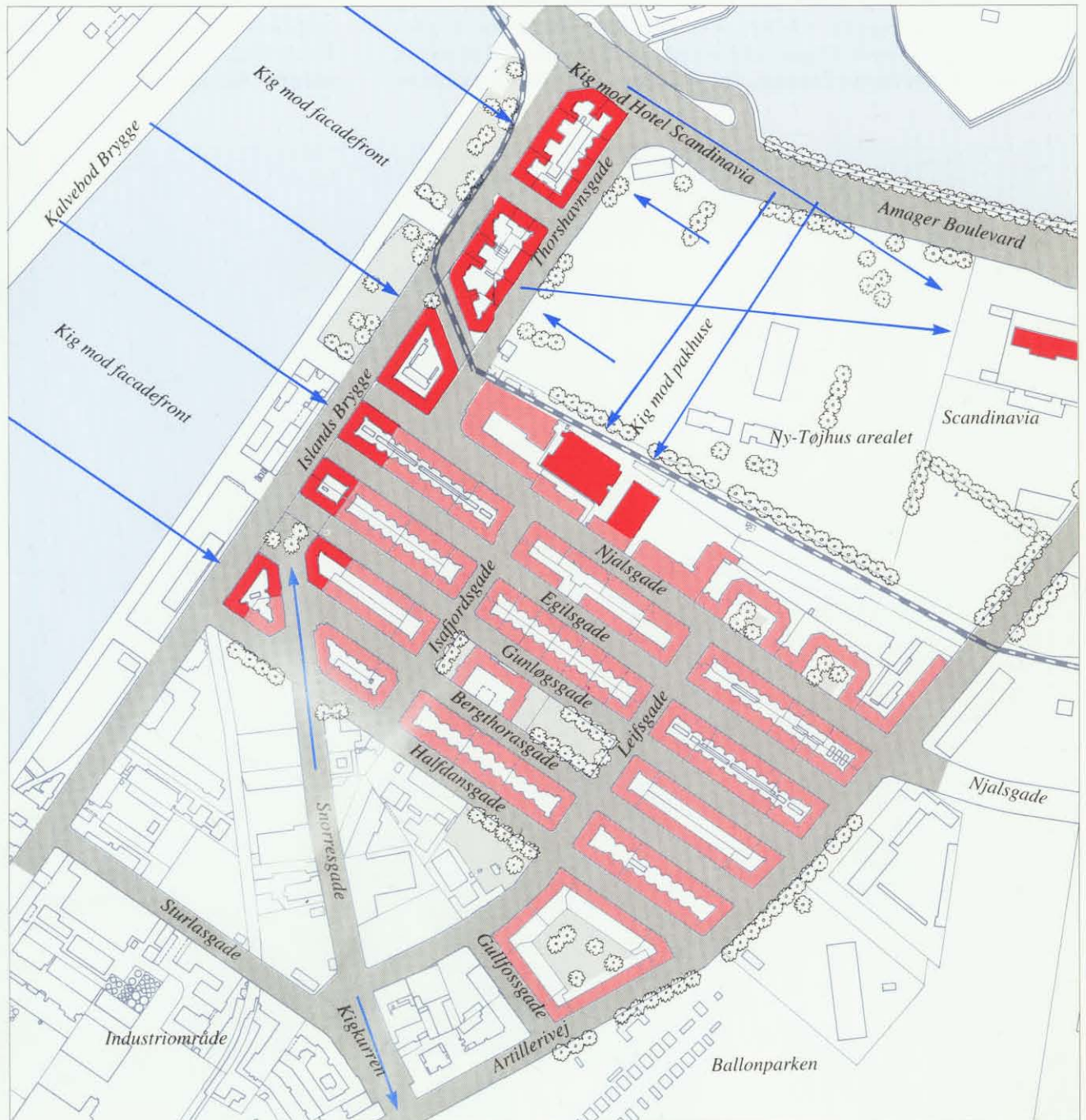
Islands Brygges markante havnefront

Industriområdet, Axel Heides Gade set mod nordvest

Isaffordsgade set mod sydvest, med Hans Tausens Kirke i baggrunden

Islands Brygge, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Karréer i Amagerbro Kvarter

Amagerbro Kvarter er bebygget efter en samlet plan, inspireret af byplankonkurrencen i 1909 om udformning af de indlemmede distrikter i Københavns Kommune. A/S Amagerbro havde i 1907 erhvervet de Holmbladske grunde, og engagerede Henning Hansen, Louis Hygum, Valdemar Smidt, Hans Wright og Albert Oppenheim, Chr. Schou og H.L. Petersen som arkitekter. Karréerne blev opført i perioden 1913-20.

Grundlaget for bebyggelsesplanen var godkendte gadeplaner udarbejdet af Københavns Kommune i tidens lidt romantiske stil. Det var hensigten at skabe et varieret byområde, hvor pladser, beplantning m.v. skulle berige gadebilledet. På de fleste arealer blev pålagt servitutter med bestemmelser om bygningshøjde, bebyggelsestæthed, gadebredder m.v. samt bestemmelser, der hindrede opførelse af baghuse.

Dagbladet Politiken afholdt en konkurrence om gadenavne og flere af bygningerne blev opkaldt efter de oprindelige bygninger i området, som f.eks. »Ny Mølle«, »Håbet«, »Tylvten« m.v.

Amagerbanen, der har været med til at strukturere bebyggelsen, blev anlagt kort efter århundredskiftet. I dag bliver banen kun benyttet til godstransport i mindre omfang.

Den 6-etagers bebyggelse er opført i røde mursten, og er udformet med karnapper og altaner, der danner lodrette opdelinger. Hertil kommer mange smukke murstensdetaljer og markante hjørneafslutninger. Bygningerne har store og varierede tagformer med kviste, mansarder og frontispicer. Bygningerne »Håbet«, »Tylvten« og »Borgerbo« er præmieret for godt og smukt byggeri af Københavns Kommune. Karréernes varierede udformning med mange, skæve vinkler danner korte gaderum,

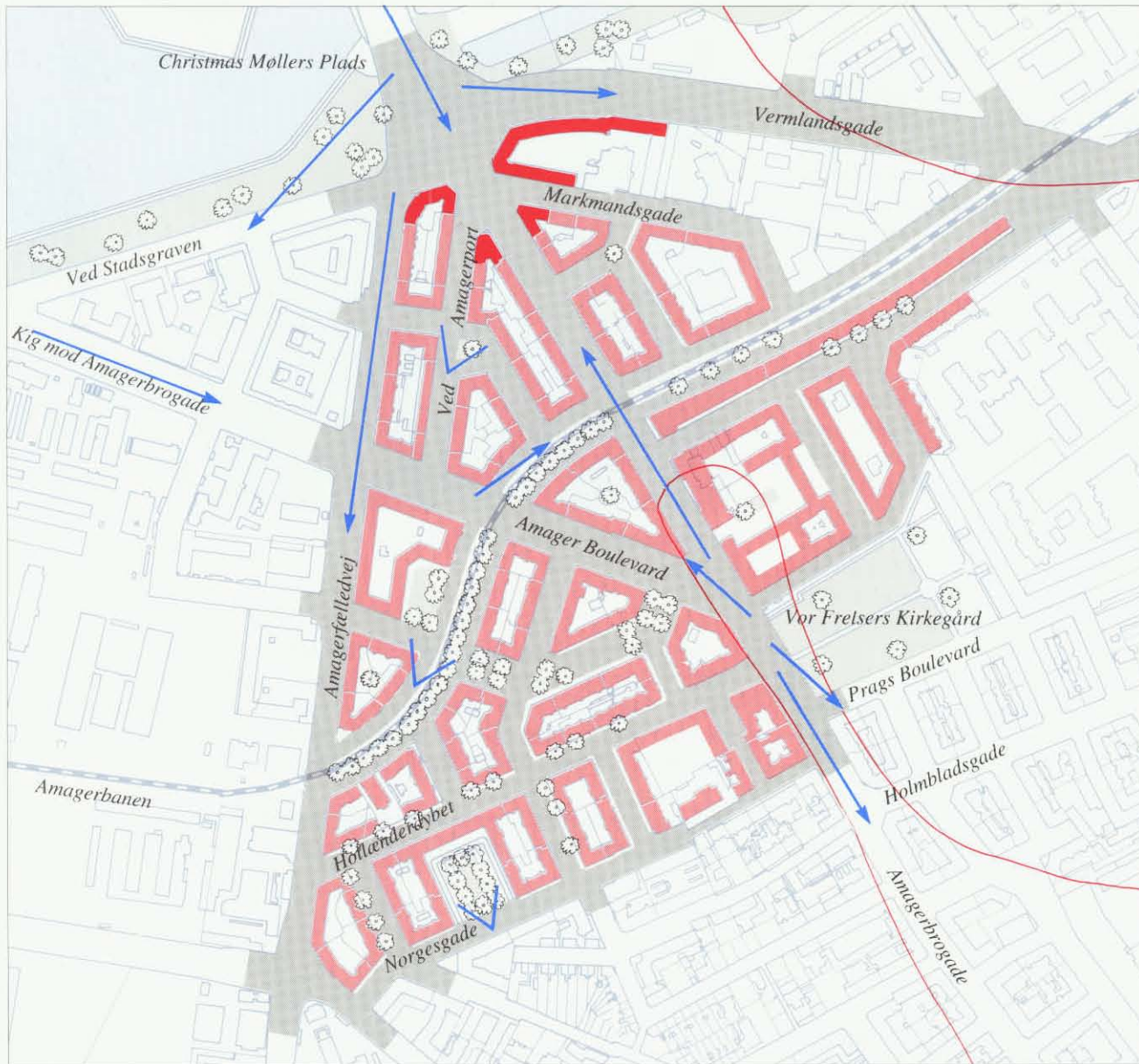
Svinget, set mod nordøst

der er forsynet med små beplantede pladser og forhaver. Alléen langs Amagerbanens tracé danner et rekreativt grønt bånd igennem området. Bebyggelsen grænser op mod Stadsgraven og de grønne arealer ved Christianshavns Vold.

Bebyggelsen danner en markant afgrænsning mod Christmas Møllers Plads og Stadsgraven, og virker som byport. Amagerbro Kvarter gennemskæres af de stærkt trafikerede veje Amagerbrogade og Amager Boulevard. På trods heraf opleves kvarteret som et sammenhængende og helstøbt område.

Amagerbro set fra Hotel Scandinavia

Amagerbro Kvarter, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Christmas Møllers Plads, set mod syd

Kongedybet, set fra syd

Hjørnet af St. Møllevvej og Amagerbrogade

Bellevue Kvarter

Bellevue Kvarter er beliggende mellem Holmbladsgade og Lergravsvej. Opførelsen af bebyggelsen blev påbegyndt kort efter århundredskiftet på initiativ af lokale industrifyrster - Sadolin & Holmblad og Herman Ebert, med sidstnævnte som ankermand. Sidst i 1800-tallet foregik der en hastig og vilkårlig byudvikling i denne del af Sundbyerne. Der blev i en tilfældig blanding opført industrivirksomheder, værksteder og boligkarréer uden nogen form for samlet planlægning. År 1900 blev det vedtaget at Sundbyerne skulle indlemmes i Københavns Kommune.

Karréerne i Bellevue Kvarter er opført efter en samlet plan i perioden 1900-26. Bebyggelsen er opført i en bedre kvalitet, end det hidtil havde været normalt for området, bl.a. har karréerne ingen baghuse. Kvarteret rummer en blanding af rektangulære karréer og »halve« karréer, opført i et regelret mønster. Den vestlige del med »halve« karréer er opført med gavlene i skel mod Badensgade-bebyggelsen (se side 37), og måske havde bygherrerne visioner om at fortsætte bebyggelsen mod vest.

De første karréer ved Holmbladsgade stod færdige i 1904. På grund af økonomiske nedgangstider, blev de næste karréer - fra Donaugade til Albanisgade - først opført i perioden 1912-20. Disse karréer blev tegnet af arkitekt H. Lauge. De sydlige karréer mod Lergravsvej, tegnet af arkitekt Hatting Jørgensen, blev opført i tiåret efter.

De fem-etagers karréer er opført i røde sten og med tegltage. Facaderne er enkle, og er typisk forsynet med karnap og frontispice omkring midterpartierne og har markerede hjørner, bl.a. i form af tilbagerykninger med skrå affasninger. De nyere karréer, som er præget af den funktionalistiske arkitektur, har mindre facadeafspring og er forsynet med altaner. En smuk træplantning ved gadehjørnerne fremhæver det stramme

Ungarnsgade, set mod nordvest

bebyggelsesmønster. Bebyggelsen rummer Østrigsgade Skole, opført 1905, og tegnet af arkitekt Osvald Langballe i nationalromantisk stil. En senere funktionalistisk skolebygning ved Ungarnsgade er tegnet af stadsarkitekt Poul Holsøe. Med facade mod Lergravsvej ligger Allehelgens Kirke, tegnet af arkitekt Thomas Havning i 1926.

Det på én gang regelrette, men også bygningsmæssigt varierede kvarter, fremstår med en god helhedsvirkning og smukke gaderum.

Skånegade, set mod syd

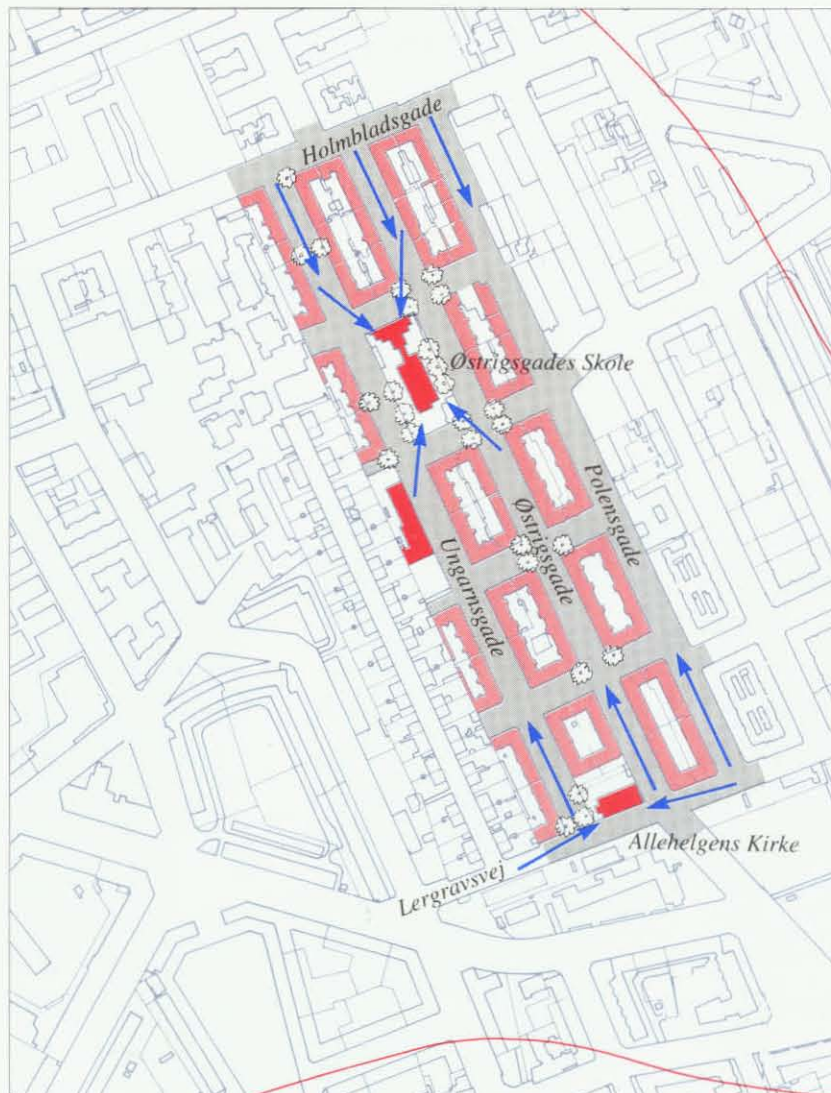
Skånegade, set fra Prags Boulevard

Østrigsgades Skole, set mod nordvest

Skolens funktionalistiske udvidelse

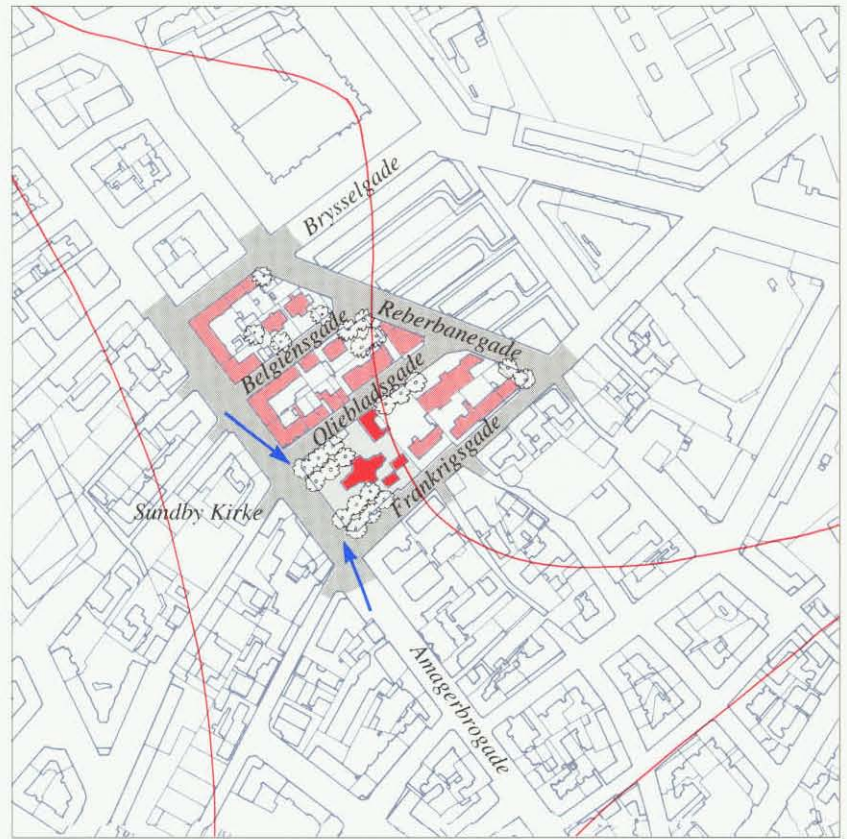
Bellevue Kvarter, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Området omkring Sundby Kirke

Bebyggelsen i de tre karréer mellem Frankrigsgade, Brysselgade, Reberbanegade og Amagerbrogade, der bl.a. rummer Sundby Kirke, er overvejende opført i perioden 1880-1900. I perioden mellem 1920 og 1940 er opført to nye bebyggelser, én på hver side af Oliebladsgade. Oprindeligt var det meningen, at de tre karréer skulle være rektangulære og have samme længde, men i forbindelse med vejreguleringsplanen for Sundbyerne, der blev vedtaget af Københavns Kommune i 1930, blev Reberbanegades oprindelige skrå linieføring fastholdt.

Kirken med tilhørende kapel, menighedshus og præstebolig er opført sidst i 1860'erne. Kirkekomplekset udgør en smuk helhed. Bygningerne er opført i mørkerøde teglsten og med nøgterne facader. De ligger i et grønt anlæg, hvor en smuk beplantning ved Amagerbrogade indrammer den beskedent udformede kirkebygning. Set fra Amagerbrogade er anlægget et markant grønt element, der skaber variation i gadeforløbet. Den øvrige karrébebyggelse er sammensat af randbebyggelse, byggeforeningshuse og fritliggende enkeltbygninger. Den sluttede bebyggelse mod Amagerbrogade er overvejende opført i 4-5 etager, i røde sten og med tegltage. Bygningerne er udstyret med karnapper, kviste m.v. Sidegadernes bebyggelse varierer fra byggeforeningshuse i 1 1/2 etage til nyere etagehusbebyggelse i 7 etager. Den lavere bebyggelse, der ofte ligger trukket tilbage fra gadelinierne, har gjort det muligt at plante mange træer, og området fremtræder derfor med en smuk grøn karakter.

Bebyggelsen rummer bygninger til både beboelse og erhverv. Flere af erhvervsjendommene er opført til særlige formål - Sundby Apoteket på hjørnet af Amagerbrogade/Belgiensgade, posthus i Oliebladsgade 5 (nu ombygget til boligformål) og 7-9 (KFUM). Desuden har Den Danske Bank arkivbygning i Oliebladsgade nr. 8. På trods af bebyggelsens blandede funktioner og varierede udformning, har området en fin helhedskarakter, præget af den smukke beplantning.

Området omkring Sundby Kirke, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Oliebladsgade, set mod sydvest

Sundby Kirke, set mod nordvest

Belgiensgade, set mod vest

Sundby Kirke, set mod øst

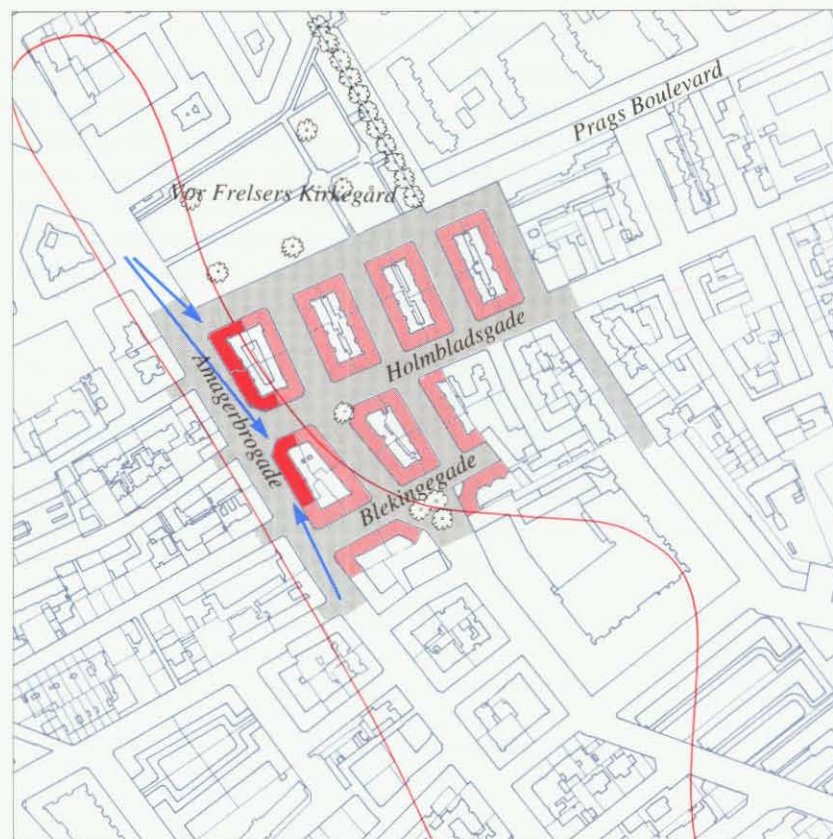
Frankrigsgade, set mod vest

Karréer ved Holmbladsgade

Karréerne omkring den vestlige del af Holmbladsgade er opført i perioden 1905-12 med Herman Ebert som bygherre. Bebyggelsen ligger på et areal, der oprindeligt rummede Fredens Mølle, nogle gartnerier og en syrefabrik. Den stramme bebyggelsesplan blev bestemt af et på forhånd planlagt gadenet. Mod syd og øst er karréerne »sammenbygget« med karréer opført sidst i 1800-tallet. På grund af en beslutning om udvidelse af Amagerbrogade på strækningen fra Christmas Møllers Plads til Holmbladsgade, er den nordlige karré ved hjørnet Amagerbrogade/Holmbladsgade rykket nogle meter tilbage i forhold til den sydlige karré.

Karréerne, der er af stort set ens størrelse, er opført i fem etager med røde mursten og tegltage. Bebyggelsen rummer et væld af flotte bygningselementer - tårne, karnapper, kviste og frontispicer. Herved opdeles og varieres facaderne, og bygningernes hjørner markeres. Hjørnebygningerne Amagerbrogade/Holmbladsgade er særlig karakterfuldt udførte med hjørnekarnapper og frontoner, og markerer derved »indgangen« til kvarteret, og danner et visuelt tyngdepunkt i Amagerbrogade. Bebyggelsen er tegnet af arkitekterne Chr. Christiansen, Jens Jørgensen, Christian Mandrup Poulsen, Valdemar Dan og N. Svendsen. Karréernes små forskydninger og lidt skæve vinkler, danner sluttede, korte gaderum.

Bebyggelsen er af høj byarkitektonisk kvalitet, og skaber sammen med det nord for liggende Amagerbro-kvarter en smuk ramme omkring den nordlige del af Amagerbrogade. Et enkeltstående træ på hjørnet af Reberbanegade-Holmbladsgade præger på smukkeste vis gadebilledet.

Karréer ved Holmbladsgade, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Holmbladsgade set mod vest

Amagerbrogade v. Holmbladsgade, set mod nord

Holmbladsgade, set fra Amagerbrogade

Rødegårdparken og Abildgården

Københavns Kommune vedtog i 1930 en reguleringsplan for Sundbyerne. Planen var udarbejdet på baggrund af nye planlove, hvis hensigt var at forbedre boligforholdene. Kommunen opkøbte og eksproprierede grunde for at gennemføre vejreguleringer og opføre samlede bebyggelser. Planen blev aldrig konsekvent gennemført, men flere store bebyggelser blev opført i 30'erne og 40'erne. De nye bebyggelser, der bl.a. omfattede Rødegårdparken, Abildgården og Hollændervænget, blev præget af funktionalismens idealer om lys og luft.

Rødegårdparken afgrænses af Wittenberggade, Kasturpevej, Øresundsvej og Spaniensgade. På området lå tidligere en af Sundbyøsters landejendomme - Rødegård, som havde en stor have med sø. Ejendommen omfattede flere bygninger, bl.a. kroen Rødekrø. Gården og kroen blev nedlagt i 1942, og hovedhuset opbevares i depot på Frilandsmuseet. I starten af 40'erne opførte D.A.B. en 5-etagers boligbebyggelse på arealet med Aa. og F. Thilo som arkitekter. I starten af 60'erne blev der yderligere opført nye etageejendomme i området. Den 5-etagers bebyggelse i røde mursten omkranser symmetrisk det kileformede grønne anlæg, der er udlagt som offentlig park. Bebyggelsen består af lukkede karréer og randbebyggelse.

Da området er opført gennem en periode på 20 år, er der store forskelle i bygningernes facadeudtryk. En ejendom fra år 1900 indgår i bebyggelsen. Bebyggelsens kileformede parkrum er smukt beplantet med mange karakteristiske træer. Ved krydset Wittenberggade-Lyongade er en lille plads med et stort træ, der markerer parkens indgang fra nord.

Etagebebyggelsen *Abildgården*, der er beliggende nord for Rødegårdparken, omfatter to ejendomme: Storgården og en mindre vinkelbebyggelse nord for Moselgade. Bebyggelsen er opført på et areal, hvor der tidligere lå småhuse og haver. Abildgården er opført 1942-44 af K.A.B., med A/S Dominia som arkitekter. Den u-formede 5-etagers bebyggelse er opført i gule mursten og med afvalmede tegltage. Det sydorienterede gårdrum er indrettet med legeplads på et hævet niveau, og langs gårdfacaderne er der små forhaver til stuelejlighederne. Mod Frankrigsgade er bebyggelsen smukt buet. Mod de omgivende gader markerer bebyggelsen sig med små overdækkede indgangspartier, og sammenbygningen mellem de lige længer og den buede er harmonisk løst ved en tilbagegrykning.

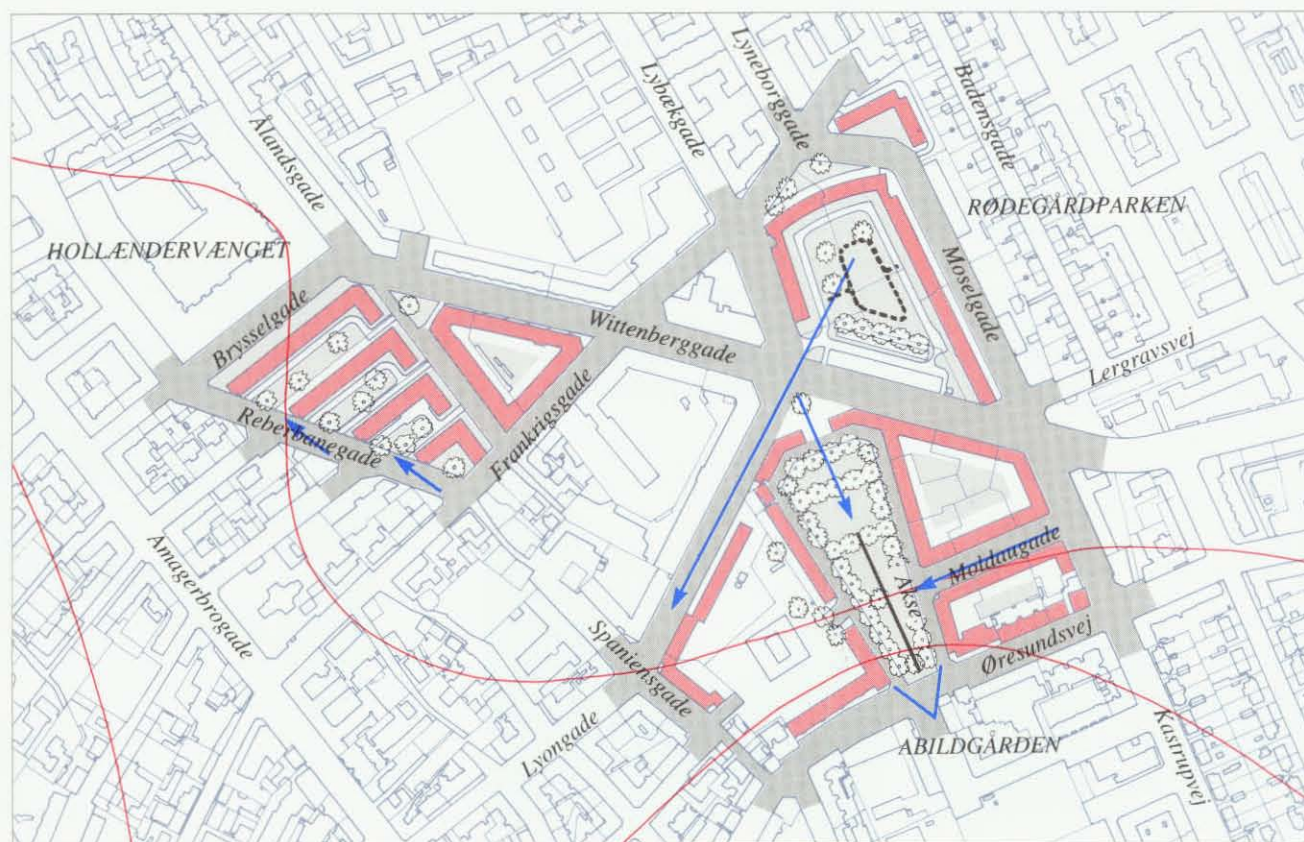
Rødegårdparkens kileformede parkrum set fra syd

Abildgårdens haverum set fra syd

Rødegårdparken, set mod nord

Rødegårdparken, Abildgården og Hollændervænget, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Abildgårdens overdækkede indgange

Abildgårdens buede facade

Hollændervænget

Hollændervænget er beliggende mellem Frankrigsgade, Reberbanegade, Brysselgade og Frankrigshusene. På de tidligere markjorder under Sundbyøster landsby anlagde Jacob Holm i 1811 en reberbane. I tiden herefter blev området udbygget med virksomheder og arbejderboliger. Hollændervænget ligger på en del af den tidligere reberbanes grund. Bebyggelsen er tegnet af arkitekt Sigurd Tanggaard for A/S Hollændervænget og opført i 1939.

Den fem-etagers bebyggelse, der er opført i røde sten og med flade tage, rummer fire vinkelformede bygninger samt en lukket trekantet karré placeret henholdsvis vest og øst for Ålandsgade. Bygningerne har et ensartet, afdæmpet facadeudtryk med enkelte facadeinddelinger, udkragede altaner og markante afrundede gavlparterier. Bebyggelsen fremtræder tæt og bymæssigt mod Ålandsgade. Mod Reberbanegade giver de parklignende gårdrum bebyggelsen et mere åbent og grønt præg.

Hollændervænget er en velplanlagt bebyggelse med mange byarkitektoniske kvaliteter.

Bebyggelsens markante gavle, Reberbanegade set mod nordvest

Gårdrum i Hollændervænget

Hollændervænget, set fra Reberbanegade

Dalføret

Etagehusbebyggelsen *Dalføret*, der afgrænses af Englandsvej, Peder Lykkes Vej, Glommensgade og Østerdalsgade, er opført i perioden 1925-36. På arealet lå tidligere et par af Sundbyvesters store gårde.

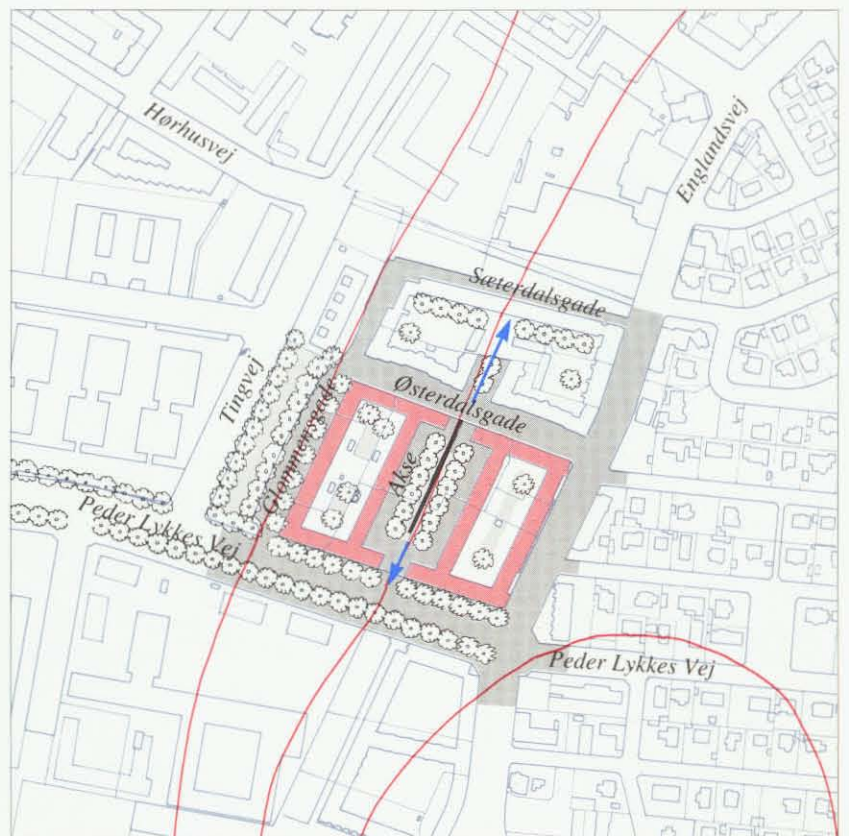
Bebyggelsen består af 2 lukkede karréer i 5 etager, grupperet aksefast omkring et allébeplantet gårdrum. Den vestlige karré er opført 1926 med Kay Fisker og S.C. Larsen som arkitekter. De samme arkitekter havde forinden udarbejdet en bebyggelsesplan for hele bebyggelsen. Den østlige karré blev opført 10 år senere med Frode Galatius som arkitekt.

Den vestlige karré, der er opført i gule sten, har stramt opbyggede, nyklassicistiske facader, domineret af franske altaner og småsprossede vindues- og dørpartier. Den østlige karré, der er opført i røde sten, har et mere funktionalistisk facadeudtryk med udkragede altaner og en lang, sammenhængende hvid karnap med afrundede hjørner i stueetagen. Gårdfacaderne er mere stilfærdige.

Bebyggelsen imellem Østerdalsgade og Sæterdalsgade, der er opført 1947, rummer et gårdrum, der ligger i forlængelse af Dalførets gårdrum. Derved er der opnået et fint samspil mellem de to bebyggelser.

Dalføret set mod nordøst. I baggrunden bebyggelsen ved Østerdalsgade

Dalføret, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Bebyggelse ved Smyrnavej

Smyrnavej, der er beliggende mellem Amagerbrogade og Grækenlandsvej, blev anlagt i 1902. Bebyggelsen rummer mod nord Sundbyøster Skole samt en 2 1/2 etagers boligbebyggelse, og mod syd en randbebyggelse i fem etager. Nord for bebyggelsen ligger - på den tidligere sporvognsremises område - Sundbyøster Sportshal med tilhørende sportsanlæg.

Sundbyøster Skole, der er placeret midt for Smyrnavej, er opført 1912-13 med N.C. Christensen som arkitekt. Det herregårdslignende bygningsanlæg er U-formet med en stram symmetri. Mod Amagerbrogade er anlagt et grønt område, rummende legeplads og et bunkersanlæg, der er udformet med små terrasser. Anlægget er smukt beplantet. Boligbebyggelsen øst for skolen, der oprindeligt blev opført som husvildeboliger i 1922, er disponeret som to U-formede anlæg, hver sammensat af tre fritliggende bygninger. Den smukke og karakterfulde bebyggelse har gade- og gårdrummene orienteret mod Smyrnagade. Husene er tegnet af arkitekterne Ulrik Plesner og Aage Langeland-Mathiesen. Den nyklassicistiske bebyggelse syd for Smyrnavej, der er opført i røde sten og med afvalmede tegltage, er tegnet af arkitekterne Arthur Wittmaack og Sven Hvalsøe. På strækningen nærmest Amagerbrogade er opført en nyere tilbygning. Randbebyggelsen er udformet med et tilbagetrukket parti, der aksefast med Sundbyøster Skole danner et imponerende byrum på tværs af Smyrnagade.

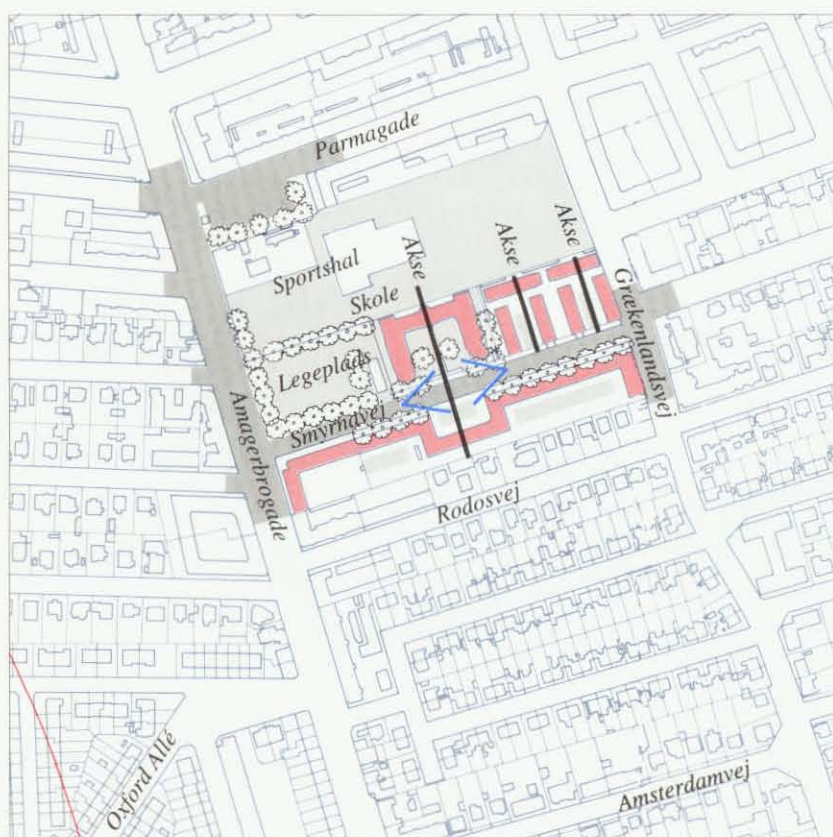
På trods af bygningsanlæggenes forskellige arkitektoniske udtryk, danner bebyggelsen omkring Smyrnavej en flot helhed.

Sundby Øster Skole, set mod nordvest

De tidligere husvildeboliger på Smyrnavej, set mod nord

Smyrnagade, bebyggelsesmønster målt 1:5.000

Smyrnavej, set mod øst

Sundparken

Sundparken er beliggende mellem Lergravsvej, Øresundsvej, Østrigs-gade og Strandlodsvej. Bebyggelsen er opført af Københavns Kommune 1939-40 og tegnet af stadsarkitekt Poul Holsøe med arkitekt Viggo S. Jørgensen som medarbejder.

Sidst i 1930'erne opstod der stor efterspørgsel efter pensionistboliger, og Københavns Kommune opførte pensionistbebyggelser mange steder. Sundparken, der rummer ca. 870 pensionistboliger, er opført på et areal, der tidligere hørte under Sundby Gasværk. Bebyggelsen er præget af funktionalismens tanker om lys og luft. Hertil kommer, at der ved planlægning af bebyggelsen blev taget udstrakt hensyn til grundens bestand af gamle træer.

Bebyggelsen er disponeret som en stokbebyggelse, stramt opbygget af boligstokke i varierende længde og i 4 etagers højde. Stokkene har facaderne orienteret mod øst og vest. Mod nord er placeret otte stokke, og mod syd fire. Baggrunden for den ekstensive udnyttelse af arealet var ønsket om at bevare den frodige træbeplantning i grundens vestlige del. Husene er opført i røde sten, og altanbrystninger og tag er beklædt med eternit. Vejene, der er udformet med bløde linier, er overvejende placeret på østsiden af stokkene. De resterende arealer imellem stokkene er udlagt som græsklædte og beplantede friarealer. Mod nordvest er placeret et opholds- og legeareal.

Sundparken er en smukt proportioneret bebyggelse med en frodig, grøn parkkarakter. Samtidig fungerer bebyggelsen som et tiltrængt friareal for den omliggende tætte karrébebyggelse.

Luffoto af Sundparken, set mod øst

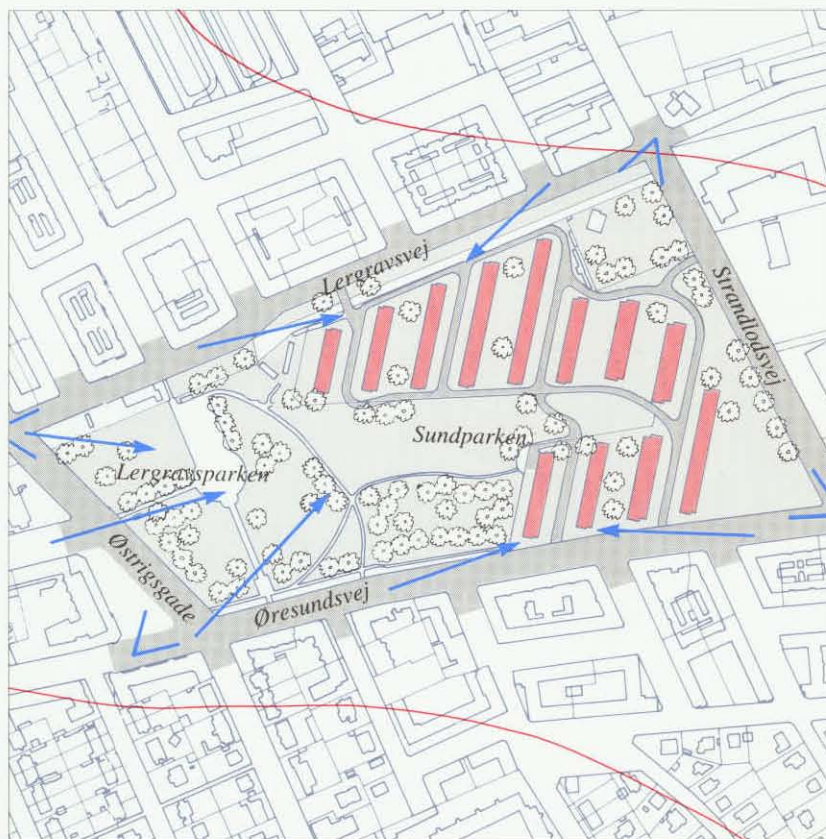
Sundparken, set mod syd

Sundparken, set mod sydøst

Sundparken, set mod øst

Sundparken, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Byggeforeningshuse ved Sverrigsgade

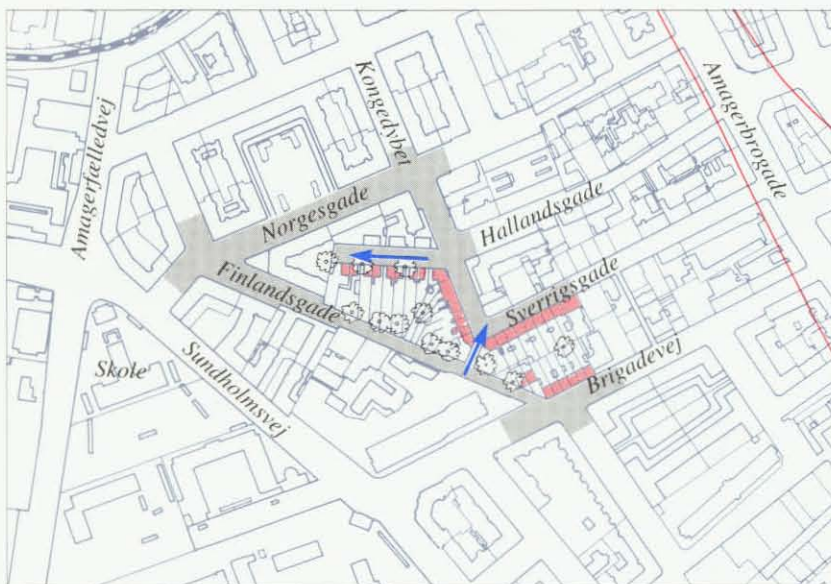
Byggeforeningshusene ligger mellem Sverrigsgade og Finlandsgade/Brigadevej, vest for Amagerbrogade. Bebyggelsen, der rummer 32 huse, er opført af Arbejdernes Byggeforening i perioden 1867-71 med H.S. Sibbern som arkitekt. Foreningen, der blev stiftet af arbejdere fra Burmeister & Wain, havde til formål at forbedre arbejderbefolkningens boligforhold ved at etablere velfungerende, billige huse med gode hygiejniske forhold. Bebyggelsen ved Sverrigsgade var den første bebyggelse, som foreningen opførte, senere byggede foreningen bl.a. Kartoffelrækkerne ved Øster Farimagsgade og byggeforeningshusene ved Kildevælds-kvarteret på Østerbro.

Bebyggelsen, der både består af rækkehuse og dobbelthuse, er opdelt i to enklaver, adskilt af en smal passage mellem Finlandsgade og Sverrigsgade. I den vestlige enklave er husene orienteret mod Sverrigsgade, og har lange smalle baghaver mod Finlandsgade, mens den østlige enklave er disponeret med huse mod både Sverrigsgade og Brigadevej. Bygningerne er opført i 2 1/2 etage. Hvert af husene rummede oprindeligt 2 lejligheder, hvoraf den ene var forbeholdt ejeren, mens den anden var til udlejning. Husene fremstår i dag malet i mange forskellige farver.

Bebyggelsen danner et fint, næsten provinsielt miljø, der hænger godt sammen med den øvrige lave bebyggelse langs Sverrigsgade og Brigadevej. Derimod adskiller bebyggelsen sig markant fra det omgivende kvarters høje etagehusbebyggelse. Københavns Kommune vedtog i 1988 en bevarende lokalplan for området.

Sverrigsgade, set mod syd

Sverrigsgade, bebyggelsesmønster målt 1:5.000

Byggeforeningshuse ved Kastrupvej

Omkring århundredskiftet blev der oprettet mange byggeforeninger og byggeselskaber i Sundbyerne, bl.a. som følge af en ny lov om statsstøtte til opførelse af arbejderboliger. Byggeforeningsbebyggelserne blev opført på tidligere landbrugsarealer, og hensigten var at etablere gode og billige boliger for arbejderstanden gennem »hjælp til selvhjælp's tanke«.

Byggeforeningerne *Fremad*, *Broderskabet* og *Bien*, er beliggende imellem Amagerbrogade og Kastrupvej. Alle bygningerne er opført som dobbelthuse rummende 2-4 lejligheder. De halvanden etagers huse har mange fællestræk, bl.a. er de alle opført 15 alen fra vejmidte og har små forhaver.

Byggeforeningen *Fremad* blev stiftet i 1899. Umiddelbart efter århundredskiftet blev 50 dobbelthuse opført efter en plan udarbejdet af arkitekt G.A. Rasmussen. Bebyggelsen er grupperet omkring et Y-formet vejsystem imellem Amagerbrogade og Grækenlandsvej. Vejene fremtræder som smukke elmealléer. De symmetriske huse fremstår i pudset murværk med skifertage, og er forsynede med markante frontispicer eller kviste. Nogle få huse har facade mod Amagerbrogade, og markerer derved bebyggelsen udadtil. Adgangen til bebyggelsen er i dag lukket for bilkørsel fra Amagerbrogade. På Mikkel Skovs Allé findes det oprindelige stuehus til gården, der blev udstykket.

Byggeforeningen *Broderskabet* rummer 48 dobbelthuse langs Krudtmøllegårds Allé og Ahrenkildes Allé. Husene blev opført i perioden 1910-12 ved arkitekt Lars Hansen. Vejene er udformet som smukke elmealléer. Bygningerne er opført i pudset mur og med tegl- eller cementtagsten. Dobbeltthusene har mere villapræg end husene i *Fremad*, bl.a. fordi husene ikke er symmetriske.

Byggeforeningen *Bien* rummer 18 dobbelthuse, beliggende langs Biens Allé, og bebyggelsen er tegnet af arkitekt H.K. Krøyer. De symmetriske huse med frontispicer er opført i røde sten og med tegltage. På sydsiden af Biens Allé ligger almindelige villaer.

De tre områder rummer mange fine kvaliteter, bl.a. smukke vej billeder, og den egale byggeskik giver det enkelte område identitet. Dog er mange af husene skæmmet af tilfældige ombygninger, ligesom mange huse har fået skiftet de originale vinduer ud.

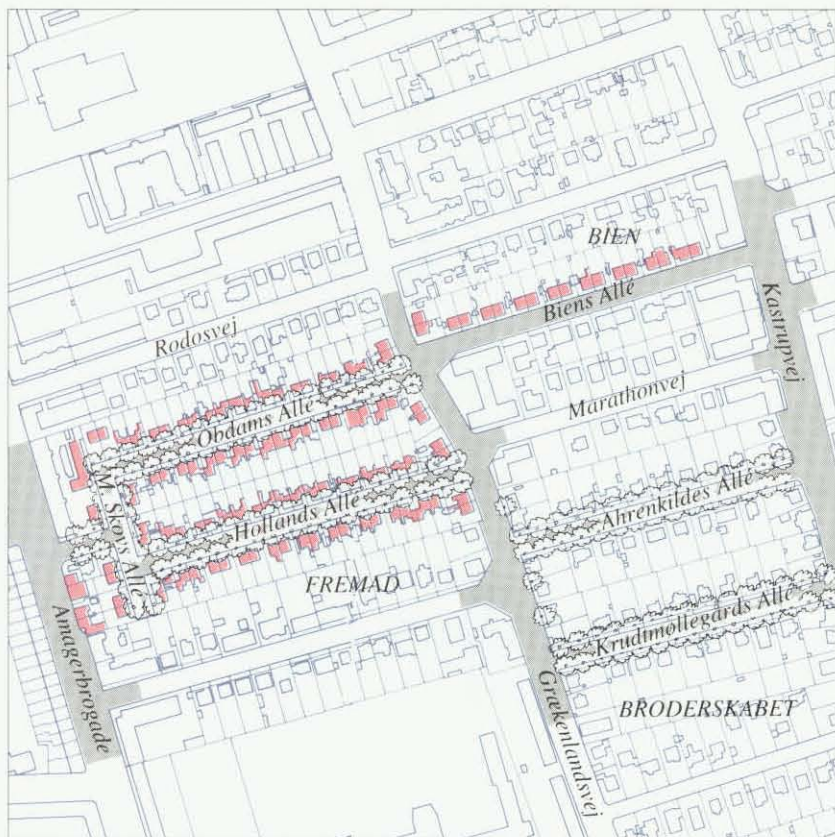
Byggeforeningen *Valhal* er beliggende mellem Kastrupvej og Backersvej, umiddelbart nord for Sundby Kirkegård. Efter opførelsen af bebyggelsen i 1906, gik byggeselskabet planlagt konkurs, således at medlemmerne kunne overtage husene. Området har udpræget villakarakter. Husene, der er i 1 1/2, 2 og 2 1/2 etage, er opført i en stram udstykning, hvor vejene fremstår med smukke alléer. Bygningerne er større og mere individuelt udformet end normale byggeforeningshuse. De store villaer rummer 2-4 lejligheder, og er næsten alle opført i en byggelinie placeret 15 alen fra vejmidten. Husene er tegnet af forskellige arkitekter, bl.a. Chr. Sylow og Rasmus Jensen. *Valhal's* fællestræk - forhaverne og villaernes størrelse og byggeskik - skaber en god helhedsvirkning. Det er endvidere karakteristisk for området, at der kun er få garager og carporte, samt at vej billedet er præget af mange smukke stakitter og indgangspartier.

Fremad, set fra Hollands Allé

Biens Allé, set mod øst

Byggeforeningerne Fremad, Broderskabet og Bien, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Broderskabet, Ahrenkildes Allé

Valhal, Rialtovej set mod øst

Byggeforeningshuse ved Badensgade

Byggeforeningshusene i Badensgade er opført af byggeforeningen *Godthåb*, der blev stiftet i 1898. Badensgade er en helt lige, lukket sidevej til Lergravsvej. Bebyggelsen, der er i 2 1/2 etage, rummer 25 dobbelthuse, opført i gadelinien. De gedigne huse er i røde sten og har sadeltage. Facaderne mod vejen er regelmæssigt udformet og disponeret med tre fag vinduer og en symmetrisk placeret kvist. Hvert hus rummer op til 3 boliger.

En smuk allé understreger gadens lineære forløb. Små tværstier fungerer som smutveje til de omgivende bebyggelser. Husenes placering i vejlinie har skabt mulighed for frodige baghaver på de relativt små grunde.

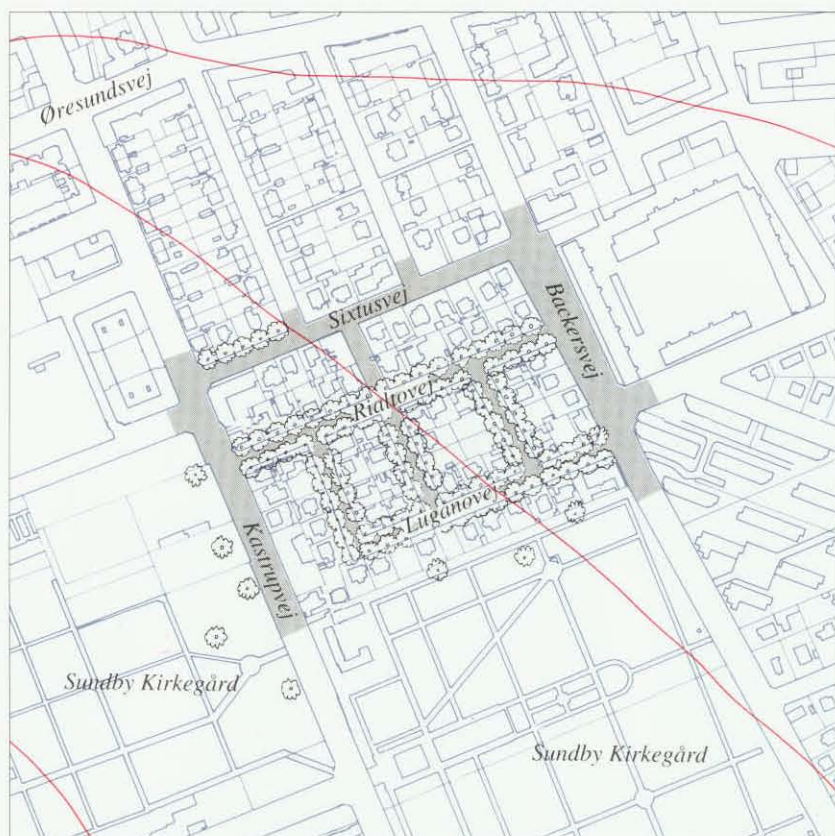
Bebyggelsens skala og grønne karakter står i stærk kontrast til de omgivende kvarterers høje karrébebyggelser. Bortset fra flere uheldige udskiftninger af døre og vinduer, er det oprindelige helhedspræg bevaret.

Badensgade, set mod nordvest

Bebyggelsen har frodige haver

Byggeforeningen Valhal, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Badensgade, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

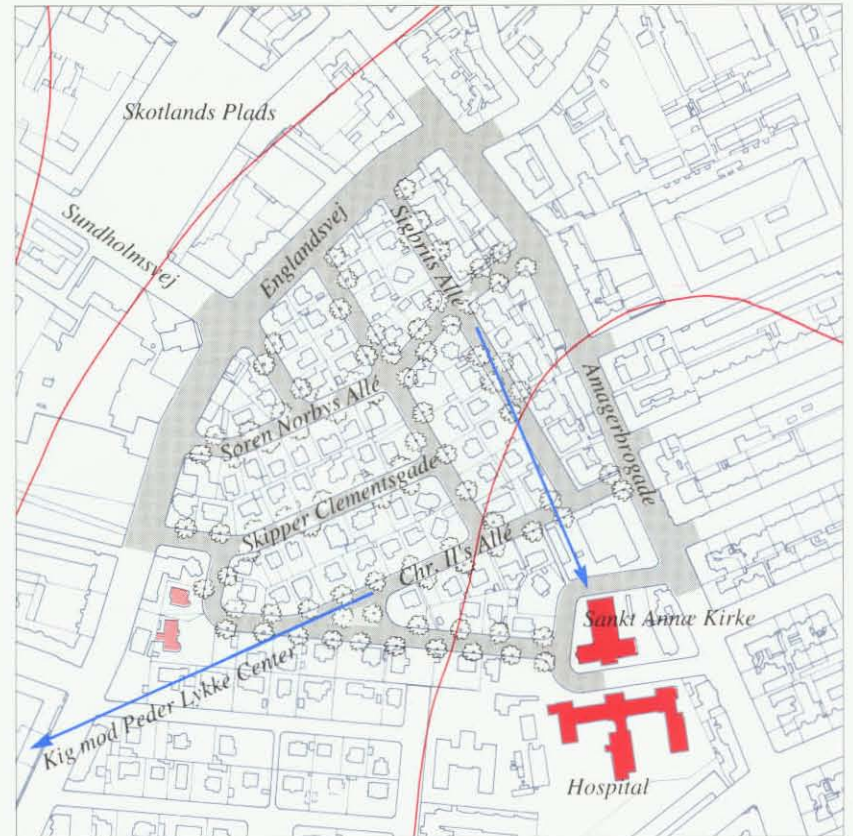
Eberts Villaby

Eberts Villaby, der er beliggende imellem Englandsvej og Amagerbrogade blev opført i perioden 1895-1910. Med denne villaudstyknin, der blev foretaget af Herman Ebert, startede udbygningen af Sundbyernes villakvarterer.

Ebert erhvervede 16 td. land af gårdejer Jan Hansen, og udstykkede parcellerne efter en samlet plan. Han opførte endvidere villaerne, som - med en for den tid usædvanlig intensiv markedsføring - blev solgt på afbetaling. På denne måde blev kvarteret fuldt udbygget i løbet af en 15 års periode. Bebyggelsen omfatter ca. 85 villaer, hvoraf en del er flerfamiliehuse. Ebert opførte i 1902 en villa til sig selv på Chr. II's Allé.

Villabyen har et delvist lukket vejssystem med korte, varierede vejstrækninger. Ved krydset Chr. II's Allé og Dronning Elisabeths Allé findes en lille beplantet pladsdannelse med springvand og statuer af folketyper på Amager, udført af C.A. Hansen. Flere af vejene er smukt beplantede med allétræer. Mod Amagerbrogade afgrænses villabyen af 3-7 etagers randbebyggelse.

Villaerne, der er i 1 1/2 til 2 1/2 etage, er ofte trukket meget langt tilbage på de ikke særligt store grunde. Derved får villabyen store forhaver og et meget grønt præg, men på trods heraf virker området meget bymæssigt, da husene ligger tæt. Området rummer mange store villaer, hvoraf især Eberts egen villa - Chr. den II's Allé 23 - fremtræder markant og har et smukt indgangsparti mod vejen.

Eberts Villaby, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Springvand med Amager-folketyper på Chr. den II's Allé

Amagerbrogades høje randbebyggelse kan iagttages fra mange af villavejene

Ens huse med mange smukke bygningsdetaljer, Chr. den II's Allé

Herman Eberts villa, Chr. den II's Allé, set mod vest

Gimle

Villaområdet *Gimle* er beliggende imellem Amagerbrogade og Englandsvej/Irlandsvej. Byggeföreningen blev oprettet i 1899 med et medlemstal på 100. De første villaer blev opført i områdets sydlige del omkring Thingvalla Allé og Ingolfs Allé. I årene frem til 1935 blev området udbygget mod nord op til Eberts Villaby og Skt. Elisabeths Hospital. Mod Amagerbrogade afgrænses området af randbebyggelse i 2-5 etager.

Områdets vej mønster er opbygget af lige øst-vest gående veje, gennemskåret af et diagonalt vejforløb fra sydvest til nordøst. I den sydlige del er vejene udformede som alléer med svage krumninger og retningsskift. Flere steder findes små beplantede pladser, og større grønne friområder. Især i den sydlige del findes smukke vejforløb, hvoraf strækningen Breidablik Allé-Torfavej skal fremhæves. Det diagonale vejforløb kan tænkes at være inspireret af byplankonkurrencen om de indlemmede distrikter, der blev afholdt 1909. Et af hovedtemaerne i 1. præmieforslaget var netop et meget romantisk og svunget vej mønster.

Området har en meget varieret bebyggelse, fra bungalows til store 3-etagers villaer. Der er mange gedigne murermesterhuse og velproportionerede villaer inspireret af Bedre Byggeskik.

Smuk rundkørsel ved Breidablik Allé, set mod sydvest

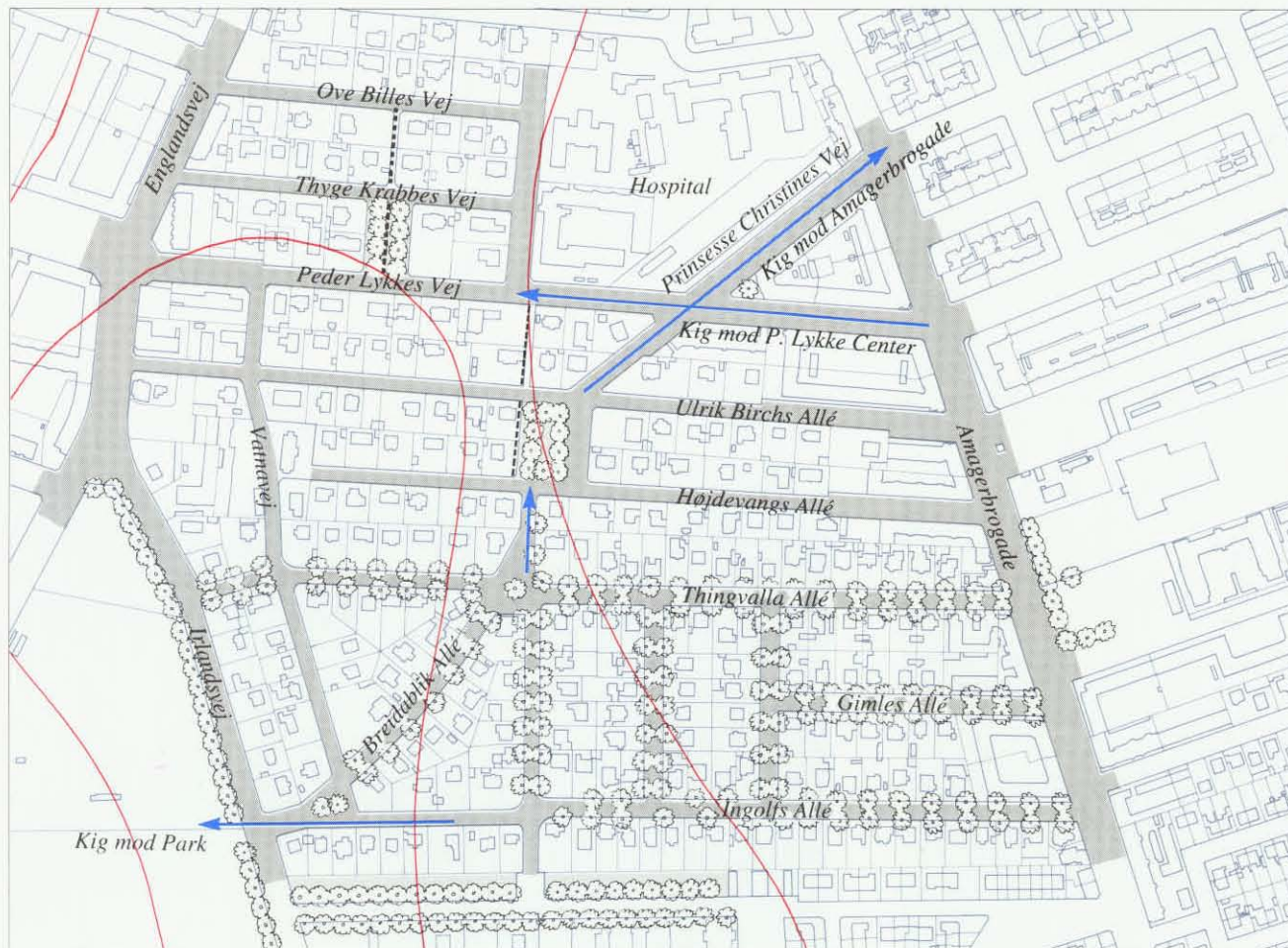
Grønning ved Tyge Krabbes Vej

Torfavej, set mod nord

Grønning ved Højdevangs Allé, set mod sydvest

Villaområdet Gimle, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Karrébebyggelse ved Amagerbrogade, set fra Peder Lykkes Vej

Ballonparken

Barakbebyggelsen Ballonparken er beliggende syd for Artillerivej på Amager Fælled. Området blev oprindeligt anvendt til teltlejr for militæret, hvis skydebaner lå på Fælleden. I 1860'erne blev de første bygninger opført - et marketenderi og enkelte træbarakker. I 1880'erne blev området stort set færdigudbygget med barakker. En hangar til observationsballoner blev opført 1917 i områdets sydlige del, og gav navn til området. Under 2. Verdenskrig benyttede den tyske værnemagt området, og efter krigen blev det benyttet til flygtningelejr. I 1948 blev bebyggelsen renoveret, og anvendt til ungdomsboliger. Ballonparken fungerer i dag som et alternativt boligområde - uden de faciliteter, der normalt findes i boligbebyggelser.

Ballonparken er disponeret omkring en tæt beplantet »hovedgade«, der afsluttes af en lille plads mod syd. De svenskrøde træbarakker er i 1 og 1 1/2 etage. Enkelte bygninger er opført i mursten. Husene er overvejende placeret med gavlen mod vejen og har tæt beplantede haver. Omkring den sydlige pladsdannelse er placeret fælles anlæg for bebyggelsen - badehus m.v. Den tidligere hangar bliver i dag benyttet til ridehal. Et grønt anlæg imellem Artillerivej og bebyggelsen skjuler området fra vejen, og mod Amager Fælled er området afgrænset af en skovagtig beplantning.

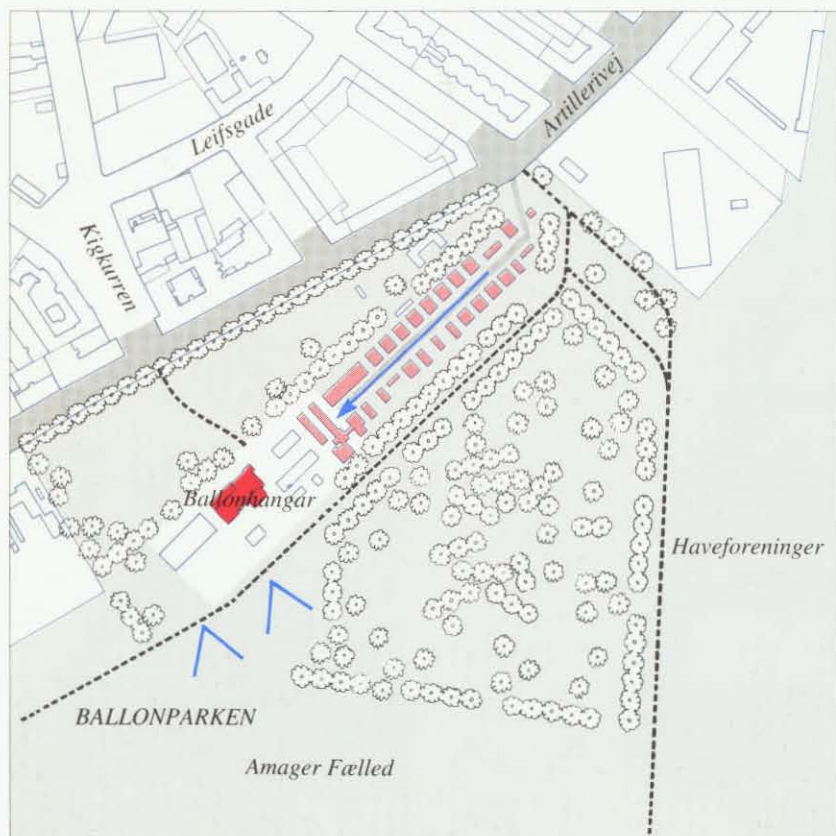
Ballonparkens lave træbebyggelse, og det grønne og frodige miljø i området, står i stærk kontrast til den tætte og høje karrébebyggelse på Islands Brygge. Området fungerer herved som en nænsom overgang til den grønne fælled. Både socialt og bymæssigt er Ballonparken en integreret del af Islands Brygge bydelen.

»Hovedgaden«, set mod sydvest

Slippe mellem husene

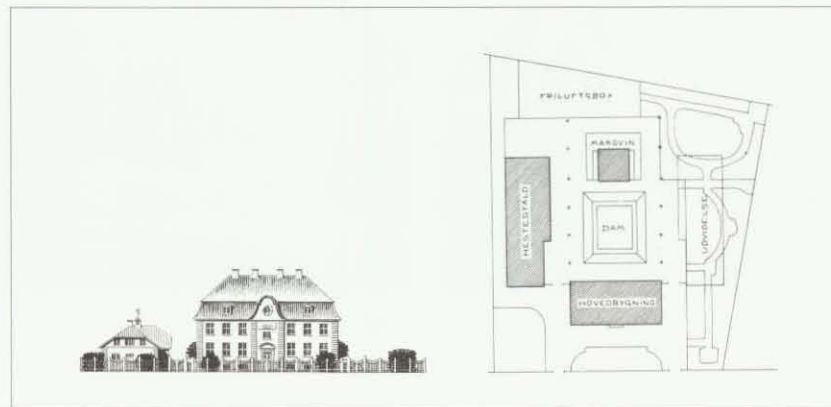
Ballonparken, bebyggelsesmønster målt 1:5.000

Statens Seruminstitut

Statens Seruminstitut er beliggende på arealet mellem Amager Boulevard og Amagerbanen, og vejbetjenes fra Artillerivej. Institutet er siden etableringen i 1902 - med et forholdsvis lille bygningskompleks på hjørnet af Amager Boulevard og Artillerivej - og frem til i dag konstant blevet udbygget. Samtidig er grundarealet gennem opkøb af tilstødende grunde og overtagelse af den tidligere Artillerivejens Kaserne blevet øget.

Instituttets første bygningsanlæg blev opført i 1902. Det omfattede hovedbygningen med laboratorier ved Amager Boulevard, en staldbygning og et dyrehus, disponeret omkring en frødam, og med indkørsel fra Amager Boulevard. Bygningerne er tegnet af arkitekt Andreas Clemmensen. I perioden frem til 1940 blev instituttets grundareal udvidet mod øst langs Amager Boulevard, og nye bygninger opført - bl.a. administrationsbygning og laboratoriebygning, tegnet af Kgl. bygningsinspektør Axel Maar. I områdets sydøstlige del, tæt ved Amagerbanen, er i 1965 opført en laboratoriebygning i 2-5 etager, tegnet af Kgl. bygningsinspektør Preben Hansen.

I starten af 50'erne overtog Statens Seruminstitut de sydøstlige dele af Artillerivejens Kaserne, og i 1973 blev det resterende kaserneareal overtaget. Kaserneanlægget, der blev opført 1889 med Alfred Møller som arkitekt, anvendes af instituttet til administrations- og lagerformål.

Seruminstitutets oprindelige anlæg fra 1902. Facade mod Amager Boulevard og grundplan. Arkitekt Andreas Clemmensen

Statens Seruminstitut set fra Panterens Bastion

Facade mod Amager Boulevard

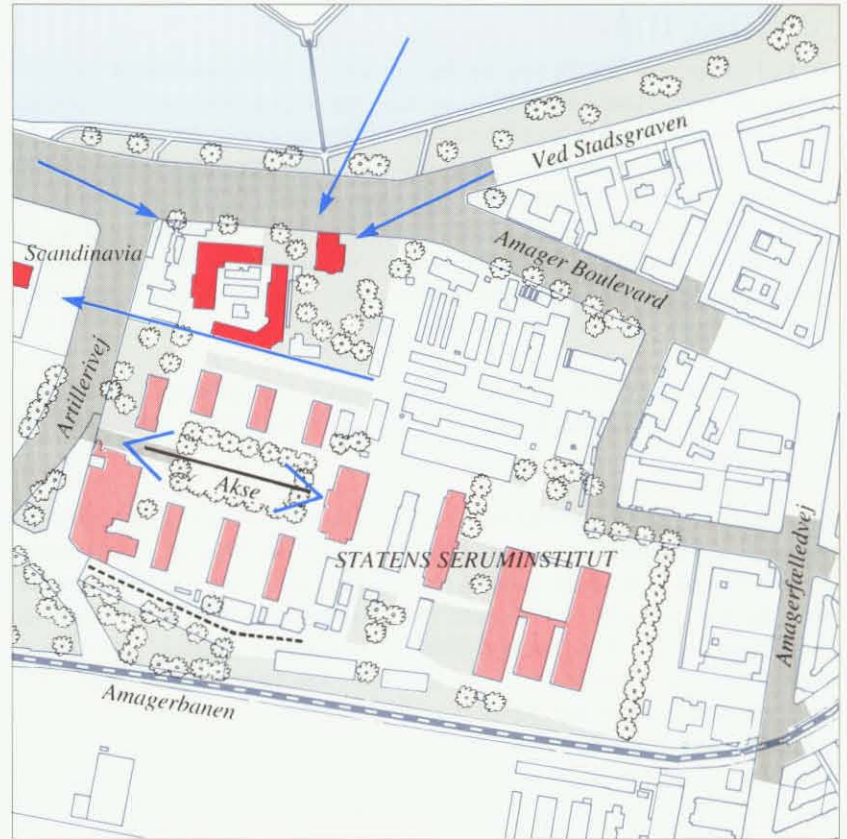
Arkitekt Knud Munk har i 1980'erne udarbejdet en udbygningsplan for instituttet, og har endvidere tegnet en ny vagtbygning, placeret i kaserneområdets sydvestlige hjørne, hvor den nye bygning markerer indgangen fra Artillerivej.

Bl.a. på grund af den lange udbygningsperiode og overtagelsen af kasernen, rummer Statens Seruminstitut en meget varieret bygningsmasse, spændende fra bygninger opført sidst i 1800-tallet til helt nyopførte bygninger. Instituttets ældste bygninger, tegnet af Andreas Clemmensen, er opført i palæstil. Samtlige bygninger er velbevarede og danner en karakterfuld facade mod Amager Boulevard. De smukke bygninger er opført i 1 1/2- 3 etager. Det oprindelige anlæg er udbygget, således at to vinkelbygninger danner et fint, lukket gårdrum, der dog skæmmes af mindre, baraklignende træbygninger. Syd for administrationsbygningen er indrettet et smukt haveanlæg. Facaden mod Amager Boulevard er afgrænset af smukke træstakitter, en høj pudset hegnsmur og beplantning. Set fra Christianshavns Vold og Amager Boulevard syner bygningsanlægget herregårdsagtigt, men helheden er dog præget af Hotel Scandinavia's dominans i bybilledet. Et smalt beplantningsbælte adskiller palæbygningerne fra kaserneområdet. De 2-etagers kasernebygninger, der er grupperet i et aksefast mønster omkring en tidligere ridebane - nu parkeringsplads - er opført i gule sten med mønstermurværk og buestik over vinduespartierne. Bygningerne har bl.a. rummet stalde og magasiner. Den tidligere ridebane har en smuk randbeplantning. Ved Artillerivej findes en 3-etagers bygning, oprindeligt anvendt til beboelsesbygning for officerer.

I sammenhæng med Stadsgraven indgår Statens Seruminstitut i et karakterfuldt bybillede, der på smukkeste vis er med til at markere overgangen fra Indre By til Amager.

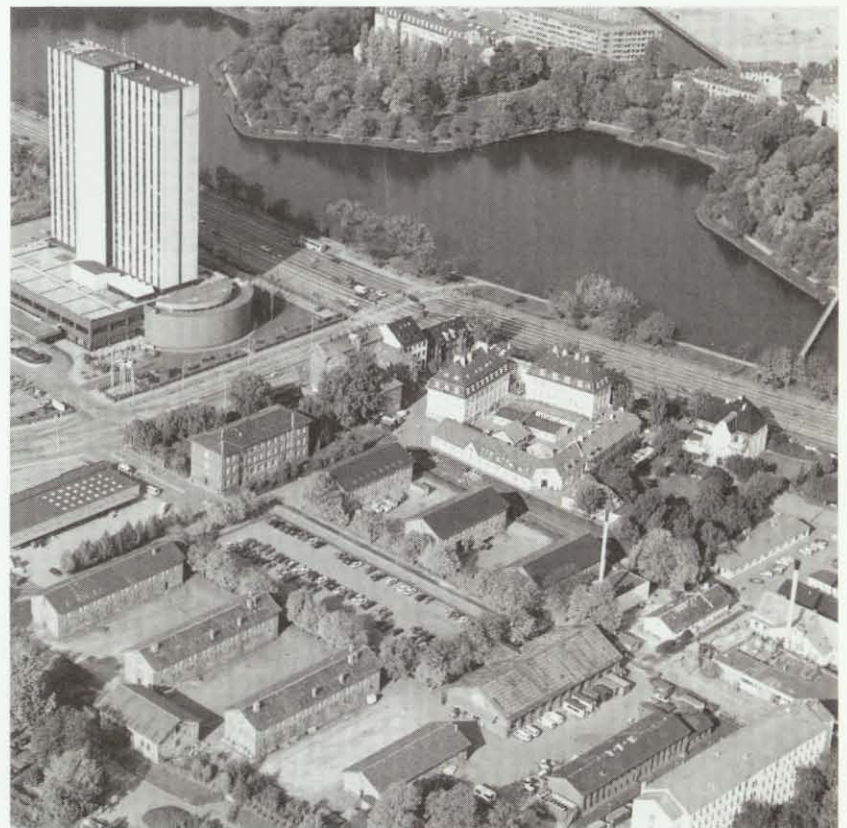
Kasernens tidligere eksercérplads

Statens Seruminstitut, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Set fra instituttets have, mod øst

Luftfoto af Statens Seruminstitut, set mod nordvest

Sundholm

Arbejdsanstalten Sundholm er beliggende i trekantområdet mellem Amagerfælledvej og Sundholmsvej. Københavns Kommune erhvervede i 1899 et område af Amager Fælled fra staten, og nogle år senere blev det besluttet at opføre Sundholm på en del af området. Sundholm blev opført i perioden 1905-08 ved arkitekt Emil Jørgensen, og afløste Københavns Tvangs- og Arbejdsanstalt, Ladegården, der lå ved Åboulevarden. På grund af det lavtliggende terræn var det nødvendigt at foretage terrænhævninger, og jorden hertil blev skaffet gennem anlæg af en 3 meter bred, vandfyldt grav, der omsluttede anlægget.

Bygningskomplekset rummede arbejdsanstalt, tvangsarbejdsanstalt, sygehus og en husvildeafdeling. I 1960 blev Sundholm omdannet til forsorgshjem.

Hovedadgangen til Sundholm foregår via to smukke portbygninger placeret ved henholdsvis Amagerfælledvej og Brigadevej. Portbygningerne forbindes med en næsten halvcirkelformet øst-vestlig tværvej. Nord herfor ligger et symmetrisk bygningsanlæg med fem fritliggende bygninger i 1 1/2-2 1/2 etage. Syd for tværvejen ligger - i et stramt, aksefast anlæg - bygninger i 2 og 4 etager. Anlægget er tredelt af nord-sydgående veje, og rummer bl.a. Sundholm's hovedbygning. Syd og vest for det aksefaste anlæg ligger i en mere tilfældig udformning en industribygning i 1-2 etager samt et areal med drivhuse, udlejet til et privat firma.

Sundholm's bygninger er overvejende udformet med vandret opdeltede facader: Stueetagerens facader er opført i blank, rød mur, og de øvrige etager fremstår med gulkalkede facader og røde murstensbånd. Sadeltagene er belagt med teglsten. Vinduespartierne er småsprossede og hvidmalede. Hovedbygningen er markeret med en midterrisalit med frontispice og tagkviste samt et kobberdækket tårn.

Området er smukt beplantet med mange karakterfulde træer, herunder en smuk blodbøg nær ved den vestlige indgang. Der er mange fint anlagte grønne opholdsarealer i bebyggelsen, og området virker meget velplejet. Vejene er relativt smalle, og afgrænses smukt af bebyggelsen. Sundholm danner en selvstændig enklave på Amager - en by i byen.

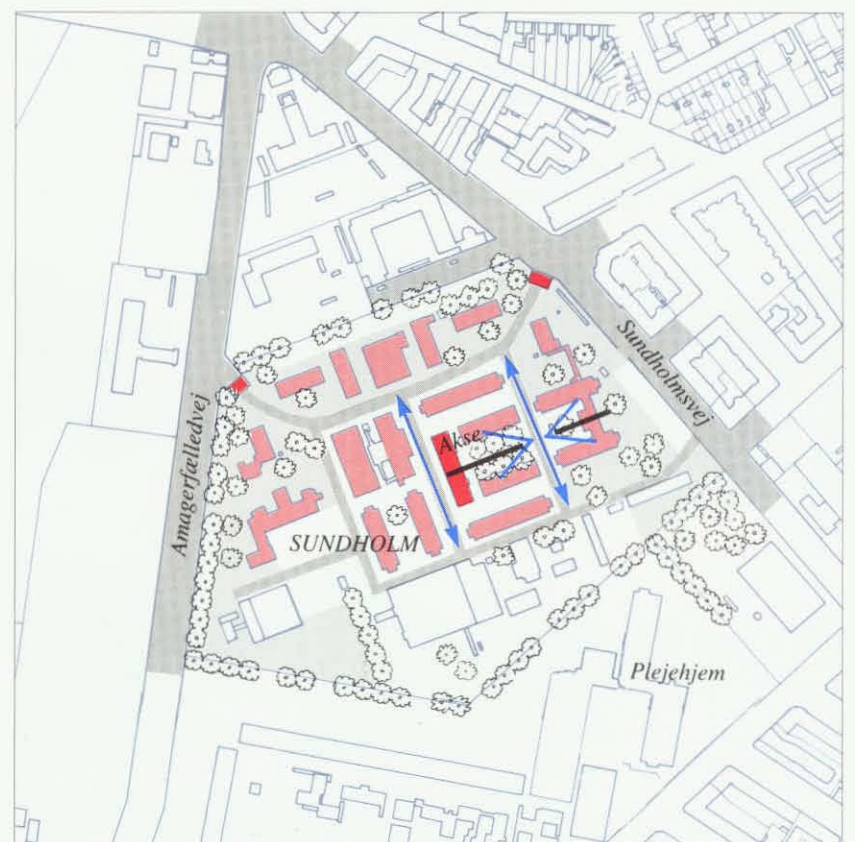
En smuk blodbøg ved den vestlige indgang

Kig gennem port

Luftfoto af Sundholm, set mod nordøst

Sundholm, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Portbygning

Hovedbygning

Det smukke gaderum, set mod nordvest

Skt. Annæ Kirke og Skt. Elisabeths Hospital

Skt. Annæ Kirke og Skt. Elisabeths Hospital, der er beliggende vest for Amagerbrogade og imellem Dronning Elisabeths Allé og Prinsesse Christines Vej, er opført i perioden 1900-05 ved arkitekterne Emil Jørgensen og Osvald Langballe for den katolske menighed på Amager. Begge bygningsanlæg er senere blevet udvidet med tilbygninger og for hospitalets vedkommende også med nye fritliggende bygninger, bl.a. Søsterhjemmet i 1956 ved arkitekterne Arthur Wittmaack og Sven Hvalsøe.

De to monumentale bygninger, der er opført i røde sten og med afvalmede skifertage, er placerede symmetrisk, således at kirkegavl og midterrisalit på hospitalets hovedbygning er beliggende over for hinanden (se foto herunder til højre). Derved fremkommer et ganske flot gaderum, hvor de to bygninger danner vægge. De store bygninger hænger størrelsesmæssigt fint sammen med facadebebyggelsen langs Amagerbrogade og danner kontrast til den vest- og nordfor liggende lave villabebyggelse. Vejene omkring kirken er smukt beplantede, og overgangen til villabebyggelsen mildnes bl.a. af hospitalets velformede haveanlæg.

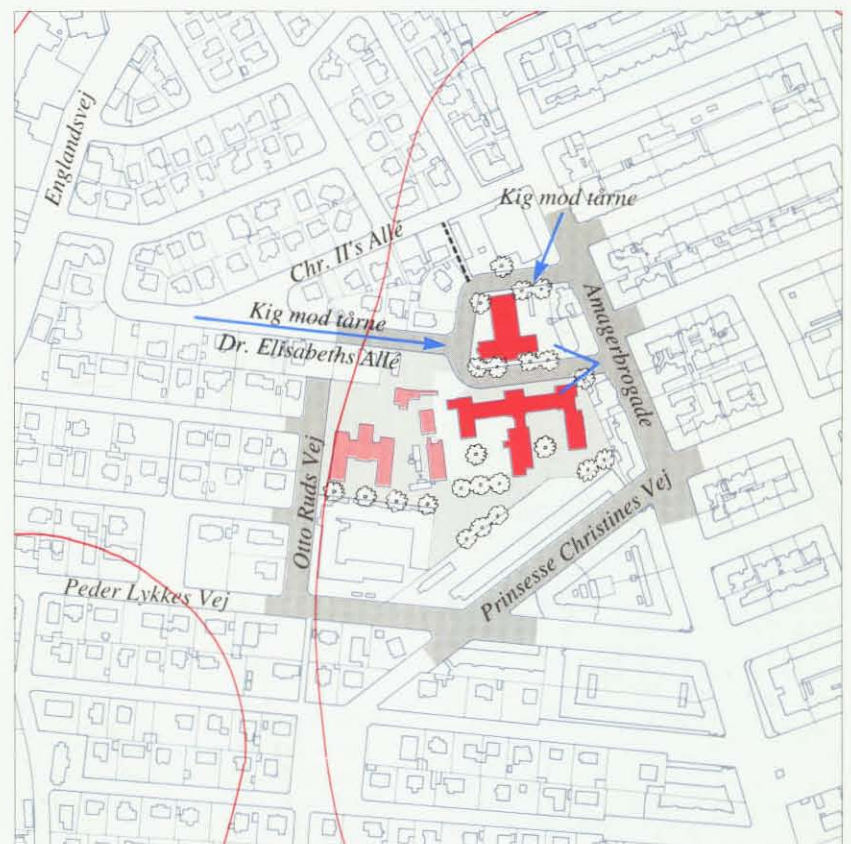
Ved en udbygning i 1939 blev kirken forsynet med to markante klokke-tårne mod nord. Det er især nordgavlen, der kan ses fra Amagerbrogade,

Kirken, set mod nordvest

Dronning Elisabeths Allé, set mod øst

Skt. Annæ Kirke og Skt. Elisabeths Hospital, bebyggelsesmønster mål 1:5.000

Byarkitektoniske elementer

Amagerbanen

Amagerbanens tracé skaber et grønt strøg gennem både Islands Brygge og Sundbyerne. Banen er ført over havneløbet på en svingbro i forbindelse med Langebro. Banen har på strækningen frem til Kløvermarken et kurvet, varieret forløb, hvorefter tracéet er ført næsten parallelt med kysten til Kastrup Fort, for at fortsætte gennem Tårnby Kommune til Kastrup Havn.

Amagerbanen blev etableret i 1907 og benyttet til kombineret person- og godsbejording. Banen bragte passagererne frem til strandområderne på Amagers østkyst og til landliggervillaerne i Kastrup og Dragør. I 1938 blev personbefordringen nedlagt, men genoptaget i en periode under 2. Verdenskrig. Godsbejordingen, der især betjente de nye industriområder på Amager, har gennem de sidste årtier været i tilbagegang, og er stort set ophørt i dag, hvor mange af de store industrivirksomheder er nedlagt.

Banetracéet henligger nu stort set ubenyttet, og anvendes derfor på enkelte strækninger som stiforbindelse.

I dag, hvor tracéet ikke benyttes til jernbane, er Amagerbanen - på flere strækninger - et strukturerende byelement med en værdifuld grøn karakter. Herfra er der mulighed for at opleve byområdets variation og mangfoldige karakter. Såfremt tracéet ikke fremtidigt skal benyttes til baneformål, vil etablering af et stiforløb tilføre byområdet store kvaliteter.

Herunder og på modstående side vises fotos af en række karakteristiske strækninger af Amagerbanen, startende ved Islands Brygge og sluttende ved Kastrup Fort.

1. Islands Brygge.
Banetracéet er smalt og afgrænses af Njalsgades høje bebyggelse mod syd, og af tæt beplantning mod nord.

3. Amagerbro.
Billedet herover viser jernbanen ved St. Møllevvej, hvor gaderummet - til forskel fra den øvrige bebyggelse på Amagerbro - er meget åbent og virker lidt øde. Gennem den øvrige bebyggelse på Amagerbro passerer banen gennem et bredt gaderum med smuk allébeplantning, små pladser og forhaver (se side 22).

2. Faste Batteri.
På denne strækning har banetracéet overvejende en grøn karakter, og grænser op til spredt bebyggelse og små nyttehaver.

4. Kløvermarken.
Ved Kløvermarken er etableret rangerterræn, således at tracéet varierer fra 15-60 m i bredden.

5. Industri kvarteret.
Banetracéet afgrænses skiftevis af tæt beplantning og mere åben beplantning. Flere steder er der indblik til industriområdet.

6. Villakvarteret.
På begge sider af tracéet er anlagt vil-laveje. Der er en tæt, karakterfuld be-plantning omkring banen.

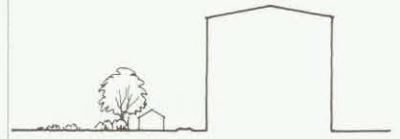

7. Kastrup Fort.
Strækningen er spredt beplantet, og afgrænses af kolonihaver og boligbe-byggelse. Fortet kan ikke ses fra tra-céet.

Amagerbanens forløb, byarkitektonisk træk, mål 1:50.000

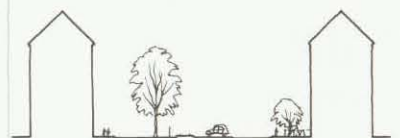
Herunder er vist en række snit i Amagerbanens tracé fra Islands Brygge i vest over »knækket» ved Holmbladsgade til Kastrup Fort i syd.

Snit ved pakhuse i Njalsgade

Snit ved garageanlæg m.v. ved Njalsgade

Snit ved Svinget

Snit ved Uplandsgade

Snit ved industri kvarteret

Snit ved Roselillevej

Snit ved haveforeninger, Kastrup Fort

Principsnit i banetracé

Grønne veje mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej

I konkurrencen om de indlemmede distrikter i 1908, indeholdt 2. præmieprojektet et forslag om at anlægge grønne promenadeveje mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej. Der blev peget på Prags Boulevard, Elbagade-Italiensvej og Greisvej - der alle samtidig dannede tracé for hovedkloakker. Endvidere blev det foreslået, at Øresundsvej fortsat - sammen med de ovennævnte veje - skulle indgå som en af hovedfærdselsårenerne mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej.

I dag fremtræder især Prags Boulevard og Italiensvej med boulevardpræg, men også Greisvej og Lergravsvej fremstår med karakterfulde grønne træk.

Prags Boulevard

Prags Boulevard markerede indtil 1909 grænsen mellem demarkationsterrænet på Christianshavn Fælle og byudviklingsområderne på Amagerbro. Boulevarden er aldrig blevet anlagt på hele strækningen mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej. Vejen danner grænse mellem industri kvarteret og boligbebyggelsen, og bybilledet, især i den østlige del, er ikke harmonisk. På strækningen fra Jemtelandsgade til Halgreensgade er det en cykel- og gangsti, der forbinder den korte vestlige strækning af Prags Boulevard ved Amagerbrogade med den østlige boulevardstrækning. Prags Boulevard har et vejudlæg på 40 m, udformet med to kørebaner omkring en bred, beplantet midterrabat. Oprindeligt var midterrabatten anlagt som en åben rende med direkte forbindelse til voldgravene ved krudthuset ved Amager Strandvej og det nu nedlagte Strickers Batteri. I starten af 1960'erne blev renden rørlagt. Ved Amager Strandvej afbrydes forbindelsen til kysten af indhegningen og kontrolbommen ved Prøvestenen. Den stadig eksisterende del af den åbne rende fortsætter nord om Sundby Gasværk ud i Øresund.

Elbagade-Italiensvej

Københavns Kommune overtog i 1902 de ældste dele af Sundby Hospital (Sundbyøster Forsørgelsesanstalt), og erhvervede en række ejendomme omkring det nuværende Sundby Torv. Efterfølgende vedtog Københavns Kommune planerne for bebyggelse omkring Sundby Torv (se side 27), ligesom der blev vedtaget en række deklarationer om udformning af bebyggelse og veje - både for etageboligområderne vest for hospitalet og villabebyggelsen øst herfor. Italiensvej blev videreført på strækningen fra Backersvej til Amager Strandvej først i 1930'erne. Vejen danner tracé for en hovedkloakledning. Ved Amager Strand blev der anlagt et overløbsanlæg i forbindelse med kloakken.

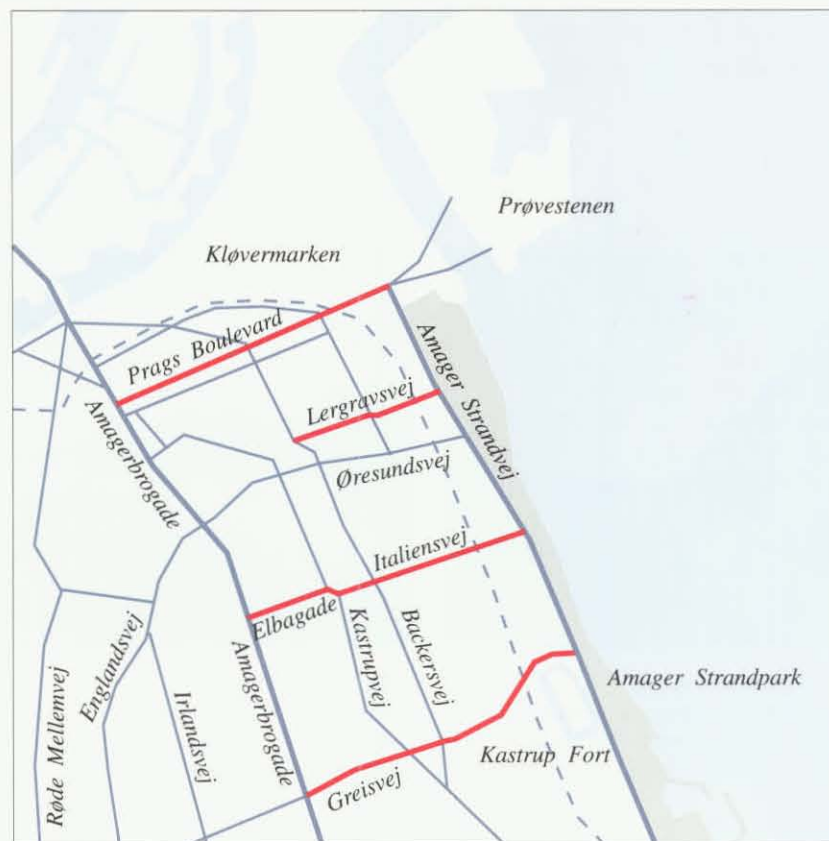

Diagram - grønne veje mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej

Prags Boulevard, set mod vest

Prags Boulevard, set mod øst

Prags Boulevard, byarkitektonisk element, mål 1:10.000

Vejforløbet fra Amagerbrogade til Amager Strandvej er meget varieret: Elbagade er en bred allébeplantet gade, afgrænset af 5-etagers karrébebyggelse. Vejen fortsætter til Sundby Torv, der er en markant pladsdannelse, afgrænset af veje til alle sider. Pladsen er mod nord, syd og vest omgivet af 5-etagers bebyggelse. Nyopførte bygninger til bl.a. toiletter og legeplads på torvet, har afbrudt den direkte visuelle kontakt mellem torvet og Italiensvej. Herfra fortsætter Italiensvej - forskudt i sydlig retning for Elbagade, men liggende i torvets akse - frem til Backersvej. Gaderummet er mod nord afgrænset af beplantningen ved Sundby Hospital og mod syd af en række beboelsesejendomme. Fra Backersvej til Amager Strandvej er Italiensvej udformet som promenadevej. Vejanlægget er 30 m bredt, adskilt af en bred, beplantet midterrabat. Det smukke vejforløb frem til Amager Strandvej er et markant grønt element i det vidtstrakte villaområde, og skaber en harmonisk indgang til Strandparken fra villaområdet.

Luftfoto, Italiensvej set mod vest

Sti ved Sundby Torv, set mod øst

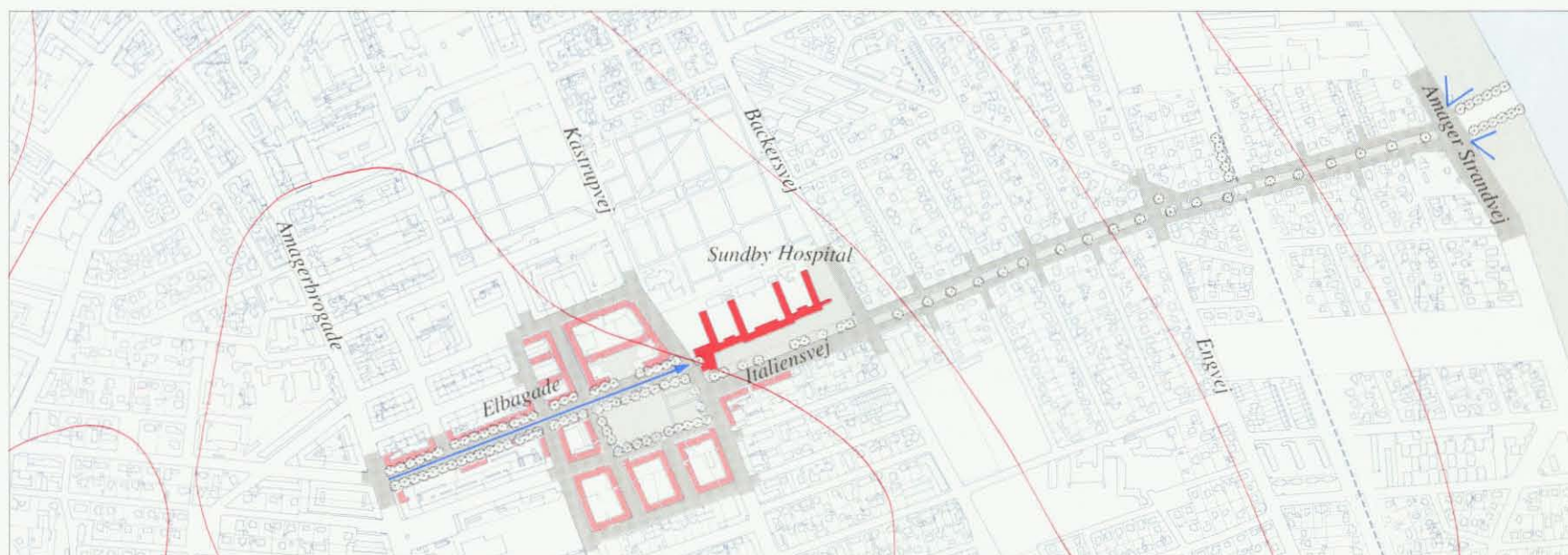
Italiensvej ved Sundby Hospital

Italiensvej udformet med midterrabat, set mod øst

Principsnit

Elbagade-Italiensvej, byarkitektonisk element, mål 1:10.000

Luftfoto, Greisvej set mod øst

Lergravsvej

På strækningen langs Lergravsparken/Sundparken har Lergravsvej en tæt, sluttet randbebyggelse på den ene side, og på den anden side et stort parkrum, hvor gavlene på Sundparkens røde boligstokke markerer sig i gadebilledet. Lergravsvej er disponeret med en cykelsti i eget tracé, beliggende i et næsten gennemgående grønt areal. Her lå frem til århundredskiftet en lang strækning af en dræningskanal i åben rende. På strækningen frem til Amagerbanen løber Lergravsvej gennem et erhvervsområde med delvist ubenyttet bebyggelse. En cykel- og gangsti forbinder herfra Lergravsvej med Amager Strandvej.

Greisvej

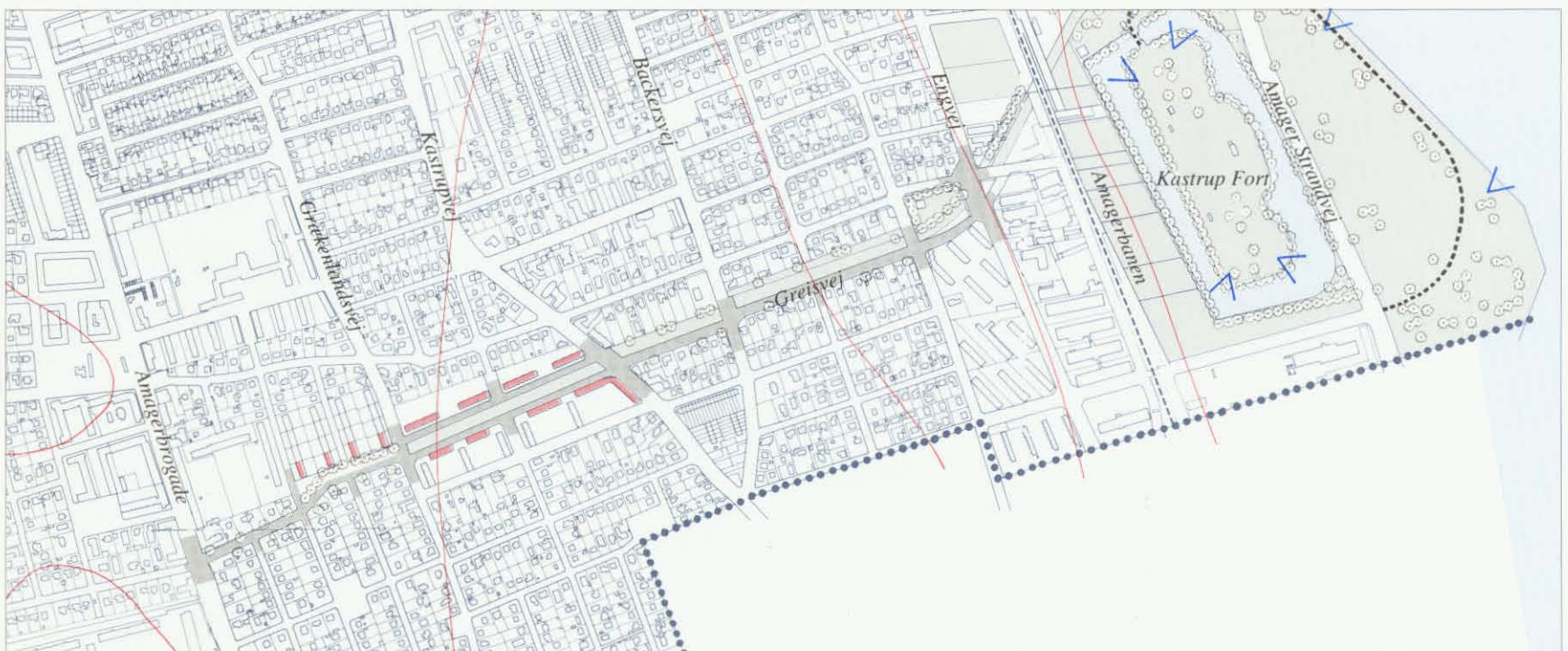
Greisvej er den sydligste af de grønne veje. Også denne vej danner tracé for en kloakledning, der indgår i et såkaldt overløbsanlæg, der kun tages i brug i situationer, hvor kloakanlægget belastes helt usædvanligt. På store dele af vejforløbet foregår udledningen via en åben rende.

Luftfoto, Lergravsvej set mod øst

På strækningen fra Amagerbrogade til Grækenlandsvej er Greisvej overvejende afgrænset af villabebyggelse mod syd og etageboligbebyggelse mod nord. Et offentlig, grønt område afgrænser etageboligbebyggelsens friarealer mod vejen. Beplantningen er spændende og varieret, og tilfører boligområdet landskabelige kvaliteter. På denne strækning er kloakledningen overdækket.

Mellem Grækenlandsvej og Kastrupvej fungerer den åbne rende som en slags midterrabat i Greisvej. Etageboligbebyggelsen omkring vejen danner vægge i det brede gaderum. Mellem Kastrupvej og Engvej passerer den åbne rende gennem et større villaområde. Greisvej er her placeret syd for renden, og er fordelingsvej til området. Nord for renden er placeret en smal stribe kolonihaver, der skaber variation i bybilledet. Før Engvej svinger renden mod nord, og en markant træplantning understreger rendens kurve. Herefter er renden ført under Engvej, og bliver først synlig ved overløbsanlægget øst for Amager Strandvej.

Greisvej, byarkitektoniske element, mål 1:10.000

Diagonalvejene

Mange af byområdets villa- og byggeforeningsbebyggelser, der normalt har et regelret og lineært udstykningsmønster, gennemskæres af diagonalveje. Diagonalvejene går på tværs af de oprindelige markskel, og er planlagt i forbindelse med udstykningerne, der næsten alle er fra perioden 1900-30. Diagonalvejene bryder det ensartede udstyknings- og vej mønster op, skaber variation i villaområderne og giver ofte kortere vej til trafikmålene. De første diagonalvejes tilblivelse kan være inspireret af konkurrencen om de indlemmede distrikter i 1909, senere kan der være tale om en afsmittende effekt fra kvarter til kvarter.

Oxford Allé, der forløber fra Amagerbrogade i nordøst til Engelskvej i sydvest, gennemskærer diagonalt et større villaområde omkring Irlandsvej. Vejen, der har et smukt forløb, er et godt eksempel på de mange diagonalveje.

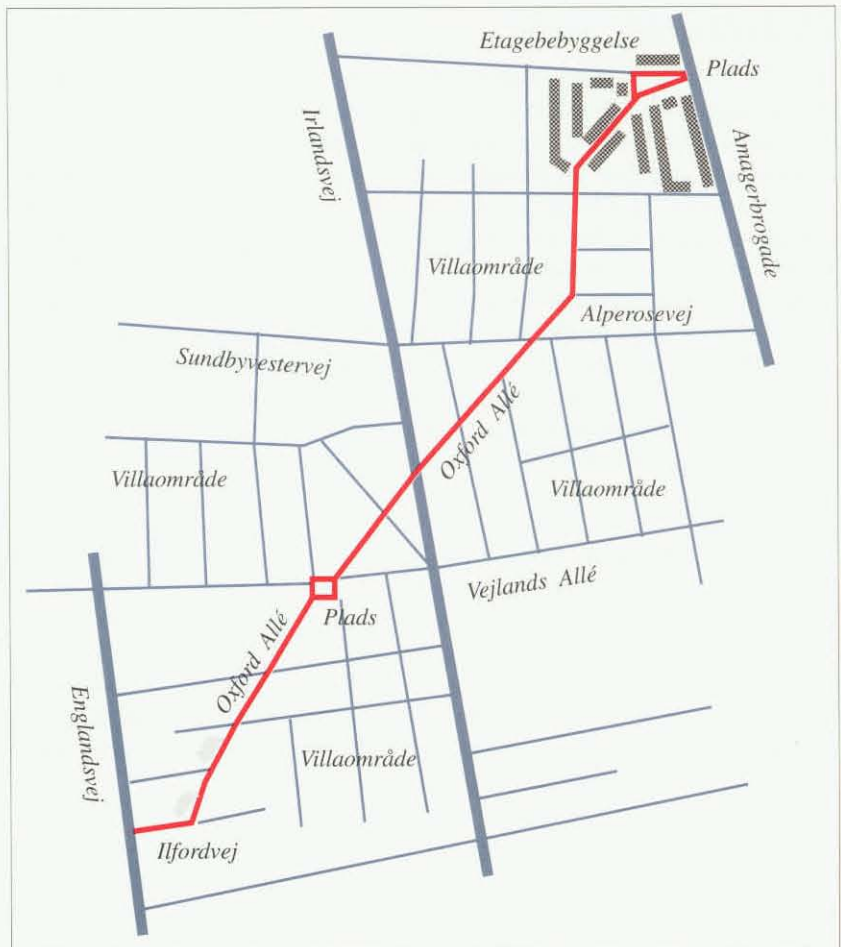
Ved Amagerbrogade markeres starten på Oxford Allé med en pladsdannelse med et lille indhegnet, grønt område. Pladsen er indrammet af en velproportioneret 3 1/2 etagers boligbebyggelse, opført i 1931-33 af Arbejdernes Byggeforening. Herefter passerer vejen diagonalt gennem etageboligområdet, omgivet af randbebyggelse. Vejen forløber nu ind i villakvarteret på en kortere nord-sydorienteret strækning frem til Alperosevej. Herefter får vejen igen et diagonalt forløb mod Sundbyvestervej og videre frem til Vejlands Allé, hvor krydsningen markeres med en lille grøn plads. Det diagonale forløb fortsættes mod Ilfordvej tæt ved Engelskvej, hvor et par ubebyggede villagrunde tilfører vejen et åbent og grønt præg.

Den nordlige del af Oxford Allé, set mod nordøst

Diagonalveje, oversigt, mål 1:80.000

Oxford Allé, diagram

Oxford Allé ved Vejlands Allé

Oxford Allé ved Ilfordvej

Oxford Allé, set fra Amagerbrogade

Holmbladsgade

Holmbladsgade er en af de ældste sidegader til Amagerbrogade. Gaden blev anlagt først i 1800-tallet som tilkørselsvej til Køhlerts fabrikker. Køhlert var dengang Danmarks største reder, og havde oliemøller i Sundbyerne. Starten på Sundbyernes udbygning i 1800-tallet foregik uden en egentlig planlægning, og skete især i områderne omkring Amagerbrogade og Holmbladsgade. Sidst i 1800-tallet blev der opført fabrikker og etageejendomme med små arbejderboliger ved Holmbladsgade. Kort efter århundredskiftet blev karréerne i Bellevue-kvarteret og i krydset Amagerbrogade/Holmbladsgade opført. Karréerne blev opført i en bedre standard end de hidtidige »lejekaserner«, både med hensyn til arkitektur og materialer, lejlighedsstørrelser og sanitære forhold. På samme tidspunkt havde industrivirksomhederne gode vilkår, ekspanderede og byggede nyt. Holmblads og Sadolins fabrikker i Holmbladsgade blev sammenlagt i 1912.

Holmbladsgade har et stramt og lige forløb med mange tværgader. Bebyggelsen består hovedsageligt af karréer i 4-5 etager samt af industrivirksomheder, der overvejende ligger i den østlige del af gaden. Bebyggelsens alder, karakter, proportioner og kvalitet er varierende, og gadebilledet varierer meget fra vest til øst. Der er foretaget en omfattende byfornyelse, især på gadens nordside, således at flere strækninger er præget af nyere boligbyggeri fra 1980'erne og fremefter. I forbindelse med byfornyelsen er der nedlagt flere sidegader.

Holmbladsgade beskriver med sin sammensatte bebyggelse et snit i byområdet udviklingsforløb med industribebyggelse, arbejderboliger i »lejekaserner«, karakterfuld og gedigen karrébebyggelse og nyere etageboligområder. Nathanaels Kirke danner et smukt fikspunkt ved Jemtelandsgade, og ved mange af sidegaderne i den østlige del, er der placeret smukke, enkeltstående træer. På denne strækning markerer udsigten mod Sundby Gasværks store cylinder, at havne- og industriområdet er tæt på.

Holmbladsgade ved Amagerbrogade, set mod øst

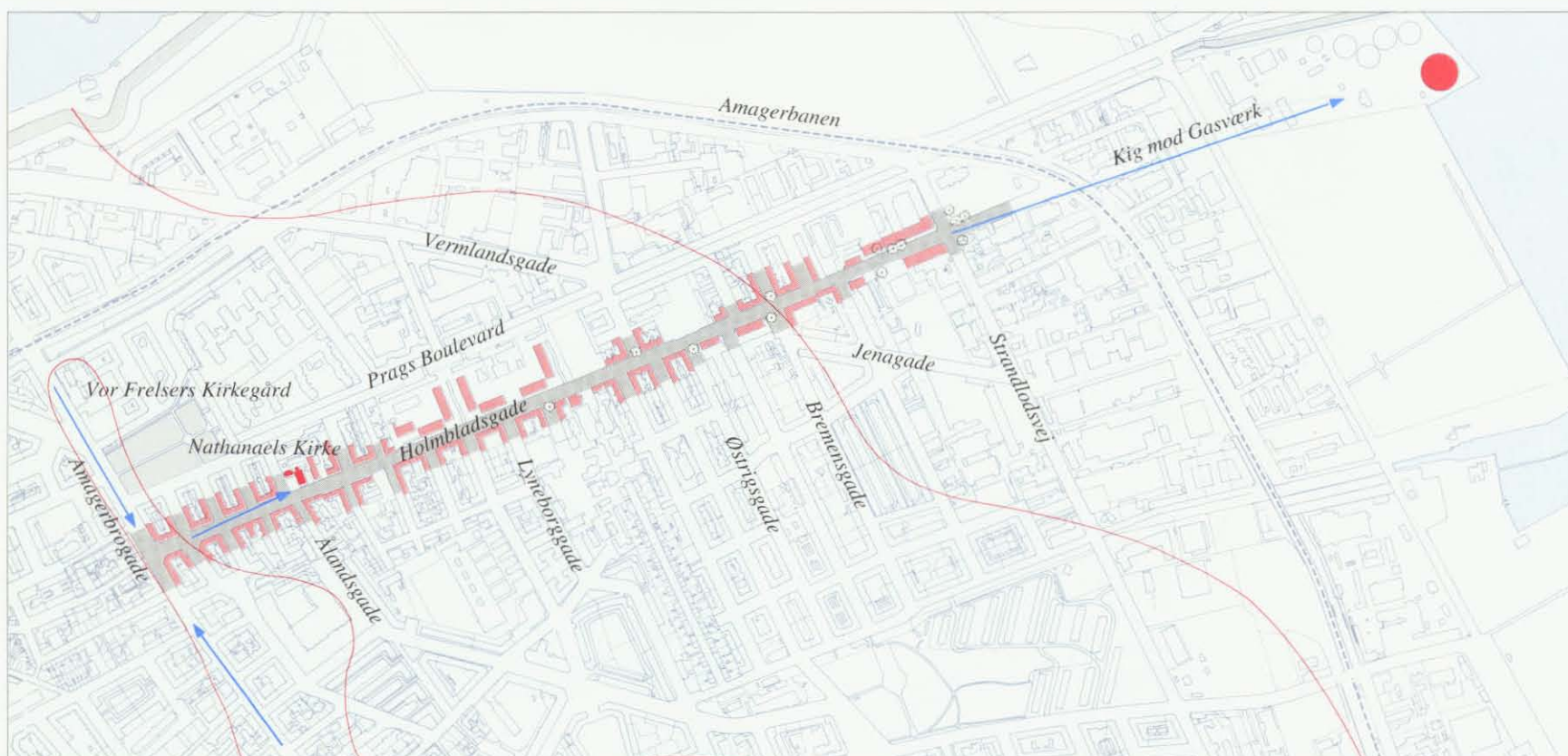
Holmbladsgade ved Hannovergade, set mod øst

Holmbladsgade ved Pommernsgade, set mod øst

Holmbladsgade ved Strandlodsvej, set mod øst. Sundby Gasværk ses i baggrunden

Holmbladsgade, byarkitektonisk element, mål 1:10.000

Kongelundsvej

Området omkring Kongelundsvej var en del af Amager-landsbyernes fælle. I 1783 blev jorden udskiftet, og senere kom enkelte udflyttergårde til. Frem til først i 1920'erne fungerede Kongelundsvej udelukkende som adgangsvej til gårdene. Derefter blev vejen forlænget og ført over kommunegrænsen til Tårnby. I 30'erne blev den nordlige del af Kongelundsvej-området udstykket til parcelhusgrunde, og fra 1943-64 blev den sydlige del udstykket til kolonihaveforeninger. Siden er der især i den nordlige del kommet en del etageboligbebyggelse til, hvoraf en del er randbebyggelse, samt et enkelt tæt/lavt boligområde. Af områdets gårde er kun Mejlgården, Inger Hansens Minde og en ejendom ved Oliefabriksvej/Fuglebækvej tilbage. Flere steder er de gamle alléer til gårdene bevaret.

Kongelundsvej er en meget lang og lige vej uden terrænforskelle. Vejen opleves derfor med et næsten uendeligt perspektiv. På trods af en smuk alléplantning, der er opdelt i sektioner på 6-10 træer, virker vejen meget åben og forblæst. Vejbilledet varierer fra nord til syd: Den nordlige del er præget af randbebyggelsen og villakvartererne, i den sydlige del er det de grønne træk fra Københavns største haveforeningsområde, der dominerer. Kommunegrænsen mod Tårnby Kommune fremtræder uden nogen klar fysisk markering. Fra Kongelundsvej er der mod nord udsigt til Vor Frelsers Kirkes tårn og mod sydøst til vandtårnene i Tårnby.

Kongelundsvejs nordlige del, set mod nord

Kongelundsvejs sydlige del, set mod nord

Lufphoto af Kongelundsvej, set fra syd

Sundbyvester Park

Sundbyvester Park og Sundby Idrætspark ligger i trekantområdet mellem Irlandsvej og Englandsvej. Arealet hørte oprindeligt under udflyttergården Bastiansminde (nu nedrevet), indtil Københavns Kommune erhvervede arealet i 1923 for at anlægge park- og idrætsområdet.

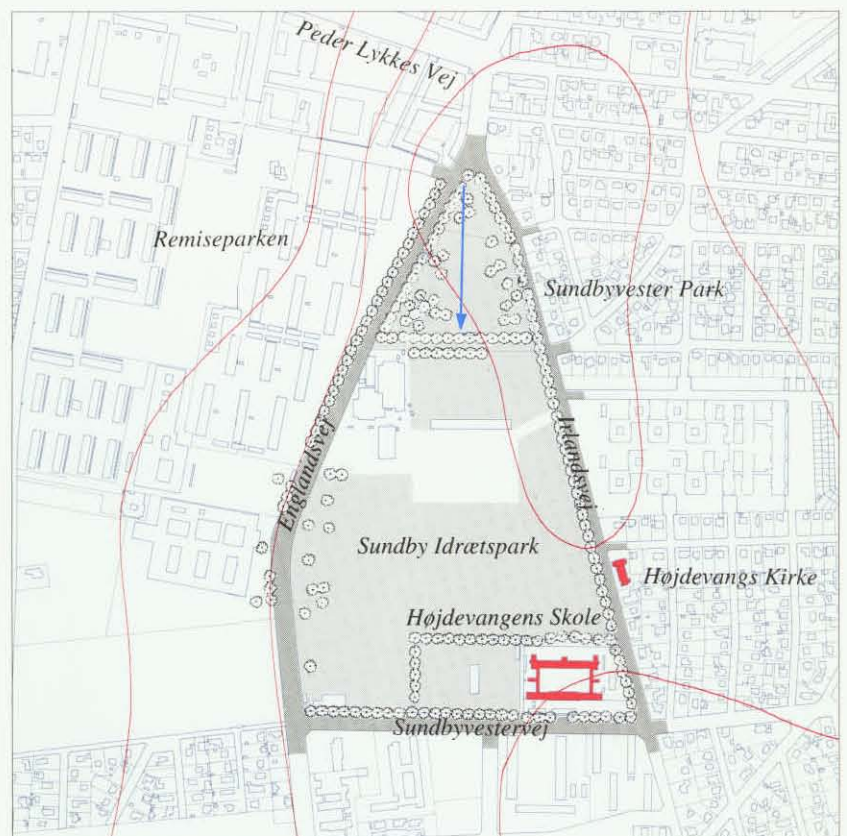
Parkområdet er opdelt af en øst-vest gående allé i to klart adskilte dele: Sundbyvester Park mod nord og Sundby Idrætspark mod syd. Området kantes af smukke træerækker, især langs Irlandsvej og Sundbyvestervej. Vejene får derved en flot, grøn karakter på disse strækninger. Parkområdet fungerer som et bymæssigt friareal i et tæt bebygget byområde, umiddelbart øst for den store etageboligbebyggelse Remisevænget.

Sundbyvester Park har et forholdsvis lille areal, domineret af græsfladen og den indrammende beplantning. I den sydlige del af parken er anlagt et bassin.

Sundby Idrætspark rummer stadion med tribune, sportshaller og et nu overdækket friluftsbad. Anlægget administreres af Københavns Idrætspark. Den ældste sportshal er tegnet af arkitekterne A. Wittmaack og V. Hvalsøe. På hjørnet af Irlandsvej og Sundbyvestervej ligger Højdevangens Skole, tegnet af arkitekt Kai Gottlob. Skolen og Højdevangs Kirke, der ligger øst for Irlandsvej, fremstår markant i bybilledet set fra idrætsområdet.

Højdevangens Skole og Højdevangs Kirke set fra Sundby Idrætspark

Sundbyvester Park, byarkitektonisk element, mål 1:10.000

Haveforeninger m.v.

Den københavnske del af Amager rummer en lang række kolonihaveområder, spredt placeret i byområdet, men med en koncentration i den sydlige del omkring Kongelundsvej. Haveforeningerne, der oftest er etableret på marginaljorderne, havde til formål at skaffe beboere i de tætte bykvarterer et fristed. Da jordpriserne på Amager altid har været relativt lave, er der en større koncentration af haveforeninger her, end i andre københavnske bydele. Kun få kolonihaveområder i byområdet har måttet vige for byudviklingen, bl.a. de tidligere haveforeninger ved Hotel Scandinavia, ved Remisevænget og ved Reberbanegade.

Der er stor forskel på kolonihaveområdernes udstykningsmønstre, bebyggelse og miljøer. De ældste og tættest bebyggede foreninger i det nordlige byområde, bl.a. Københavns ældste haveforening »Vennelyst« fra 1892, er idylliske områder med velplejede haver, smalle grusstier omgivet af hække og små, ofte udsmykkede, træhuse i stærke farver. I området omkring Røde Mellemevej har haveforeningerne nærmest præg af parcelhusområder, bl.a. på grund af de mange store »sommerhuse«, foreningerne rummer. I de nyere områder, som f. eks. haveforeningerne ved Kongelundsvej (etableret i 1960'erne), har haverne en mere åben karakter med spredt beplantning, og husene her er gennemgående mindre med ca. 5-15 m² bebygget areal. Haveforeningen Sønderbro, der ligger nord for Sjællandsbroen, er den eneste haveforening i byområdet, hvor der er udlagt et større, fælles friareal.

Nokken, der ligger syd for Islands Brygges industriområde, er et »maritimt« kolonihaveområde med ca. 50 bygninger. Den sidste forlængelse af Islands Brygges kaj blev etableret i 1922, og i årene herefter blev det inddæmmede areal fyldt op med renovation. Sidst i 20'erne og først i 30'erne blev de første interimistiske huse opført. De fiskere, der holdt til i området, opførte redskabsskure og bådebroer. På grund af boligmangelen i Københavnsområdet tiltrak området mange beboere, og i 1940 rummede bebyggelsen ca. 100 huse, hvoraf mange var indrettet til helårsbeboelse. I 60'erne blev området overtaget af Københavns Kommune, og i forbindelse med etableringen af en hovedkloakledning, blev halvdelen af bygningerne nedrevet.

Nokken har et meget grønt miljø, præget af store, gamle træer. Vejnettet er uregelmæssigt, og bygningerne fremstår i mange forskellige materialer. Områdets maritime karakter understreges af oplagte både, redskaber og fiskerskure.

Kolonihaveforeningsområder, oversigt, målt 1:80.000

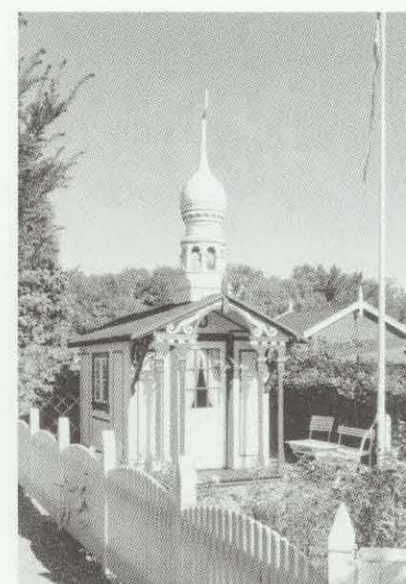
Haveforening ved Kongelundsvej

Nokken har et grønt miljø

Et karakterfuldt selvbyggerhus i Nokken

Kolonihavehus i Vennelyst

Tribune i Vennelyst

Sluseanlægget og Sjællandsbroen

For at regulere gennemstrømningen og vandstanden i Københavns inderhavn, blev der i 1901-04 anlagt en ca. 2,2 km lang spærredæmning og et sluseværk på en kunstig ø mellem Amager og Sjælland. På opførelsetidspunktet var sluseanlægget en lille selvstændig ø, kun forbundet med Amager af en 3 m bred og 1,5 km lang dæmning. De seneste 30 års landvindinger på Amager har medført, at sluseanlægget i dag fremtræder som en del af Amager.

Sluseanlæggets bygninger - funktionærbolig og maskinhus - blev opført af Københavns Havnevæsen i 1903-04 med Aksel Erhard Petersen og Vilhelm Dahlerup som arkitekter. Bygningerne er pudsede og gulmalede med profilerede, hvidmalede gesimser. Tegltagene er helvalmede og funktionærboligen er forsynet med en kobberbeklædt udsigtslanterne. De enkle og karakterfulde bygninger udgør et smukt fikspunkt i Københavns Havns sydlige afsnit.

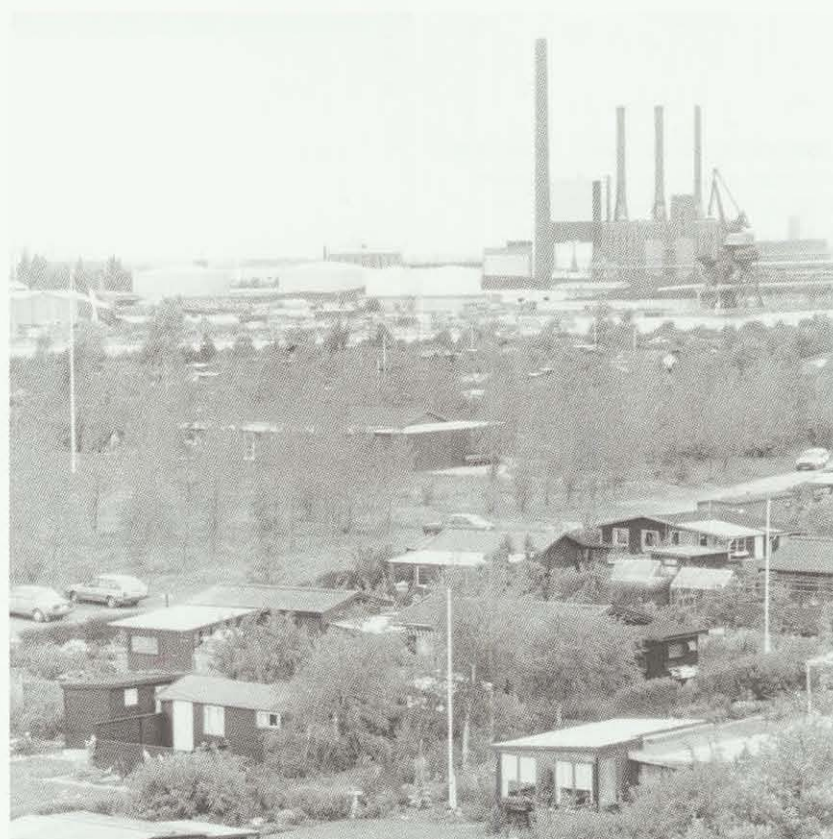
Sidst i 1950'erne blev Sjællandsbroen opført for at aflaste Knippelsbro og Langebro som bindeled mellem Sjælland og Amager. Fra broen er der udsigt langs havneløbet og mod lufthavnen, H.C. Ørsted Værket, Valbys gasbeholder m.v. Sjællandsbroen forbinder den meget forskellige by- og landskabskarakter på Sjællandsiden og Amagersiden: På Sjællandsiden er det industriområde med bl.a. kontorhusbebyggelsen »Nauticon« og fiskerihavnen der præger bybilledet, på Amager dominerer det flade, nærmest marsklignende landskab.

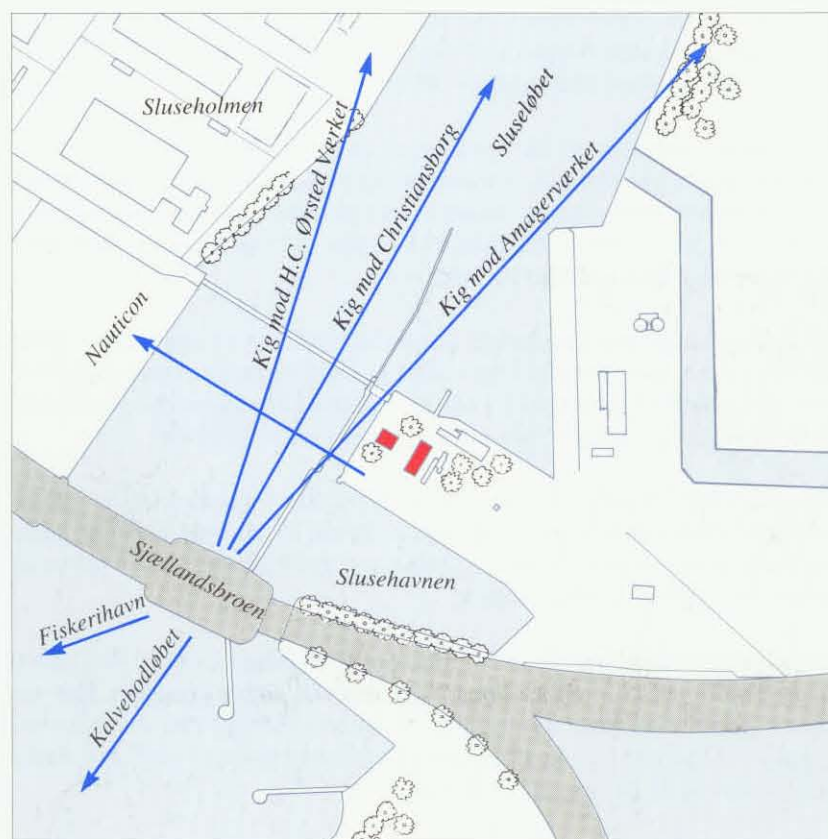
Sluseanlæggets smukke bygninger

Sluseanlægget, set mod nord

Haveforeningen Sønderbro

Sluseanlægget, byarkitektonisk element, mål 1:5.000

Byområdetets bygninger

Den ældste bebyggelse

Landsbyerne Sundbyøster og Sundbyvester - der sammen med spredt beliggende gårde - var de første bebyggelser på den københavnske del af Amager, er næsten totalt forsvundet. Landsbyerne daterer sig tilbage til det 11. Århundrede. Den typiske bebyggelsesform var en tre- eller firelænget bindingsværksgård med stråtag. I dag findes kun få synlige spor af den ældste bebyggelse - ofte i form af stærkt omdannede gårde. En enkelt af de gamle gårde - Rødegård, der lå ved den nuværende Rødegårdsparken - er sikret for eftertiden. Gården, der blev opført 1664, blev nedrevet i 1942, og opbevares i depot på Frilandsmuseet.

Udbygningen af Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge

Fra midten af 1800-tallet foregik der en mindre forstadsudvikling i tilknytning til landsbyerne Sundbyøster og Sundbyvester. I perioden fra 1870-1900 voksede indbyggertallet fra ca. 6.800 til ca. 22.000. Byområdet blev indlemmet i Københavns Kommune kort efter århundredskiftet. Forstadsudviklingen var da allerede i gang. Der var blevet opført etageejendomme mellem de lave småhuse langs Amagerbrogade og dennes sidegader. Langs Holmbladsgade var der opstået et kvarter af arbejderboliger iblandet værksteds- og industribebyggelse. Byggeföreningshusene i Badensgade og Sverrigsgade var opført. De første tekniske anlæg - gasværk, kloakpumpestation og vandværk var anlagt. Sundholm, Artillerivejens Kaserne og Ny-Tøjhus var opført.

Efter indlemmelsen kom der mere gang i byudviklingen. Lokale industrifolk begyndte at investere i boligbyggeri. Herman Ebert stod for opførelsen af bl.a. Eberts Villaby og Bellevue-kvarteret ved Holmbladsgade/Amagerbrogade. Efter demarkationsliniens ophævelse i 1909, opførte nystiftede ejendomsselskaber karrébebyggelserne på Amagerbro og på Islands Brygge.

Den store udbygning af byområdet kom senere i gang end i de øvrige brokvarterer, og blev derfor præget af byggeloven fra 1889, der stillede krav om større gadebredder, og muliggjorde karnapper og andre udbygninger m.v. samt forbød korridorlejligheder og havde bestemmelser om afstande mellem bebyggelser på samme grund.

Byområdets bebyggelse blev præget af, at det overvejende var middelklassen og arbejderstanden, der bosatte sig på Amager. Der er både opført lave, beskedne beboelsesejendomme og egentligt spekulationsbyggeri i form af »lejekaserner«. Til gengæld findes der også mange helstøbte kvarterer med gedigne karrébebyggelser.

Fra udbygningen tog fart omkring århundredskiftet og frem til ca. 1930 var der stor byggeaktivitet i byområdet. Med de bedre transportmidler blev det muligt at bosætte sig i længere afstand fra Indre By. Store dele af de sydlige byområder blev bebygget med enfamiliehuse.

Efterfølgende omtales de aktuelle stilperioder med eksempler på de forskellige perioders byggeri. Da anvendelsen af stilretninger ikke lader sig binde af årstal, kan bygninger i bestemte stilretninger meget vel være opført før eller efter stilperioden.

Mange af bygningerne har en blanding af forskellige stilarter. Ved flere af de viste eksempler er der ikke anført arkitekt, men bygmester. Det var sidst i 1800-tallet ikke almindeligt at benytte arkitekt til etagehusbebyggelse. Generelt har det ikke i ønskeligt omfang været muligt at finde arkitektnavne til de omtalte bygninger.

Der er stort set intet tilbage af Sundbyernes gamle landsbybebyggelse, eller også er husene ombygget til ukendelighed. Peter Lykkes Vej 71, der stammer fra 1700-tallet ligger i et kvarter med nyere ejendomme opført i beton. Bygningen anvendes i dag til børneinstitution.

Porten til Sundborg, Amagerbrogade 73, er båret af korinthiske søjler. Bygningen er opført 1898.

Amagerbrogade 86, opført 1890, er et eksempel på den oprindelige bazarbebyggelse langs Amagerbrogade. Bygningen er meget ombygget i stueetagen. Overetagen er dekoreret med kannelerede søjler.

Byggeforeningshuse

Mange af de lave, 2-etagers ejendomme, der blev opført i 1880'erne og 90'erne, havde et anonymt og beskedent udseende. Husene blev opført i blank mur og ofte med mønstermurværk. I dag ligger husene i mange tilfælde som lave enklaver mellem høje etageejendomme. Omkring århundredskiftet blev der stiftet mange byggeselskaber og byggeforeninger i Sundbyerne. Selskaberne opførte efterfølgende gode og billige boliger til arbejderklassen - både i form af rækkehuse, dobbelthuse og fritliggende huse. Områderne er omtalt på siderne 32-33. Byggestilen er - ligesom de tidlige 2-etagers ejendomme - enkel og beskeden. Normalt boede der op til 3 familier i det enkelte hus.

Geislersgade 24 er opført omkring århundredskiftet. De 2-etagers huse fremtræder med et beskedent udseende.

Byggeforeningshusene i Badensgade er opført som dobbelthuse i 1898. De velformede huse rummer op til tre boliger.

Kirkegårdsvej 11 er et af en række 2-etagers huse, der er sammenbyggede to og to. Bygningen er et af de tidlige Sundby-huse fra 1887, og har et anonymt og nøgternt udseende.

Skotlandsgade 7 (herunder), opført 1887, er et eksempel på det ældre, ydmyge boligbyggeri med mønstermurværk.

Amagerbrogade 37 er opført i 1907. Hjørnebygningen er markant udformet med karnapper, markerede partier og et dominerende spir.

Amagerbrogade 133 er opført af tømrermester Ludvig Jørgensen i 1907. Det gedigne hus har et klart markeret hjørne.

Amagerbrogade 112 er opført 1905. Den varieret udformede bygning har en flot hjørneudformning, hvor den øverste del af tårnet er »frigjort« fra bygningen af altaner, og derfor virker højere.

På denne side vises en række Amager-etageejendomme med typiske træk: hjørnebygninger med tårn, hjørnebygninger med smalle hjørner, hjørnebygninger udsmykket med »penalhuse« (dekorerede blændinger) og endelig kombinationer af disse bygnings-elementer og detaljer.

Amagerbrogade 67 (til højre) er opført omkring århundredskiftet. Den flot detaljerede bygning har en af byområdets smukkeste »penalhusdekorationer«, kombineret med murrosetter.

Ejahuset, Holmbladsgade 54 (herunder), er opført i 1901 af tømrermester P. Engel. Det smukke hus har et meget flot smalt tårnparti samt en variant af »penalhus-udsmykning«.

Kirkegårdsvej 44 er opført 1903. Bygningen er forsynet med smukt udformede »penalhuse« ved bygningshjørnet.

Drogdengade 11 er opført 1902. »Penalhusmotivet« er her kombineret med rosetter.

Holmbladsgade 74 er opført i 1907. Facaden er opdelt af pudsede, fremhævede partier, der ved hjørnerne får »penalhus-karakter«.

Etagehusbebyggelse

Perioden 1900-1915, Nationalromantikken

Som en modvægt mod stilforvirringen blev størstedelen af byggeriet omkring århundredskiftet præget af nationalromantiske træk. Bygningens konstruktion blev igen det afgørende i bygningsudformningen. Teglstenen blev det foretrukne materiale. Der er typisk tale om lidt tungt virkende bygninger med danske og nordiske referencer. Arkitekterne kom i denne periode i stigende grad til at præge boligbyggeriet.

På Amager er der flere fine eksempler på bygningsudformninger, præget af nationalromantiske træk, bl.a. i Amagerbro Kvarter og på Islands Brygge.

Bergthorasgade 2 er opført 1916. Den helstøbte karré har flotte, varierede facader med et fremhævet midterparti, karnapper, udsmykkede indgangs-partier m.v.

Aktieselskabet Amagerbro har stået bag en række ejendomsselskaber, bl.a. A/S Nymølle, der har opført Hol-lænderdybet 33 (til højre) i 1918. Bygningen er forsynet med et smukt dekoreret portparti. Bygningens strengt symmetriske midterparti udtrykker værdighed, som dog brydes af den farvemæssige forskel.

Njalsgade 33 er opført 1916. Den markante, U-formede bygning bryder med det lukkede karrémønster på Islands Brygge, og skaber derved variation i bybilledet. Bygningen er symmetrisk, og forsynet med både altaner og karnapper.

Perioden 1915-45, Nyklassicismen og funktionalismen

Nyklassicismen, der opstod omkring 1. Verdenskrig var en reaktion mod nationalromantikken. Arkitekterne ønskede mere enkle huse, og tegnede bebyggelser, hvor facaderne blev præget af ensartethed og en taktfast rytme. Bygningskroppene var ofte uden fremspring, og gårdene blev udnyttet til opholdsareal. På Amager findes flere fine eksempler på nyklassicismen, bl.a. Kay Fiskers Gullfosshus og en del af bebyggelsen Dalføret, begge opført i 20'erne.

Sidst i 20'erne trængte funktionalismen frem, inspireret af det sydlige udland. Den lukkede karréform tæt knyttet til gaderummet blev afløst af friere udformede bebyggelser, hvor solorienteringen blev afgørende. På samme måde ændrede bygningerne udtryk fra det klassicistiske hus med rolige og enkle facader med taktfast placerede vinduer til huse med mere åbne facader, forsynet med altaner. Udviklingen skal ses på baggrund af ændringer i byggelovene. Oprindeligt skulle etagehuse af brandredningshensyn have to trapper, men nu kunne man nøjes med én brandfri trappe samt brandredningsaltaner til begge sider, og altanerne udviklede sig snart til anvendelige opholdsarealer. Der er fine eksempler på funktionalistiske etageboligbebyggelser i bl.a. Amagerbro Kvarter og Engelsvej 40 - Dalføret.

Amsterdamvej 15 er et funktispræget etagehus. Bygningen er opført 1936. Både hjørnevinduerne og det gennemgående vinduesparti ved trappen er karakteristiske, funktionalistiske træk.

Gullfossgade 1 er opført 1927 med Kay Fisker som arkitekt. Den harmoniske bygning er opført i gule mursten, og indfatningerne omkring vinduerne er udført i røde mursten. Trappevinduerne, der er placeret forskudt i forhold til de øvrige vinduer, indgår i et taktfast, karakteristisk mønster.

Englandsvej 40 er opført 1938 med Frode Galatius som arkitekt. Huset indgår i bebyggelsen Dalføret, omtalt på side 29 og herunder. Det karakterfulde hus har fremhævede gavle og midterkarnap med afrundede hjørner. Arkitekten har arbejdet med pudset mur i kontrast til de blankt murede facader. Huset rummer mange fine detaljer, bl.a. ved markering af hjørnevinduerne med kraftige, hvide indfatninger. Arkitekten Frode Galatius byggede overvejende på Amager, og har her opført en lang række erhvervsjendomme, boligbebyggelser og enfamiliehuse.

Dalføret 12 er tegnet af Kay Fisker og S.C.Larsen. Det gedigne, nyklassicistiske hus er opført i 1928 - 10 år før Englandsvej 40 (herover), som indgår i samme bebyggelse.

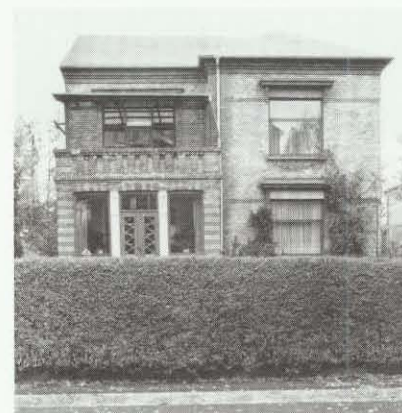
Store Mølle Vej 2 er opført i 1939 med Frode Galatius som arkitekt. Det meget lange hus understreger jernbanetracéets buede forløb. Altanerne er det vigtigste element i facadedispositionen.

Villaer og småhuse

Villabebyggelsen i Sundbyerne startede meget tidligt med opførelse af Eberts Villaby i perioden 1895-1910. Da Sundbyerne blev indlemmet i Københavns Kommune, blev store områder i det sydlige byområde udlagt til villakvarterer, og middelstanden og arbejderbefolkningen bosatte sig her. Mange af områderne begyndte som såkaldte overgangskvarterer, hvor grundene først blev brugt som nyttehaver, derefter forsynet med havehus, og først senere blev grundene bebygget med helårsbebyggelse. Ejerne sluttede sig sammen i parcellforeninger. Disse foreninger havde ofte en arkitekt tilknyttet som konsulent, bl.a. vides Anton Rosen at have fungeret som sådan. Villa- og småhusbyggeriet blev i 20'erne præget af den pædagogiske påvirkning, der udgik fra Landsforeningen Bedre Byggeskik. Foreningen bistod bygmestre med tilrettelæggning af projekterne, således at husene fik et enkelt ydre og god planløsning. Udgangspunktet var den danske bygningstradition fra købstæder og landsbyer, kombineret med træk fra nationalromantikken og nyklassicismen. Bedre Byggeskiks-husene har ofte en kvadratisk grundplan, halvvalmet tag uden udhæng og smukke facader. I Sundbyernes ældre villakvarterer findes mange velformede Bedre Byggeskiks-huse.

Funktionalismen satte også sit præg på villabyggeriet, og i Amagers villaområder findes talrige eksempler på huse med stiltræk fra den internationale funktionalisme. Fra 30'erne ses flere »funkishuse« med karakteristiske hjørnevinduer. Også bungalow-typen med lavt halvvalmet tag ses mange steder.

Sigbrits Allé er opført i 1899. Bygningen har murstensornamenter i røde og gule mursten, og hustypen er repræsenteret mange steder i de ældre villakvarterer.

Dronn. Elisabeths Allé 8 er opført 1899. Huset er et eksempel på den tidlige villatype med historicistiske træk. Et typisk træk er således den dekorative udformning af tagudhængt (hovedhuset var oprindeligt udsmykket med trægitter i toppen af gavlen).

Christian II's Allé 3 er opført i 1898. Bygningen er et godt eksempel på det kvalitetsbetonede ældre villabyggeri. Gavlens kraftige vinduesindramning, gesimsen mellem stue og 1. sal samt det præcist pudsede bånd langs taget giver huset et markant udtryk. Det dekorative tagudhæng er et historicistisk træk.

Ulrik Birchs Allé 26 har et tydeligt nybarokt præg. Den smukke bygning er opført 1917. Der findes mange eksempler på nybarokke huse i Amagers villakvarterer.

Bedre Byggeskik-inspirationen præger en stor del af villabyggeriet i mellemkrigstiden. Vejlands Allé 101, opført 1929, har en smuk, symmetrisk gavl med mange fint gennemarbejdede detaljer.

Også Bristol Allé 8, opført 1931, er præget af Bedre Byggeskik. Det halvvalmede tag, og den symmetriske facade er typiske Bedre Byggeskik-træk.

Kirsten Kimers Vej 18, der er opført 1935, er et typisk funkishus med hjørnevinduer og baldakin ved hoveddøren.

Etonvej 19, er opført 1934 med Frode Galatius som arkitekt. Huset er en ofte set variant af Bungalow-typen med overdækket terrasse.

Breidablik Allé 4 er opført 1927. Det smukt formede hus har et karakteristisk indgangsparti, fremhævet med en karakterfuld udbygning.

Borneovej 21 er opført i 1934. Den funkisprægede bungalow har et flot indgangsparti, flankeret af runde vinduer. Bemærk bygningens vandrette, murede bånd.

I tiden før de afskærmede for haver med tætte ligusterhække, var det normalt at opsætte stakitter mod vejen. De mange hvide stakitter er et karakteristisk træk ved villaområderne på Amager - og ofte tegnet af arkitekterne samtidig med huset. Herunder er vist en række villaer i vekslende byggestil, men alle med hvide stakitter.

Windsorvej 33, opført 1928, rummer træk fra klassicismen og Bedre Byggeskik. Den symmetriske facade er meget velformet.

Funkiavej 44 er opført i 1926, og er en spidstaget villatype.

Thingvalla Allé 43 er opført i 1933. Det smukt formede, funkisprægede hus er i 2 etager, og har karakteristiske hjørnevinduer og et smukt markeret indgangsparti.

Windsorvej 6 er opført i 1937, med Herman Madsen som arkitekt. Huset er af Bungalow-typen, med en havestue opført med udmuret bindingsværk.

Etonvej 9 er en af de få bungalows, der ikke er stærkt ombygget. Bemærk de karakteristiske hjørnevinduer.

Industribygninger og institutioner

Allerede midt i 1800-tallet opstod den første håndværks- og industribygning på Amagerbro. Efter byområdets indlemmelse i Københavns Kommune omkring århundredskiftet blev der udlagt store erhvervsområder. Bebyggelsen er af meget blandet kvalitet. En stor del af erhvervsbygningerne er tidstypiske og funktionsbestemte. I de ældre områder findes smukke eksempler på bygninger, hvor der især er lagt vægt på gavlenes udformning. I de nyere områder findes mange bygninger, præget af funktionalismen.

I takt med byområdets udbygning blev der opført skoler, kirker og andre institutioner. Særligt byområdets skoler er gennemgående af høj arkitektonisk kvalitet. Eksempelvis skal peges på Skolen ved Sundet fra 1937.

Jemtelandsgade 3 er opført 1890. Bygningen har tidligere rummet en litografisk virksomhed. Den enkle og velproportionerede bygning har smukke og enkle facader. Facaderne har både vandrette og lodrette opdelinger: Stueetagens mure er med vandrette inddelinger, og facaden herover er taktfast inddelt med lodrette murfremspring.

Herjedalgade 1 (herunder) er opført 1901 og tegnet af arkitekt P. Ludvig Fenger. Bygningen fungerede oprindeligt som maskinbygning i forbindelse med kloakpumpestationen ved Herjedalgade. Den smukke bygning har en markant tagopbygning samt en udluftningskanal, udformet som en minaret.

»Bogtrykkergården«, Snorresgade 22, er opført i 1919. Bygningen er et fint eksempel på en oprindelig industribygning, der ikke er ændret som følge af nye brugskrav m.v. Bygningen har markante gavle og et smukt gårdrum.

Islands Brygge 57 er opført 1918, og indgår i den nu nedlagte Dansk Sojakagefabriks omfattende bygnings- og industrikompleks. Den stramt udformede bygning har vinduespartierne placeret næsten i facadeflugten.

Njalsgade 17 (til venstre) indgår i et større bygningskompleks, der rummer FDB's centralkontor. Bygningen er tegnet af arkitekterne P.H.Smidt og C.Wolmar, og opført 1908. Fotoet viser bygningens bagside. Bygningen har mange smukke bygningsdetaljer.

Amager Boulevard 115 (herunder), der tidligere rummede Den Kgl. Mønt, er opført i 1923 efter tegninger af kgl. bygningsinspektør Martin Borch. Den smukke bygning danner en lukket karré. Den symmetriske facade mod Amager Boulevard har et næsten borgagtigt indgangsparti.

Prags Boulevard 37 er bygget i 1934. Jernbetonbygningens konstruktion kan aflæses i facaden, hvor de synlige dæk og bærende vægge danner et markant mønster.

Strandlodsvej 44, opført 1947, (herunder) er et eksempel på en fabriksbygning med tydeligt præg af funktionalisme. De store vinduer giver maksimalt lys til arbejdet, og den faste vinduesrytme tilfører bygningen et sagligt udtryk.

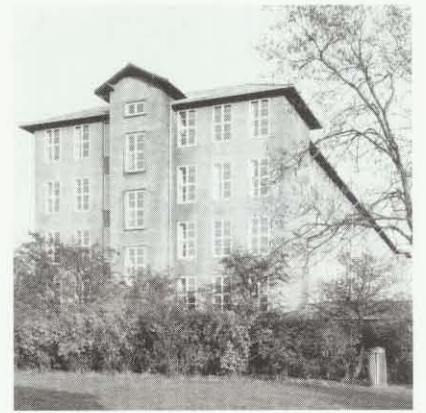
Højdevangs Kirke er opført 1934-35 efter tegning af arkitekt P. Staffeldt Matthiesen. Tårn, kor og sakristi har kamtakkede, blændingsprydede gavle efter forbillede fra sjællandske landsbykirker.

Skolen ved Sundet på Samosvej er sammen med Friluftsskolen samme sted opført i 1937 med Kaj Gottlob som arkitekt. Begge skoler er fredede. Skolen er et karakteristisk eksempel på funktionalismen fra 30'erne, præget af gennemgående vinduesbånd, flade tage og lyse farver.

Østrigsgades Skole, Østrigsgade 14, er opført i 1906 med O.R.Langballe som arkitekt. Den pompøse og velformede bygning har en kraftig vandret facadeopdeling med gesimser af Ølandssten, og står på en tung granitsokkel.

Højdevangens Skole, Grønløkkevej 1, er opført i 1930 med Kaj Gottlob som arkitekt. Det stramt formede og symmetriske bygningsanlæg har klare nyklassicistiske træk.

Arbejdsanstalten Sundholm er opført i perioden 1905-08 med Emil Jørgensen som arkitekt. Det oplevelsesrige og varierede bygningsanlæg rummer mange smukke enkeltbygninger. Stue-

etagerne facader fremstår i røde sten, og de gulkalkede facader herover er opdelt af røde murstensbånd. Udbygningerne på gavlene forstærker de smalle og høje bygningsproportioner.

Den nedlagte Artillerivejens Kaserne, der nu benyttes af Statens Seruminstitut, er opført 1889 med Alfred Møller som arkitekt. Bygningsanlægget omkranser en smukt beplantet eksercerplads. Den nøgterne udformning er typisk for tidens kasernebyggeri.

Bygningernes bevaringsværdi

Enkeltbyggningsregistreringen

I sommeren 1992 blev der foretaget en registrering af alle bygninger i de københavnske bydele på Amager - opført før 1950 - med det formål at bestemme den enkelte bygningens bevaringsværdi. Hovedresultaterne af denne registrering vises på de følgende opslag.

Bygningsregistreringen er en oversigtlig registrering, dvs., at den enkelte bygning alene er vurderet ud fra en kort udvendig besigtigelse.

Fastlæggelsen af en bygningens bevaringsværdi baserer sig på en række forhold, der vurderes hver for sig:

Den arkitektoniske værdi er et udtryk for bygningens individuelle arkitektoniske kvalitet.

Den kulturhistoriske værdi er et udtryk for bygningens »fortid«, hvor gammel den er, hvad den har været brugt til gennem årene og evt. andre forhold af historisk interesse.

Den miljømæssige værdi er et udtryk for bygningens betydning i forhold til omgivelser, der støder direkte op til bygningen.

Originaliteten baserer sig på en vurdering af bygningens nuværende udseende i forhold til det udtryk, den havde ved opførelsen.

Tilstanden vil sige bygningens mere eller mindre gode tilstand i teknisk/konstruktiv henseende.

Bevaringsværdien er et udtryk for disse kriteriers indbyrdes afvejning og betydning. Bevaringsværdien er således ikke et gennemsnit af vurderingen af de forskellige forhold, men bygger på individuelle skøn over, hvilke forhold, der bør veje tungest for den konkrete bygning. På denne måde fastlægges for hver enkelt bygning en bevaringsværdi på en karakterskala fra 1 til 9, hvor 1 er den højeste og 9 den laveste.

Til brug for lokalplan- og byggesagsadministrationen benyttes vurderingen i de ovennævnte 9 kategorier. I bydelsatlasset er bygningerne for overskuelighedens skyld inddelt i følgende kategorier:

Høj bevaringsværdi:
kategori 1-3

Middel bevaringsværdi:
kategori 4-6

Lav bevaringsværdi:
kategori 7-9

Den efterfølgende oversigt over bygningernes bevaringsværdi er opdelt i tre afsnit efter bydelsinddelingen i Københavns Kommuneplan: Sundby Nord, Sundby Syd og Vestamager (herunder Islands Brygge).

Bydelen Sundby Nord

Sundby Nord omfatter området mellem Stadsgraven og Peder Lykkes Vej-Englandsvej- Øresundsvej og mellem Amager Fælled og Øresund. Sundby Nord er opdelt i nedenstående områder:

Amagerbro-området, side 60

Sundby Øst, side 61

Sundby Vest, side 62

Prøvestenen, side 63

Kløvermark-området, side 64

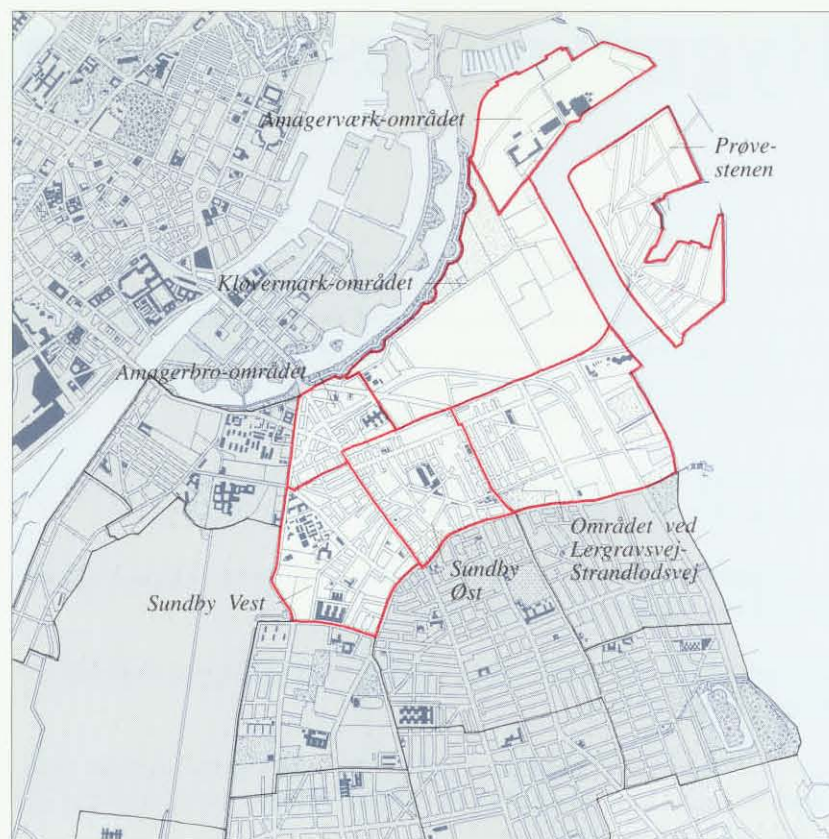
Området ved Lergravsvej, side 65

(Amagerværk-området rummer ikke bygninger opført før 1950, og er derfor ikke medtaget)

Amagerbro-området

Amagerbro-området er mod øst afgrænset af Herjedalsgade/Dalslandsgade, mod syd af Norgesgade, mod vest af Amager Fælledvej og mod nord af Stadsgraven. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorien høj bevaringsværdi.

Sundby Nord opdelt i 7 områder, mål 1:50.000

Amagerbro-området, mål 1:5.000

Sundby Øst-området

Sundby Øst-området er mod øst afgrænset af Østrigsgade, mod syd af Øresundsvej, mod vest af Amagerbrogade og mod nord af Prags Boulevard. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorierne høj og middel bevaringsværdi. Bl.a. Hollændervænget, byggeforeningshusene ved Badensgade og Abildgården er tillagt høj bevaringsværdi.

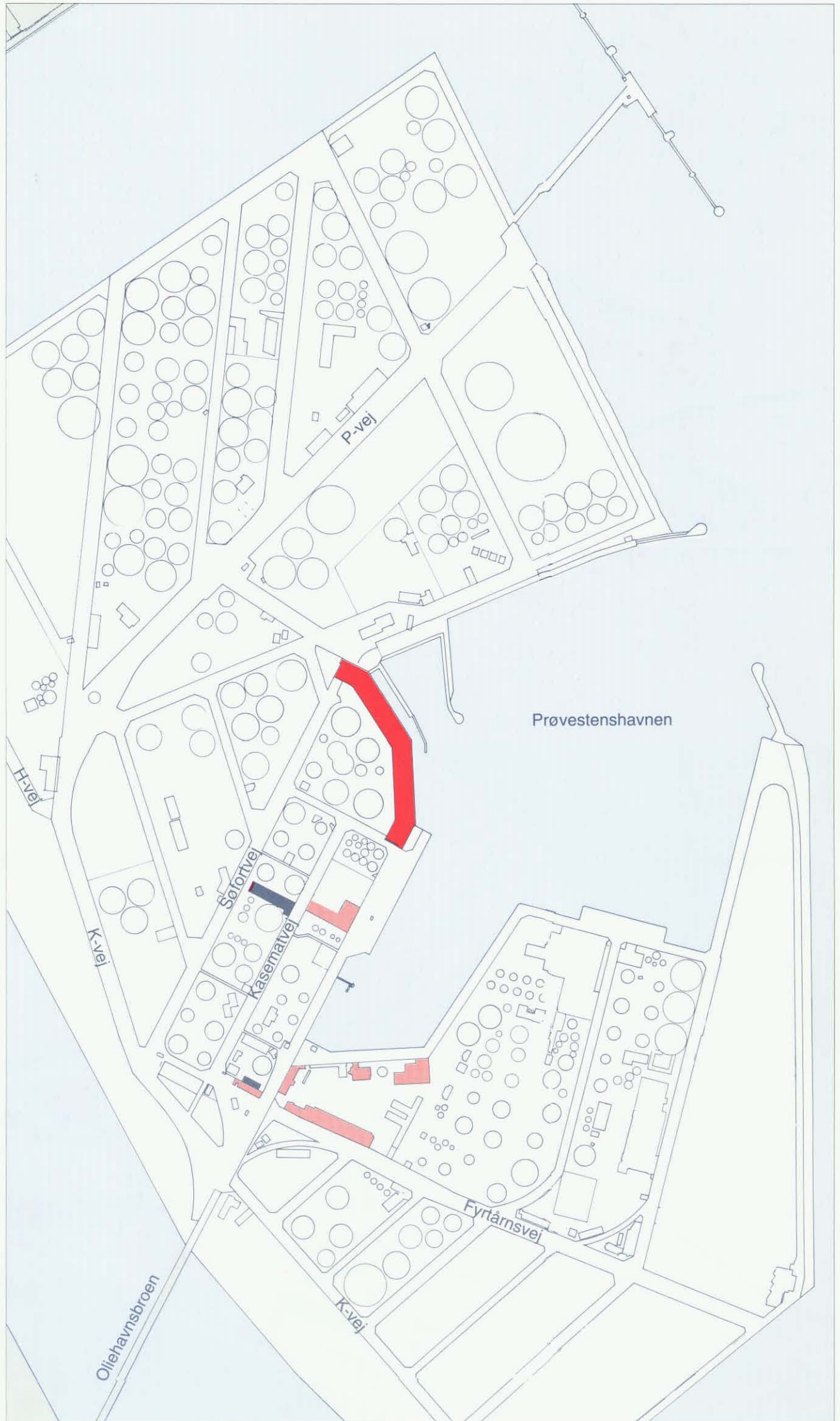
Sundby Øst, mål 1:5.000

Sundby Vest, mål 1:5.000

Prøvestenen

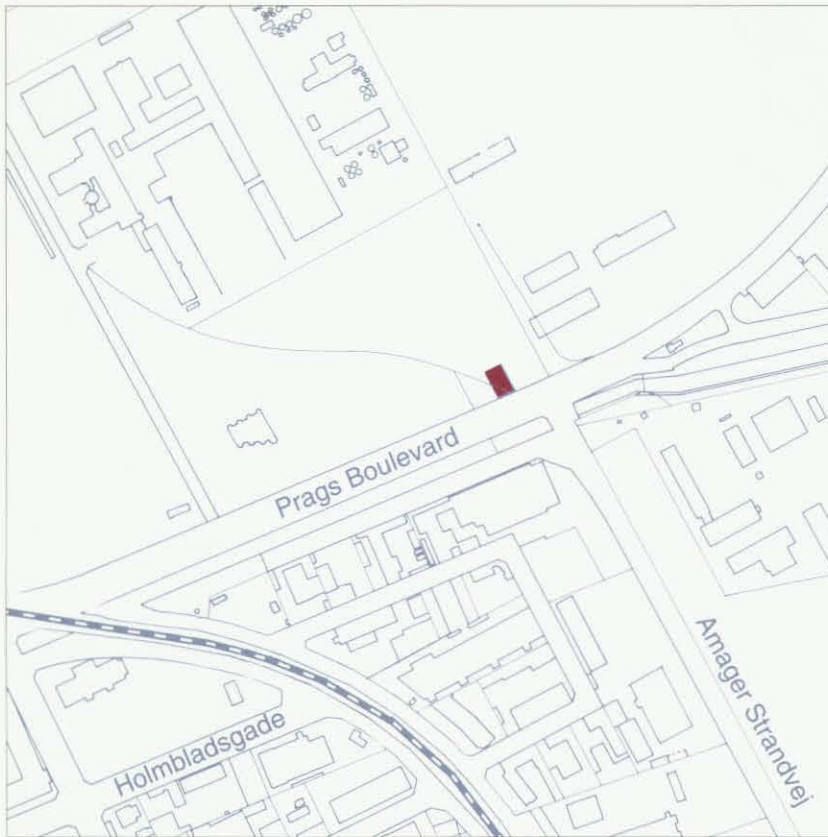
Prøvestenen rummer kun få bygninger, opført før 1950. Bygningerne er overvejende tillagt lav og middel bevaringsværdi.

Sundby Vest

Sundby Vest er mod øst afgrænset af Amagerbrogade, mod syd af Englandsvej/Peder Lykkes Vej, mod vest af Amager Fælledvej og mod nord af Norgesgade. Områdets bygninger er overvejende tillagt middel og høj bevaringsværdi. Bl.a. Sundholm, Dalføret ved Englandsvej/Peder Lykkes Vej, enkelte karreer øst og vest for Sundholmsvej og byggeforeningshusene ved Sverrigsgade er tillagt høj bevaringsværdi.

Prøvestenen, mål 1:5.000

Kløvermark-området, udsnit af den østlige del, mål 1:5.000

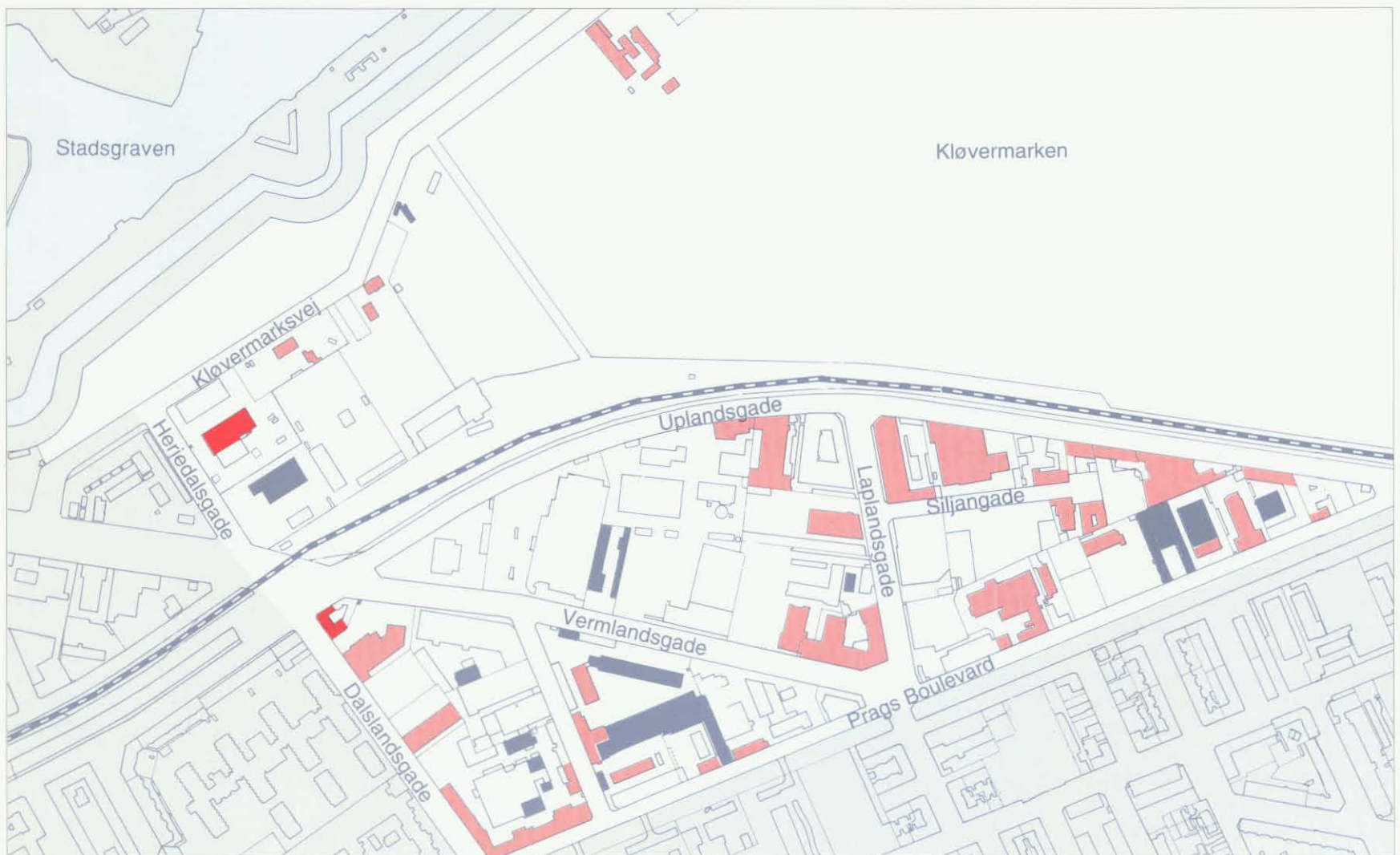
Området ved Lergravsvej/ Strandlodsvej

Området ved Lergravsvej/Strandlodsvej er mod øst afgrænset af Øresund, mod syd af Øresundsvej, mod vest af Østrigsgade og mod nord af Prags Boulevard. Området rummer overvejende bygninger tillagt høj og middel bevaringsværdi.

Kløvermark-området

Kløvermark-området er mod øst afgrænset af Øresund, mod syd af Prags Boulevard, mod vest af Herjedalgade/Dalslandsgade og mod nord af Stadsgraven. Områdets bygninger er overvejende tillagt middel bevaringsværdi.

Kløvermark-området, den vestlige del, mål 1:5.000

Området ved Lergavsvej/Strandlodsvej, mål 1:5.000

Bydelen Sundby Syd

Sundby Syd omfatter området mellem Kalvebod Fælled, Amager Fælled, Peder Lykkesvej-Englandsvej-Øresundsvej, Øresund og kommunegrænsen mod Tårnby Kommune. Sundby Syd er opdelt i nedenstående områder, og vises på de følgende sider:

Området omkring Amagerbrogade og Elbagade, side 66-67

Kastrup Fort, side 68

Italiensvej-området, side 69

Området omkring Sundbyvester Plads, side 70-71

Remisepark-området, side 72

Haveforeningsområder omkring Kongelundsvej, side 73

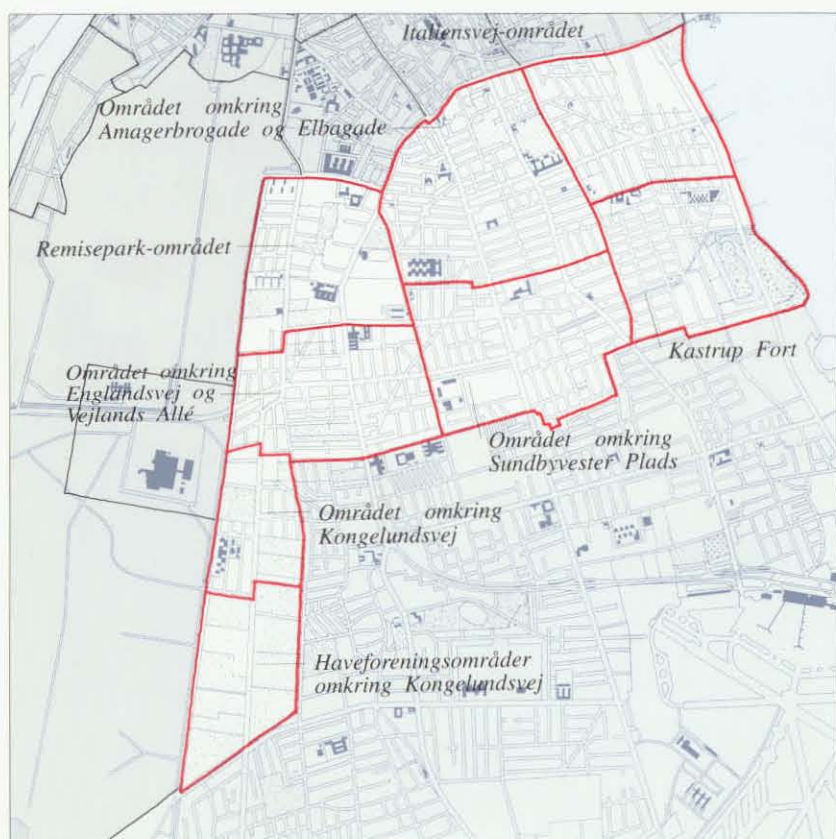
Området omkring Kongelundsvej, side 74

Området omkring Englandsvej/Vejlands Allé, side 74-75

Området omkring Amagerbrogade-Elbagade

Området omkring Amagerbrogade-Elbagade er mod øst afgrænset af Backersvej, mod syd af en linie imellem Krudtmøllegårds Allé og Funkiavej, mod vest af Irlandsvej-Englandsvej og mod nord af Øresundsvej. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorierne høj og middel bevaringsværdi.

Sundby Syd opdelt i 8 områder, mål 1:50.000

Området omkring Amagerbrogade og Elbagade, mål 1:5.000

Kastrup Fort-området

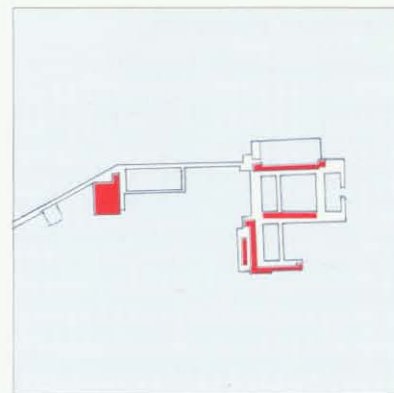
Kastrup Fort er mod øst afgrænset af Øresund, mod syd af kommunegrænsen mod Tårnby Kommune, mod vest af Backersvej og mod nord af Samosvej og Hævedningen Strandbo. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorien middel bevaringsværdi.

Kastrup Fort-området, mål 1:5.000

Italiensvej-området

Italiensvej-området er mod øst afgrænset af Øresund, mod syd af Sámosvej og Haveforeningen Strandbo, mod vest af Backersvej og mod nord af Øresundsvej. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorien middel bevaringsværdi.

Udsnit med badeanstalten Helgoland

Italiensvej-området, mål 1:5.000

*Området omkring
Sundbyvester Plads*

Området omkring Sundbyvester Plads afgrænses mod øst af Bäckersvej, mod syd af kommunegrænsen mod Tårnby Kommune, mod vest af Irlandsvej og mod nord af en linie imellem Funkiavej og Krudtmøllegårds Allé. Områdets bygninger er overvejende klassificeret i kategorien middel bevaringsværdi.

Området omkring Sundbyvester Plads, mål 1:5.000

Remisepark-området, mål 1:5.000

Remisepark-området

Remisepark-området er mod øst afgrænset af Irlandsvej, mod syd af Sundbyvestervej, mod vest af Amager Fælled og mod nord af Peder Lykkes Vej. Området rummer overvejende bebyggelse tillagt middel bevaringsværdi, samt bl.a. Højdevangens Skole, der er tillagt høj bevaringsværdi.

Haveforeningsområdet langs Kongelundsvej

Haveforeningsområdet er mod øst afgrænset mod Oliefabriksvej, mod syd af kommunegrænsen mod Tårnby Kommune, mod vest af Kalvebod Fælled og mod nord af Slusevej. Området rummer kun enkelte helårshuse, der er klassificeret i kategorierne middel og lav bevaringsværdi.

Haveforeningsområder omkring Kongelundsvej, mål 1:5.000

Området omkring Kongelundsvej

Området omkring Kongelundsvej er mod øst afgrænset af kommunegrænsen mod Tårnby Kommune, mod syd af Slusevej, mod vest af Amager Fælled og mod nord af bebyggelsen syd for Gårdfæstevej. Områdets bygninger er tillagt middel bevaringsværdi.

Området omkring Engelsvej/Vejlands Allé

Området omkring Engelsvej/Vejlands Allé er mod øst afgrænset af Irlandsvej, mod syd af kommunegrænsen mod Tårnby Kommune, mod vest af Amager Fælled og mod nord af Sundbyvestervej. Områdets bygninger er overvejende tillagt middel bevaringsværdi, dog er enkelte villaer tillagt høj bevaringsværdi.

Området omkring Kongelundsvej, mål 1:5.000

Området omkring Englandsvej/Vejlunds Allé, mål 1:5.000

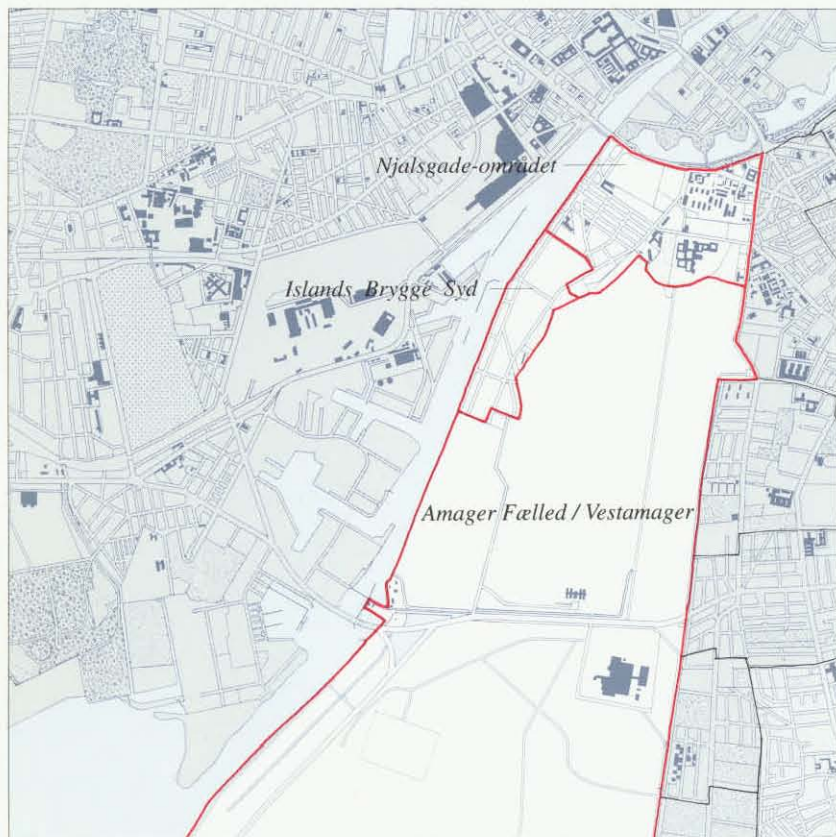
Bydelen Vestamager

Vestamager omfatter området mellem Stadsgraven og kommunegrænsen til Tårnby Kommune og mellem Sydhavnen-Kalveboderne og Amager Fælled-Kalvebod Fælleds østlige afgrænsning. Vestamager er opdelt i nedenstående områder, og vises på de følgende sider:

Amager Fælled/Vestamager, side 76 (Da området kun rummer enkelte bygninger, vises kun et udsnit af byområdet)

Njalsgade-området, side 77

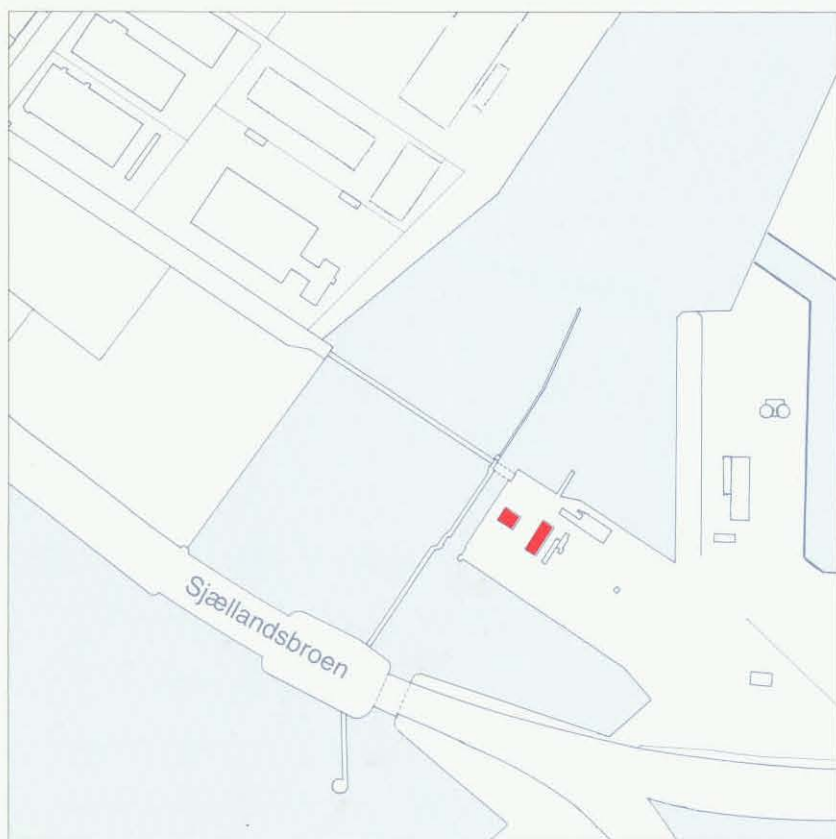
Islands Brygge Syd, side 78

Vestamager opdelt i 3 områder, mål 1:50.000

Njalsgade-området

Njalsgade-området afgrænses mod nord af Amager Boulevard, mod vest af Sydhavnen, mod øst af Amager Fælledvej og mod syd af Sturlasgade, Kigkurren, Artillerivej og Københavns Universitet. Området rummer overvejende bygninger i kategorierne høj og middel bevaringsværdi. Bl. a. er Seruminstituttets bygninger, Ballonparken og store dele af Islands Brygges karréer tillagt høj bevaringsværdi.

Udsnit af Amager Fælled/Vestamager, mål 1:5.000

Udsnit af Amager Fælled/ Vestamager

Udsnittet omfatter Slusehavnen, der rummer to bygninger, begge tillagt høj bevaringsværdi.

Floral & Mølgaard Nygaardsgade 5
Femur Nielsen 2100 Ø

Området omkring Njalsgade, mål 1:5.000

Islands Brygge, Syd

Islands Brygge er mod øst afgrænset af Amager Fælled, mod syd af Nokken, mod vest af Sydhavnen og mod nord af Sturlasgade-Kigkurren. Området rummer bygninger klassificeret i alle kategorier. Bygninger med høj bevaringsværdi er koncentreret i områdets nordlige del.

Islands Brygge Syd, mål 1:5.000

Bevaringsplanlægning

Amagerbro/Sundbyerne og Islands Brygge udgør to klart adskilte byområder inden for den københavnske del af Amager. Hver med sine karaktertræk og kvaliteter. Det samlede byområde har imidlertid ikke særlig høj status i folks bevidsthed. Klaus Rifbjergs digt på side 3 udtrykker på mange måder den gængse holdning til Amager. Men der er mange by- og bygningsmæssige kvaliteter på Amager. Kortlægningen i dette atlas af byområdets omfattende, arkitektoniske kvaliteter, kan måske være med til at aflive den lidt negative opfattelse af Amager.

Planerne om Øresundsbroen og Ørestaden har sat fokus på Amager. Der er planer om etablering af omfattende nye trafik anlæg - både vej- og baneforbindelser - i sammenhæng med broen, og hertil kommer et stort nyt byområde på den østlige del af Amager Fælled. I forbindelse med etablering af Øresundsbroen ventes Amager Strandpark at blive udbygget med strandarealer og rekreative funktioner på strækningen mellem Prøvestenen og Kastrup Fort. Herudover er der tanker om etablering af en tunnel under havneløbet fra Kastellet til Refshaleøen og med videre vejforbindelse til Amager Strandvej. Disse overordnede planer vil - hvis de realiseres - få stor indflydelse på Amagers fremtidige udvikling.

Ældre utidssvarende industriområder ventes at blive omdannet til bolig- og serviceformål, ligesom Ny-Tøjhusarealet ved Amager Boulevard ventes bebygget. Flere boligkarréer langs Amagerbrogade og Holmbladsgade påregnes fornyet i de kommende år.

Af det forrige afsnit om vurdering af enkeltbygninger, fremgår det, at væsentlige dele af Amagers bygningsmasse er vurderet i kategorierne middel eller høj bevaringsværdi. Der er bevaringsværdier i både helheder og enkeltbygninger.

Den udførte registrering sikrer ikke i sig selv bevaring af den enkelte bygning eller kvaliteten i det enkelte kvarter. Først når registreringens anvisninger udmøntes i bestemmelser i kommuneplan og lokalplaner, får de egentlig bindende virkning for kommende byomdannelse.

Lokalplaner er gode redskaber, både når der skal bygges nyt, og når eksisterende bebyggelse skal ombygges eller bevares, men der er grænser for, hvor detaljeret en lokalplan kan udformes. Ikke alt kan forudses i planlægningsfasen - meget kan først afklares gennem arbejdet med det enkelte projekt. Det er derfor vigtigt, at der på forhånd gives den bedst mulige vejledning til bygherrer, teknikere, entreprenører og håndværkere.

Til dette formål skulle Amager Bydelsatlas gerne være et nyttigt redskab, idet der redegøres for de byarkitektoniske sammenhænge, de karakteristiske træk i de forskellige perioders byggeskik, og for vurderingen af de enkelte bygningers bevaringsværdi.

Som et resultat af arbejdet med at registrere bevaringsværdier i bydelen, peges i det efterfølgende afsnit på en række forhold, det er vigtigt at tage hensyn til i den fremtidige planlægning.

Byområdets bebyggelse og bybilleder

Ombygning og nybyggeri

Det er vigtigt, at der ved ombygning og renovering tages hensyn til byggeskikken i den periode, huset er bygget i, således at vinduer, døre, altaner, gesimser, facadedetaljer, kviste o.l. udformes i overensstemmelse hermed. I byområdet er der flere eksempler på uheldige vinduesudskiftninger, hvor en ændret sprosseinddeling eller for kraftige vinduesrammer tilfører husene et forkert udtryk. Der er tillige eksempler på uheldige butiksfacader og dominerende skiltning. Ved indretning eller

ombygning af butikker er det afgørende for gadebilledet, at bygningens murpiller »står« på jorden og at skiltningen respekterer bygningens lodrette og vandrette facadeinddeling. Det bør ligeledes overvejes, hvorledes stueetager med nedlagte butikker skal udnyttes - således at »døde« facadepartier undgås. For Amagerbrogade er der vedtaget en lokalplan, der regulerer de ovennævnte forhold.

Nybyggeri i et ældre gadebillede er en vanskelig opgave. Det er væsentligt, at det nye hus i et nutidigt formsprog forholder sig bevidst til de karakteristiske træk i gadens bebyggelse, herunder bygningshøjde og form, proportioner og vinduesformater, facadematerialer, facaderelief og etagehøjder.

Karréstrukturen

Ved fremtidige byomdannelse i bykvarterer med karréstruktur er det et væsentligt planlægningsmål, at søge hovedtrækkene i den eksisterende karréstruktur videreført. Det vil ligeledes være vigtigt, om skår i bybilledet, der er opstået som følge af nedrivninger, repareres i form af opførelse af ny bebyggelse, der heler karréstrukturen. Ved fornyelser i karréområder, bør der om muligt etableres lokale bymæssige friarealer i form af torve og pladser. I Sundbyerne er bebyggelsen flere steder meget sammensat og kontrastfuld. Ved byfornyelse her, er det vigtigt, at der sker en arkitektonisk formidling af kontraster og overgange.

Omdannelse af industriområder

Flere af de ældre industriområder rummer karakterfuld, tidstypisk og funktionsbestemt erhvervsbebyggelse. Det vil være en kvalitet, om sådanne bygninger kan bibeholdes, evt. med en ændret anvendelse, når og hvis områderne omdannes til bolig- og serviceformål.

Grønne træk

Amager Fælled er sammen med parkerne og de beplantede byrum et stort aktiv for byområdet. Fælleden fungerer som en af storbyens »lunger«. Det er vigtigt at sikre, at den grønne kile mellem Islands Brygge og den kommende Ørestad fastholdes så tæt på Njalsgade som muligt. Byarkitektonisk bør den bebyggelsesmæssige afgrænsning og kontrast til den åbne fælled forstærkes. Det er tillige vigtigt, at de udbyggede byområders adgangsmuligheder til fælleden forbedres.

Mange af de beplantede byrum kunne med en beskedent indsats gøres smukkere. Bl.a. findes der mange bunkersanlæg. En nedlæggelse af disse vil skabe smukkere og bedre fungerende friarealer. Flere af byområdets pladser kunne forbedres, bl.a. Kigkurren på Islands Brygge, der i dag virker noget forblæst og flere steder mangler bygninger til at afgrænse pladsrummet.

De grønne vejforløb mellem Amagerbrogade og Amager Strandvej bør udbygges og forbedres. Såfremt Amagerbanen ikke skal anvendes til kollektiv trafik, vil etablering af et stiforløb i banens tracé være en kvalitet for byområdet.

Kysterne og havnefronten

Byområdets adgang til kyst og havnefront bør forbedres. En fremrykket kystlinie udformet som en åben strandpark med lystbådehavne m.v., vil have stor rekreativ værdi. Strandparken vil ligge centralt i storbyen. Udsynet over Øresund fra Amager Strandvej er det væsentligt at bevare, også over evt. fremrykkede strandarealer. I forbindelse med trafikale nyanlæg må det sikres, at der ikke opstår for voldsomme trafikale barrierer langs kysten.

Ved en omdannelse og udbygning af erhvervsområdet på Islands Brygge bør kajarealerne gøres tilgængelige og anvendelige for beboerne til rekreative formål.

Litteraturliste

Amagerbogen. Red. A. Kierulff Jensen. 1939. (Danske byer og deres mænd).

Arv og Eje, Dansk Kulturhistorisk Museumsforening, 1986. Det anonyme hus. Ena Hvidberg og Hannelene Toft Jensen.

Bech, Margrete: Sundbyerne. 1978. Arkitek lokalguide.

Billeder fra det nu forsvundne Amager. Red. Gerhardt Tårnby.

Bygninger og anlæg i Københavns Havn, 1988. Registrant. Planstyrelsen 1988.

Christophersen, Axel: København og omegn gennem 6000 år. En kortlægning af de arkæologiske interesseområder i Københavns Kommune. Københavns Bymuseum 1974. Udstillingskatalog.

Danmarks hovedstad fra landsby til storby. Red. Steffen Linvald, Ernst Mentze og M. Friis Møller. 1948.

Elling, Christian: Rejse på Amager. 1948.

Før og nu. Historisk, topografisk tidsskrift. Udg. og red. F. Zachariae. 8.-9. årgang, 1922-23.

Hvem byggede hvad. Gamle og nye bygninger i Danmark. Red. Harald Langberg. 2. udgave 1968-1971. Bind 1. København.

Jensen, Sigurd: Sundby Kirkegård 1972-1972. Historiske meddelelser om København. Årbog 1972, s. 117-130.

København før og nu. Red. Sven Aakjær, Mogens Lebech og Otto Norn. 1947-1950. Bind 6: Frederiksberg. Yderkvarterer. Forstæder. 1950.

København og Københavns Amt. Red. Bent Rying og Alice Kennebo, 1973. (Gyldendals Egnsbeskrivelser).

Københavns hvornår skete det? Fra Absalon til nutiden. 1973.

København fra bispetid til borgertid. Byplanmæssig udvikling til 1840. Stadsingeniørens Direktorat. 1947.

København. By og erhverv gennem 500 år. Red. Alfred Bindslev. 1948. Bind 1.

København. De indlemmede distrikter. Byplanmæssig udvikling 1901-41. Stadsingeniørens Direktorat. 1942.

Linvald, Steffen: Sundby. Byens overdrev. 1967.

Madsen, Hans Helge: København. 1987. (Også udgivet som bind i værket: Danmark. Red. Sv. Cedergreen Bech).

Miljøministeriet, Planstyrelsen: Højhuse og Byarkitektur. 1991

Millech, Knud: Danske arkitekturstrømninger 1850-1950. En arkitekturhistorisk undersøgelse. 1951, fotografisk genoptryk 1977.

Nicolaisen, Chr.: Amagers historie. Bilagt med de vigtigste breve og aktstykker om øens forhold. 3. bind. 1907-1015. 2. udg., 1981-82, 2 bind.

Rasmussen, Steen Eiler: København. Et bysamfunds særpræg og udvikling gennem tiderne. 1969.

Trap, J.P.: Kongeriget Danmark. 4. omarbejdede udgave, 1920-1932. Bind 1. Indledende beskrivelse. København og Frederiksberg 1929.

Zingersen, Bent: Københavnske gadenavnes historie. 2. udg., 1979.

Signaturforklaring

Amager Bydelsatlas

Bevaringsværdige sammenhænge

(Signaturforklaring til siderne 10-49)

	Dominerende træk
	Markant, rumdannende bebyggelse
	Højdekurver, 1,0 m (opmålt 1850)
	Sigtelinie
	Udsigt
	Enkelttræ/trærække
	Vej/Gade/Plads
	Græs/Grønning
	Jernbane
	Vand
	Sti

Bevaringsværdige bygninger

(Signaturforklaring til siderne 59-78)

	Fredet bygning*
	Høj bevaringsværdi
	Middel bevaringsværdi
	Lav bevaringsværdi

* Bygning fredet efter bygningsfredningsloven eller kirkeomfattet af lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde.

Der er i dette atlas foretaget to slags vurderinger, som er uafhængige af hinanden. De to vurderinger giver derfor ikke altid det samme resultat, når man ser på den enkelte bygning.

Den ene vurdering vedrører de bevaringsværdige sammenhænge. Den omfatter det samlede bymiljø eller forhold i en bebyggelse. Den anden vurdering vedrører de enkelte bygninger. I begge vurderinger benyttes to røde farver, en lys og en mørk.

Bygninger der er dominerende eller markante set som led i en bevaringsmæssig sammenhæng, er ikke nødvendigvis bevaringsværdige i sig selv. Man vil derfor kunne finde bygninger, der fremhæves med rødt i en bevaringsværdig sammenhæng, men som ikke er fremhævet i enkeltbygningens registrering. Det omvendte forhold vil også kunne forekomme.

Titel:
Amager Bydelsatlas
Bevaringsværdier i bydel og bygninger
1992

Udarbejdet af:
Planstyrelsen, kontoret for by- og byg-
ningsbevaring

Redaktion:
Cand. mag. Hannelene Toft Jensen

Tekst og illustrationer:
Fa. Ib Andersen og Juul Møller
Arkitekt M.A.A. Jørn Kjærsgaard
tegner Karin Post

Fotos:
Sten Lange

Luftfotos:
Sten Lange

Korttegning:
Grundkort 1:5.000 over Sundby Nord,
Sundby Syd og Vestamager:
Københavns Kommunes Direktorat for Fy-
sisk Planlægning. ©

Grundlag for kurvekort:
Niels Felding

Bogtilrettelæggelse:
Jørn Kjærsgaard

Kortlægningsarbejde:
Stadsarkitektens Direktorat, Københavns
Kommune ved arkitekterne Kirsten Møl-
gaard, Benny Böttiger og Jytte Toft.

Københavns Kommunes Direktorat for Fy-
sisk Planlægning ved arkitekterne Per Fre-
deriksen og Rita Justesen.

Planstyrelsen ved Hannelene Toft Jensen
(udvælgelse af bygninger til afsnittet:
Byområdets bygninger).

Tryk og sats:
VisoPrint, København

Oplag:
1000 eksemplarer. 1. oplag

Udsnit af kort, hvortil Kort- og Matrikelsty-
relsen har ophavsret, er gengivet med sty-
relsens tilladelse (A 428-92)

Udsnit af kort, hvortil Stadsinspektørembe-
det har ophavsret, er reproduceret med tillad-
else (175/91).

Henvendelse angående publikationen:
Planstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
Telefon 39 27 11 00
Planstyrelsens j-nr. 1421-0092

ISBN 87-503-9922-5
Publikationen kan citeres med kildeangi-
velse · November 1992

Tidligere udkomne kommuneatlas:
I Planstyrelsens atlasserie om de beva-
ringsværdige bygninger og bymiljøer i de
danske kommuner er der udkommet et
kommuneatlas/bydelsatlas for følgende
kommuner/bydele:

Nakskov 1990
Roskilde 1990
Rønne 1990
Sønderborg 1990
Samsø 1990
Ribe 1990
Bogense 1990
Viborg 1990
Suså 1990
Nordborg 1990
Rødovre 1991
Fladså 1991
Præstø 1991
Aabenraa 1991
Haderslev 1991
Horsens 1991
Kolding 1991
Sindal 1991
Varde 1991
Næstved 1991
København, Vesterbro 1991
København, Bispebjerg 1991
Gråsten 1992
København, Østerbro 1992
Brande 1992
Esbjerg 1992

Atlas kan bestilles i boghandelen
eller hos

Byggecentrum Boghandel
Dr. Neergårds Vej 15
2970 Hørsholm
45 76 73 73

Som et led i Planstyrelsens information om
bygningsbevaring og vedligeholdelse af
fredede og bevaringsværdige ejendomme
er der udarbejdet en række informations-
blade om afgrænsede emner.

Eksempelvis findes der et om mørtel, et om
reparation af vinduer, et om vedligehol-
delse af bindingsværk, et om stråtage, et
om udskiftning af skorstenspiber, etc.

Planstyrelsens informationsblade om byg-
ningsbevaring kan fås på to måder. Enten
enkeltvis gratis hos den kommunale tek-
niske forvaltning eller i abonnement.

Distribution og abonnement:

Byggecentrum Boghandel
Dr. Neergårds Vej 15
2970 Hørsholm
45 76 73 73

Amager Bydelsatlas, der omfatter Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge, er et led i en række af atlas, der udarbejdes for samtlige bydele i Københavns Kommune

Planstyrelsen har i samarbejde med Københavns Kommune kortlagt de bevaringsværdige bymiljøer og bygninger på Amager - Amagerbro, Sundbyerne og Islands Brygge. Resultatet præsenteres i dette atlas. Samtidig skitseres de bevaringsværdige miljøers topografi, historiske og arkitektoniske kvaliteter.

Distribution: Byggecentrum Boghandel